

N:o 2.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen med förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen den 14 juni 1901; gifven Stockholms slott den 13 januari 1911.

Under åberopande af bilagda utdrag af statsrådsprotokollet öfver landtförsvärenden denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att antaga en så lydande

Lag

om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen den 14 juni 1901.

Häri genom förordnas, att §§ 1, 3, 27, 34 och 36 värnpliktslagen skola erhålla följande ändrade lydelse, äfvensom att en ny § 53 skall tillkomma af nedanstående lydelse:

»§ 1.

Hvarje svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguetta år, till och med det, under hvilket han fyller fyrtiofyra år. Värnplikt och värnpliktsålder.

§ 3.

1. Värnplikten fullgöres i beväringen och landstormen. Beväring och landstorm. Beväringen delas i första och andra uppbådet. Tjänstetiden i beväringen är femton år, elfva år i första och därefter fyra år i andra uppbådet.

I krigstid bestämmer dock endast behovet tjänstetidens längd för det inkallade manskapet.

2. Under den tid, värnpliktig icke tillhör beväringen, tillhör han landstormen.

§ 27.

Värnplik-
tigs utbild-
ningstid.

1. *Vapenför värnpliktig* är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i det antal dagar, som här nedan angifves, nämligen:

a) vid *fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna och trängen* i sammanlagdt tvåhundrafyrtio dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om etthundrafemtio dagar under andra året samt

med en repetitions-(regements-)öfning om trettio dagar under hvart och ett af andra, tredje och fjärde åren;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna* i sammanlagdt trehundra sextiofem dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om tvåhundraåttioen dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)öfning om fyrtyotvå dagar under hvart och ett af andra och tredje åren;

c) vid *flottan* i sammanlagdt trehundra dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

af de i § 25 mom. 1 a) nämnda värnpliktiga äfvensom af andra å sjömanshus inskrifna värnpliktiga till det antal Konungen bestämmer i en följd under första och andra året eller, där Konungen till följd af särskilda omständigheter pröfvar nödigt, under allenast andra året,

af dem, som utan att tillhöra sjömanshus jämlikt § 25 mom. 1 b) tilldelats flottan och som därvid inskrifvits till sjötjänst, jämväl i en följd under andra året eller, där Konungen till följd af särskilda omständigheter pröfvar nödigt, med en första tjänstgöring om tvåhundra dagar under första eller andra året eller under första och andra året samt med en repetitions-öfning om etthundra dagar under fjärde året,

af till fästningstjänst inskrifna värnpliktiga med en första tjänstgöring om tvåhundra femtioåtta dagar, som tager sin början under första eller andra året, och med en repetitionsöfning om fyrtyotvå dagar under fjärde året, samt

af flottans öfriga värnpliktiga med en första tjänstgöring om tvåhundra dagar under första eller andra eller under första och andra året samt med en repetitionsöfning om etthundra dagar under fjärde året.

För värnpliktig, som tilldelats fotfolket och uttagits till särskild vinterutbildning (skidlöpartjänst), må, på sätt Konungen finner godt förordna, första tjänstgöringen taga sin början redan under första året.

Värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjänst eller egentlig sjukvårdstjänst eller till stationstjänst vid flottan, så ock värnpliktig, som för utbildning vid Gottlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskriptionsområde, må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjänstgöring i en följd.

Värnpliktig, som aflagt medicine kandidatexamen och fullgjort därefter följande föreskrifna propedeutiska kurser och grundläggande tjänstgöring äfvensom värnpliktig, hvilken aflagt tandläkarexamen, må, på sätt Konungen förordnar, fullgöra två eller flera repetitionsöfningar i en följd.

Repetitionsöfning må icke, där ej Konungen finner nödigt att för särskilda fall annorlunda förordna, äga rum

vid de inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län förlagda fotfolksregementen under tiden från och med den 11 juli till och med den 31 augusti samt

vid öfriga fotfolksregementen, med undantag af de för sjöfästningarna afsedda, under tiden från och med den 11 juli till och med den 9 september.

2. *Icke vapenför värnpliktig* är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att, på sätt Konungen närmare förordnar, för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i det antal dagar, som här nedan angifves, nämligen:

militärarbetare i sammanlagdt etthundraåttiotvå dagar, hvilken tjänstgöring skall fullgöras antingen i en följd med början under första eller andra året eller med en första och en andra tjänstgöring under de tre första åren; samt

annan icke vapenför i det antal dagar, som uti mom. 1 ofvan är bestämdt för vapenför värnpliktig vid vederbörligt truppslag af hären eller vid flottan, hvilken tjänstgöring skall fullgöras i en följd med början under första eller andra året.

Värnpliktig, hvilken inskrifvits såsom vapenför, men senare befinnes icke vapenför, är skyldig tjänstgöra i sammanlagdt det antal dagar, som ofvan i detta mom. sägs. Sådan värnpliktig äger att såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring tillgodoräkna sig den tid, han tjänstgjort såsom vapenför.

3. Varder fartyg, därå värnpliktig tjänstgör, hindradt att återkomma till station af flottan och blifva afmönstradt, innan tiden för den tjänstgöring, till hvilken den värnpliktige inkallats, gått till ända, är denne likväl skyldig att tjänstgöra ombord, till dess afmönstringen ägt rum.

Ersättning för den öfverskjutande tjänstgöringstiden erhåller den värnpliktige enligt särskilda bestämmelser.

4. Har värnpliktig under i mom. 1 eller 2 föreskrifven tjänstgöring blifvit fälld till straff för rymning eller för oloffigt undanhållande af minst ett dygns varaktighet, eller har hans tjänstgöring afbrutits för verkställighet af straffarbete eller omedelbart ådömdt fängelsestraff, skall den tid, under hvilken han var rynd eller oloffigen undanhöll sig eller hans tjänstgöring sålunda var afbruten, ej tillgodoräknas honom såsom tjänstgöringstid, där ej Konungen för särskilda fall annorledes förordnar. I hvad mån den värnpliktige må tillgodoräkna sig fullgjord del af tjänstgöringen, samt i hvilken ordning han skall fullgöra återstående tjänstgöringsskyldighet, bestämmer Konungen.

§ 34.

*Värnpliktig.
som tillhört
härens eller
flottans fast
anställda
personal
m. m.*

1. Värnpliktig, som innehaft fast anställning vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv under sammanlagdt minst två år, skall efter afgangen från sagda anställning, så länge han i följd af sin värnplikt kvarstår i beväringen, tillhöra dess första uppbåd. Detsamma gäller ock värnpliktig, som innehaft fast anställning vid hären eller dess reserv under kortare tid än två år, så framt han undergått rekrytutbildning samt deltagit i två repetitionsöfningar.

2. I mom. 1 ofvan nämnd värnpliktig anses hafva fullgjort den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring, men är skyldig att med vederbörlig åldersklass deltaga i repetitionsöfning.

Har den fasta anställningen vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv uppgått till minst tre år, anses den värnpliktige hafva fullgjort all den i § 27 föreskrifna tjänstgöring. Detsamma gäller ock den, som, under fast anställning vid hären eller dess reserv, undergått rekrytutbildning samt deltagit i tre repetitionsöfningar, äfvensom den, hvilken såsom värnpliktig fullgjort rekrytskola och en repetitionsöfning samt därefter varit fast anställd under minst två år.

Icke vapenför värnpliktig, som innehaft fast anställning vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv, äger att såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring tillgodoräkna sig det antal dagar, han varit fast anställd.

I hvad mån fast anställning vid krigsmakten i öfriga fall må anses motsvara tjänstgöring i beväringen, bestämmer Konungen.

3. Den, som under minst två år varit inskrifven såsom studerande vid universitet eller annan statens högskola eller som aflagt examen vid navigationsskola, tillhör första uppbådet under hela sin tjänstetid i beväringen.

§ 36.

1. Sedan jämlikt § 28 mom. 1 beslut fattats att för rikets försvar till tjänstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller viss del däraf, må Konungen i den ordning, som för inkallande af beväringens andra uppbåd i mom. 2 af samma § är föreskrifven, för hemortens försvar till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar däraf, som finnas behöfliga.

Landstormens inkallande.

Dock må Konungen, till skydd för mobilisering af beväringens första uppbåd eller för andra särskilda orsaker, i den ordning som för inkallande af sagda uppbåd i § 28 mom. 1 är föreskrifven, till tjänstgöring inkalla för det lokala försvaret erforderlig del af landstormen. Landstormsafdelning, som sålunda inkallats, må likväl ej hållas samlad längre än högst femton dagar, såvida ej krig före samma tids utgång utbryter.

Landstormens inkallande till tjänstgöring sker på sätt i § 29 mom. 2 är föreskrifvet.

2. Värnpliktig, som tillhör landstormen, är underkastad de i krigsminallag för krigsmakten gifna bestämmelser såväl under all tjänstgöring och marsch eller annan färd, då han står under militärbefäl, som ock i fråga om åttlydnad af inkallelse i enlighet med § 29 mom. 2 till tjänstgöring, som i mom. 1 här ofvan omförmäles.

När värnpliktig, som tillhör landstormen, är underkastad krigslag.

§ 53.

1. Bestämmelsen i § 1 om värnpliktstidens längd skall icke tillämpas under åren 1911, 1912, 1913 och 1914. I stället skall värnpliktstiden under år 1911 vara utsträckt till och med det år, hvarunder den värnpliktige fyller fyrtio år, från och med år 1912 utsträckas till och med det år, hvarunder han fyller fyrtioett år, från och med år 1913 utsträckas till och med det år, hvarunder han fyller fyrtiotvå år samt från och med år 1914 utsträckas till och med det år, hvarunder han fyller fyrtio tre år.

Värnpliktsålderns och tjänstetidens utsträckning m. m. under öfvergångstiden.

2. Bestämmelsen i § 3 mom. 1 om tjänstetiden i beväringen skall icke tillämpas under åren 1911, 1912 och 1913. I stället skall sagda tjänste-

tid under år 1911 vara tolf år, däraf åtta i beväringens första uppbåd, under år 1912 vara tretton år, däraf nio i beväringens första uppbåd, samt under år 1913 vara fjorton år, däraf tio i beväringens första uppbåd.

3. Bestämmelsen i § 27 mom. 2 om tjänstgöringstidens längd för militärarbetare skall tillämpas beträffande värnpliktig, som inskrifves under år 1911 eller senare, dock ej beträffande värnpliktig, som utan laga förfall uteblifvit från inskrifningsförrättning under år 1910 eller tidigare. Sådan värnpliktig är skyldig att tjänstgöra under så lång tid, som hans tjänstgöring skolat pågå, därest han inskrifvits tidigare än år 1911.

4. Militärarbetare, som blifvit inskrifven tidigare än år 1911 och som på grund vare sig af erhållet uppskof med tjänstgöring eller af laga förfall påbörjar densamma år 1911 eller senare, skall tjänstgöra under så lång tid, som hans tjänstgöring skolat pågå, därest han inskrifvits år 1911 eller senare.»

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

O. B. Malm.

Utdrag af protokoll öfver landtförsvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 13 januari 1911.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern LINDMAN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena grefve TAUBE,
Statsråden: PETERSSON,
HEDERSTIERNA,
SWARTZ,
grefve HAMILTON,
MALM,
LINDSTRÖM,
NYLANDER,
VON SYDOW,
VON KRUSENSTIERNA.

Departementschefen, statsrådet Malm, förmälde sig vilja Kungl. Maj:ts pröfning underställa vissa frågor angående ändring i värnpliktslagen, hvilka frågor varit föremål för pröfning af den utaf Kungl. Maj:t den 28 september 1907 tillsatta försvarskommittén.

Hans excellens statsministern anhöll i sammanhang härmed att få framhålla vissa synpunkter med anledning af det af nämnda kommitté afgifna betänkande och yttrade:

»Första gången tanken på en utredning af den art, som sedermera gaf anledning till tillsättandet af ifrågavarande kommitté, uttalades till statsrådsprotokollet var, i ett yttrande till samma protokoll den 5 januari 1906 af min närmaste företrädare i ämbetet. Han framhöll därvid till en början vikten af, att cheferna för generalstaben och för flottans stab finge i uppdrag att utarbета en samfällid plan till rikets försvar. För att uppnå största möjliga effektivitet åt landets försvarskrafter syntes det nämligen

erforderligt, att en närmare samverkan anordnades mellan de båda grenarna af försvarsväsendet. Genom uppgörandet af en gemensam försvarsplan skulle blifva klargjord, hvilken verksamhet armén och hvilken verksamhet flottan borde utveckla under olika eventualiteter af fientligt angrepp mot vårt land, samt hvilka anordningar med afseende härpå borde vidtagas till stärkande under fredens dagar af armén och flottan. En särskild anledning till ifrågavarande åtgärd låge i Sveriges förändrade försvarspolitiska läge till följd af unionsupplösningen. Sedan den sålunda ifrågasatta försvarsplanen blifvit uppgjord, borde en finansiell granskning af möjligheterna till planens realiserande följa.

Kungl. Maj:t biföll den gjorda framställningen om uppdraget till de båda stabscheferna, och aflämnade dessa under hösten 1906 den af dem uppgjorda försvarsplanen. Efter det härpå ytterligare utredning ur försvarsteknisk synpunkt blifvit förebragt, anmäldes ärendet ånyo inför Kungl. Maj:t den 28 september 1907.

Vid detta tillfälle erinrade jag därom, att de uppgjorda förslagen borde underkastas en allsidig granskning och grundlig pröfning särskildt ur finansiell synpunkt, och framhöll jag, att det syntes i sådant afseende lämpligt, att den kommitté, åt hvilken granskningsarbetet kunde komma att anförtros, tillsattes så, att olika åskådningar komne till uttryck inom densamma samt tillfälle lämnades åt med våra finansiella förhållanden förtrogna män att där göra sin röst hörd.

Med bifall till hvad jag i sammanhang härmed hemställde lämnade Kungl. Maj:t sistnämnda dag åt en kommitté, sammansatt med beaktande af de utaf mig sålunda framhållna synpunkter, i uppdrag, att, särskildt med hänsyn till rikets ekonomiska bärkraft, granska och afgifva yttrande öfver de af stabscheferna uppgjorda förslagen.

Det är denna kommitté, som nu afgifvit sitt betänkande.

Min förhoppning var, att försvarsvänner med olika politiska åsikter skulle genom samarbete inom kommittén kunna enas om ett gemensamt yttrande i den föreliggande frågan eller att i allt fall i betänkandet eller vid detsamma fogade yttranden skulle komma till synes, hvad samtliga dessa försvarsvänner vilja i försvarsfrågan.

Jag ansåg mig hafva desto större skäl för denna förhoppning, som det ju är uppenbart, att all den utredning, i den mån den var möjlig, som kunde begäras af kommittén eller någon dess ledamot, naturligtvis skulle ställas till kommitténs eller denne ledamots förfogande.

Denna min förhoppning har emellertid icke gått i uppfyllelse. Under sistlidne sommar utträdde ur kommittén tre ledamöter, som representerade en af de politiska åsikter, hvilka voro i kommittén företrädda.

Kommitténs betänkande aflämnades den 5 december 1910.

Den korta tid, som därefter förlupit, har icke medgifvit ett sådant inträngande i hela den af kommittén lämnade utredningen, att jag vågar redan nu om densamma fälla något bestämdt omdöme. Detta gäller i synnerhet den del af kommitténs betänkande, som behandlar den fråga, som särskildt varit till kommittén öfverlämnad, eller den finansiella.

För bedömande af frågan, huruvida landet skulle kunna bära den ytterligare börda, som ett förverkligande af de utaf stabscheferna utarbetade förslagen skulle medföra, har kommittén verkställt en undersökning af landets ekonomiska utveckling under den efter år 1882 förflutna perioden; och på grund af de ekonomiska framsteg, landet under dessa år, enligt kommitténs åsikt, gjort, har kommittén kommit till den slutsats, att landet utan ökning af de redan befintliga skatterna skulle kunna genomföra de af kommittén framlagda förslagen.

Det lär vara svårt att på en annan väg än den, hvarpå kommittén slagit in, eller genom undersökning af landets ekonomiska utveckling under den sistförflutna perioden, kunna draga några slutsatser angående samma utveckling under framtida år. Det är ju möjligt, att utredningen kan göras fullständigare, att faktorer, till hvilka kommittén icke tagit hänsyn, böra tagas med i beräkningarna, men själfva grunden för bedömande af den ekonomiska bärkraften under en stundande period synes vara riktig.

Det är uppenbart, att ett land kan blifva nödsakadt att för tillgodo-seende af vissa samhällsintressen påtaga sig ökade ekonomiska bördor, så t. ex. för införande af ålderdomsförsäkring, en fråga, som just nu står på dagordningen i vårt land. Och det är lika uppenbart, att ett land jämväl för värnande af sin själfständighet kan finna sig nödgadt att öka skattebördorna. Dessa samtliga intressen, de må nu beröra samhället i dess fredliga utveckling eller vara betingade af vårdnaden om statens existens, kunna och få naturligen icke bedömas uteslutande med hänsyn till frågan, huruvida ytterligare skattebördor erfordras eller icke. Men detta är en sak. En annan sak är, att hvarje steg, som tages uti ifrågavarande afseende, måste föregås af en undersökning, hvad detta steg skall komma att medföra med hänsyn till de å landet hvilande skattebördorna. Man får icke, när det gäller frågor af ifrågavarande art, taga steg i blindo, utan man måste, innan man tager steget, vara i tillfälle att öfverblicka dess konsekvenser. Ett förslag, det må nu gälla en social fråga eller en försvarsfråga af betydelse, bör därför alltid åtföljas af en utredning, huru de utgifter, som dess förverkligande medför, kunna täckas. Endast på så sätt blifva landets representanter i tillfälle att bedöma frågan i hela

dess vidd och spörsmålet, huruvida man, oaktadt de ökade skattebördor, ett förslag till äfventyrs kan medföra, dock bör förverkliga detsamma.

I detta sammanhang bör jag emellertid tillägga, att när man skall bedöma framtida förhållanden, blir man dock alltid nödsakad att bygga på sannolighetsberäkningar. Oberäkneliga faktorer kunna ju spela in. Man får därför icke i fråga om utredningar af förevarande art fordra för mycket. Men detta förhållande får å andra sidan icke föranleda till, att icke de undersökningar, som *kunna* göras, blifva verkställda.

Det har varit ett arbete af ifrågavarande art, som särskildt varit förelagdt den försvarskommitté, som nu afslutat sina arbeten. Det är ett synnerligen vidlyftigt material, som kommittén samlat för bedömande af frågan om möjligheten för landet att bära de bördor, som de nya förslagen påkalla, och kommittén har med stöd af detta material kommit till den slutsats, att dessa bördor kunna af landet bäras utan påläggande af nya skatter. Det har mot dessa undersökningar erinrats, att kommittén icke tagit hänsyn till samtliga de faktorer, som inverka på fragor af föreliggande art. I samråd med chefen för finansdepartementet har jag redan satt mig i förbindelse med åtskilliga af våra främsta vetenskapsmän på förevarande område. Det undersökes för närvarande, om och i sådant fall hvilka utredningar ytterligare böra göras för att omdömet om landets ekonomiska bärkraft under den närmaste tiden må blifva så tillförlitligt som möjligt. Det är min förhoppning, att uppslag skola erhållas, som äro ägnade att bilda ytterligare grundval för utredningar i förevarande ämne.

I enlighet med hvad jag redan framhållit bör det fortsatta bearbetande af det samlade materialet, som för belysande af försvarsfrågornas ekonomiska sida kan komma att befinnas önskvärdt och möjligt, föras till slut, innan man beslutar sig för af kommittén föreslagna åtgärder, som uppenbarligen komma att medföra afsevärda utgifter utöfver dem, som redan offras för vårt försvar.

Det synes mig därjämte böra undersökas, huruvida icke genom besparingar å vissa områden af försvaret och genom strängt iakttagande af sparsamhet vid användande af redan nu utgående anslag, möjlighet kan beredas att utveckla vårt försvar utan ökande af de utgifter, som redan nu tagas i anspråk för försvaret.

Ett uppskof med de ifrågasatta föreslagens genomförande synes mig så mycket mer erforderligt, som åtskilliga af dessa jämväl ur militär-teknisk synpunkt torde tarvfa vidare utredning.

Bland de föreliggande förslagen finnas emellertid några, som dels måste anses redan hafva erhållit all den utredning, som ur sistnämnda

synpunkt kan erhållas, dels därjämte äro af den art, att de röra sig ifråga om utgifter inom det nuvarande försvarets ram.

Att under sådana förhållanden dröja med deras genomförande synes mig icke tillrädligt.

Till frågor af denna art räknar jag ett så rationellt utnyttjande som möjligt af den värnkraft, som den numera genomförda allmänna värnplikten kan förläna vårt folk. Infogandet af de värnpliktiga af de äldre årsklasserna på ett tillfredsställande sätt i riksförsvaret är härvid ett af de steg, som synas närmast att taga.

Det är jämväl af en afsevärd vikt, att den dyrbara sjökrigsmateriel, som under de senaste decennierna anskaffats, icke får förfalla. Till förbyggande häraf måste densamma så småningom förnyas, och bör uppenbarligen därvid tagas hänsyn till de nya uppfinningar, som å förevarande område ständigt göras. Därest för denna sjökrigsmateriels vidmakthållande genom en dylik förnyelse icke äskas högre anslag, än som redan under en lång följd af år beviljats för anskaffande af ny och modernisering af äldre sjökrigsmateriel, måste ju dessa äskanden anses icke gå utöfver den ram, som hitintills varit för försvaret utstakad.

I detta afseende komma därför vederbörande departementschefer att för Eders Kungl. Maj:t framlägga förslag till framställningar till Riksdagen; men anser jag, som sagdt, försvarskommitténs förslag härutöfver i den mån de äro af någon större räckvidd icke för närvarande och innan de af mig omförmälda undersökningar angående möjligheten af vidare utredningar i finansiellt afseende blifvit slutförda samt möjligen ytterligare bearbetande af det samlade materialet blifvit anställdt böra föreläggas Riksdagen.»

Departementschefen, statsrådet Malm, anförde härefter:

»Med anslutning till hvad hans excellens statsministern anfört anholder jag att få framlägga förslag till de ändringar i värnpliktslagen, som synas mig redan nu böra vidtagas.

Dessa ändringar äro dels sådana, som kunna medföra afsevärda besparingar, utan att landets försvarskraft därigenom minskas; dels sådana, hvilka icke i och för sig äro af beskaffenhet att medföra ökade utgifter, men antingen utgöra en nödvändig förutsättning för det framtida organisationsarbetet eller medföra afhjälpande af länge kända olägenheter. Det viktigaste af dessa förslag är det af hans excellens statsministern redan omförmälda förslaget om värnpliktstidens indelning, hvilket åsyftar att möjliggöra uppsättandet af reservtrupper ur de äldre värnpliktsklasserna i erforderlig omfattning. Äfven om påbörjandet af själfva reservorganisationen torde böra, i afvaktan på ofvanberörda granskningsarbete, anstå

ännu något år, synes allt skäl föreligga att redan nu skrida till stiftandet af den lag, som skall utgöra reservorganisationens bärande grund. Så mycket större skäl att icke uppskjuta med upptagandet af denna lagfråga har synts mig föreligga, då de myndigheter, som uttalat sig angående densamma, i allt väsentligt äro eniga, då jag för egen del ej funnit något att erinra mot det föreliggande förslaget och då behof af ytterligare utredning angående de föreslagna lagändringarna icke föreligga.

Öfriga värnpliktslagen berörande frågor, hvilka torde böra nu upptagas till pröfning och afgörande, beröra:

tjänstgöringstiden för icke vapenföra värnpliktiga;

f. d. fast anställdas värnpliktstjänstgöring;

villkoren för landstormens inkallande för hemortens försvar; samt förebyggandet af olofligt undanhållande från värnpliktstjänstgöring.

Ändringsförslag berörande reservorganisationen.

Chefen för generalstaben erinrar uti sitt den 18. oktober 1906 afgifna underdåniga förslag till landförsvarets stärkande, hurusom redan uti 1900 års förslag till ny härordning afsågs med den då ifrågasatta kaderökningen uppsättandet vid samtliga infanteriregementen å fastlandet af ytterligare en bataljon förutom de tre (vid Karlskrona och Vaxholms grenadjärregementen två) linjebataljonerna och depån. Det härmed afsedda tillskottet uti försvarskraft hade dock icke kunnat vinnas, enär Riksdagen ej kunde skänka sitt bifall till den föreslagna kaderökningen.

Uti Riksdagens skrifvelse angående denna fråga uttalades emellertid, att Riksdagen icke förbisett betydelsen af nämnda kaderökning vid infanteriregementena, äfvensom att riksdagen funne sig endast för det dåvarande icke kunna bifalla densamma.

Genom unionsupplösningen hade emellertid krafvet på en ytterligare utveckling af vårt lands försvarskrafter, och därvid i första hand på hufvudvapenslagets — infanteriets — ökande, med stegrad skärpa gjort sig gällande, i det att ej allenast de för försvaret påräkneliga stridskrafterna genom den norska unionskontingentens bortfallande undergått en betydande minskning — med omkring 18.000 man, motsvarande ett 20-tal infanteribataljoner —, utan äfven längden af Sveriges landgräns mot främmande makter nära fyrdubblats, hvarigenom vårt militärpolitiska läge i allmänhet väsentligen försämrats.

Under sådana omständigheter vore det af största vikt, att frågan om infanteriorganisationens utveckling med det snaraste upptoges till förnyad pröfning i hufvudsyfte att åstadkomma de nödvändigaste betingelserna för ett effektivt tillgodogörande för försvaret af den tillgång på utbildadt beväringmanskap, som genom värnpliktslagen ställdes till förfogande.

Med den ifrågasatta personalökningen hade chefen för generalstaben i första hand afsett att tillgodose behovet af officerspersonal. Man kunde nämligen icke göra sig räkning på att utan en efter mobiliseringsbehovet tillmått ökning af officerskåren erhålla befäl till ett infanteriregementes samtliga mobiliserade förband. Tillgången på officerare å stat, öfver stat och uti regementenas reserver vore ej större, än att den knappt motsvarade

*Chefens för
generalsta-
ben förslag
den 18/10 1906.*

behovvet vid redan nu uti mobiliseringsplanerna uppförda infanteritruppförband, etappformationer m. m., som af regementena skulle uppsättas, äfven om fordringarna på fältduglighet ställdes så lågt, som med infanteriets tjänstbarhet kunde vara förenligt. Brist uti högre grader kunde icke heller utöfver en viss gräns fyllas genom uppflyttning från lägre, så mycket mindre som man snart sagdt ingenstädes hade att anteckna öferskott.

Uti kungl. propositionen n:r 2 till 1901 års Riksdag hade befälsbehovvet vid de då föreslagna reservtrupperna angifvits skola till hufvudsaklig del fyllas med pensionerad befäl jämte sådant befäl, som erhållit utbildning enbart för anställning vid reserverna. Af denna grund hade den för dessa truppförband särskildt afsedda kaderökningen ansetts kunna begränsas till 1 major och 2 kaptener per infanteriregemente. Såsom förhållandena nu gestaltat sig, vore det emellertid icke tillrådligt att gifva något af infanteriregementets mobiliserade fältförband en organisation af den jämförelsevis ringa fasthet, som måste förutsättas hos de uti 1901 års härordningsförslag uppförda reservtrupperna.

Så länge unionen med Norge ägde bestånd, torde reservbataljonerna vid krigstillfälle icke behöft ställas inför uppgifter af den kräfvande beskaffenhet i fråga om rörlighet, manöverfärdighet och taktisk användbarhet i allmänhet som de, hvilka måste föreläggas linjebataljonerna till lösning. Reservbataljonerna kunde under sådana förhållanden måhända gifvas en något svagare organisation i afseende på befälspersonalens antal och kvalitet än regementets öfriga bataljoner. Efter unionsupplösningen vore så icke längre möjligt. Krigslägen kunde lätt inträffa, då samma fordringar måste ställas på de truppförband, hvilka komme att uppträda inom sekundära operationsområden, som på dem, hvilka inginge i hufvudhären.

Det vore därför önskligt att kunna gifva de fyra bataljoner, som ett infanteriregemente borde vid mobilisering uppställa, i det närmaste ensartad sammansättning. Om detta nu icke kunde sättas i fråga beträffande befälspersonalen i dess helhet, måste dock såsom oeftergiftig uppställas den fordran på organisationen, att samtliga de infanteribataljoner, hvilka mobiliseringsplanen upptoge, ägde tillgång på en redan i fred befintlig kader af åtminstone bataljonschef med adjutant jämte 4 kompanichefer. Af denna orsak hade uti de förslaget bilagda tabellerna upptagits beställningar för 1 major, 4 kaptener af andra klassen och 1 löjtnant af andra klassen vid hvarterdera af Lifregementets grenadjärer och därmed enligt 1901 års härordning jämställda 22 regementen, äfvensom vid Svea och Göta lifgarden. I detta sammanhang erinrades om, att redan uti 1875 års härordningsförslag antalet majorer vid ett regemente var upptaget till 4 och antalet kaptener till 21.

En fältorganisations fasthet berodde emellertid i väsentlig mån af, huruvida dess olika delar kunnat före krigsutbrottet behörigen samarbetas. I ändamål att bereda befäl och meniga tillfälle att redan i fred samöfvas inom det antal enheter, regementet skall i fält uppställa, vore synnerligen önskvärdt, om en indelning på 4 bataljoner kunde komma till stand under regementsöfningarna. Utan den här föreslagna kaderökningen inom officersgraderna vore detta emellertid icke möjligt, och äfven med den ifragasatta ökningen blefve befälstillgången ganska knapp ej blott för fyllande af officersbehovet, utan äfven och kanske i ännu högre grad hvad anginge besättandet af erforderligt antal underbefälsbefattningar. Något öfverskott på underofficerare vore sålunda icke att påräkna för utjämnande af officersbristen.

Under den tid af utbildningsåret, då regementets innevarande styrka, förutom af den fast anställda personalen, utgjordes endast af bevärningsrekryter, kunde organisationen på 4 bataljoner gifvetvis icke genomföras. Det oaktadt komme den föreslagna officerspersonalen att under sagda tid till fullo tagas i anspråk för arbetet vid regementets olika skolor för värnpliktiga och fast anställda, för inskrifningsväsendet m. m. Vid beräkningen af *verklig* tillgång på befäl för utbildningsarbetet måste nämligen af personalen enligt stat först och främst frånräknas såväl en viss, af erfarenheten gifven procent vakanta och tillfälligt sjuka, som ock ett icke obetydligt antal befäl af kompaniofficersgrad kommenderadt utom regementet, sasom vid arméfördelnings- m. fl. staber, vid för armén gemensamma skolor och utbildningskurser m. m.

Skulle vidare regementschefen icke helt och hållet uppgå uti förvaltningsbestyr och arbete med inskrifningsväsende, mobilisering m. m., utan erhålla erforderlig tid för sin hufvuduppgift — planläggningen samt ledningen och öfvervakandet af befälens och de menigas fältmässiga utbildning —, torde det vara nödvändigt att gifva honom till omedelbart biträde en regementsofficer, som kunde under större delen af året helt och ostördt ägna sig åt utredandet af de frågor på förvaltningens, mobiliseringens och inskrifningsväsendets område, hvilka skulle föreläggas regementschefen till afgörande. Därtill kunde lämpligen åt denne regementsofficer öfverlatas närmaste öfverinseendet öfver regementets gemensamma underbefälsskolor m. fl. utbildningskurser. Oafsedt önskvärdheten af att något lätta regementschefens arbetsbörda, skulle ifrågasatta anordning erbjuda den beaktansvärda fördelen, att ett antal regementsofficerare finge tillfälle att grundligt sätta sig in uti de mångahanda och kräfvande frågor utanför trupp utbildningens område, hvilka fölle inom en regementschefs befogenhet. Ordinarie bataljonschef behöfde ej heller då för mångfaldiga

tillfälliga uppdrag tagas ifrån sitt egentliga arbete, truppens utbildning och därmed i närmaste samband stående angelägenheter.

Ett öfverslag af behof och tillgång på kaptener efter genomförandet af här förutsatt kaderökning gäfvé vid handen, att, sedan utom regementet kommenderade officerare m. fl. samt regementskvarternästaren och cheferna för rekrytkompanierna frånräknats, det vid regementet icke återstode mer än 2 kaptener att planlägga och leda arbetet vid de skolor för utbildning af såväl fast anställdt som reservunderbefäl, hvilka vid ett regemente måste anordnas; att härvid ersätta kaptén med äldre löjtnant vore i regeln icke möjligt, då annan ökning af antalet subalternofficerare — om man bortsåge från de regementen, där kulsprutafdelningar förutsattes komma till uppsättning — än med en regementsadjutant icke blifvit ifrågasatt. Tillgången å subalternofficerare blefve därigenom ej större, än att, sedan behovet af vapenofficer, af adjutanter vid bataljonsstaberna och lärare vid ofvanberörda skolor för utbildning af underbefäl m. m. blifvit tillgodosedt, för rekrytutbildningen icke återstode mer än 1 subalternofficer per kompani. Likväl hade den nytillkomne regementsadjutanten beräknats göra trupptjänst hela året med undantag endast af tiden för regementsöfningarna.

I det föregående hade påvisats, huru ringa tillgången på befäl vore för infanteriets såväl mobilisering som fredsöfningar. Detta oaktadt och trots vikten af att åt truppslagets samtliga mobiliserade förband förläna all möjlig fasthet och stadga, hade af ekonomiska hänsyn tanken på ökning af underofficerskåren måst öfvergifvas.

Underbefälsgraderna af manskapet hade ej heller kunnat tillgodoses i annan mån, än att för hvart och ett af fastlandsregementena nyuppförts 12 distinktionskorpralsbeställningar, tillkomna genom uppflyttning af ett motsvarande antal meniga volontärbeställningar.

Distinktionskorpralernas antal hade ansetts böra ökas framför andra underbefälsbeställningar af manskapet dels för att därigenom vinna ett väl behöfligt tillskott af underbefäl, som kunde förväntas nöjaktigt bekläda befattningar, hvilka egentligen bort innehafvas af underofficerare, dels för att förbättra volontärernas utsikter att nå den bäst affönade underbefälsgraden af manskapsklassen.

Uppsättandet af de nya infanteribataljonerna ur *beväringens första uppbåd* förutsatte emellertid en ökning af antalet klasser i samma uppbåd. En beräkning af å ena sidan sammanlagda behovet af värnpliktiga för fjärdebataljonerna och å andra sidan de olika årsklassernas styrka gäfvé vid handen, att för mobiliseringen af infanteriet, sådant detta föreslagits, erfordrades minst tio årsklasser. Äfven för andra truppslag närmade sig eller uppginge behovet till detta antal klasser.

Då de nya infanteritruppförbanden afsågos skola ingå uti fälthärens linjeafdelningar och sålunda måste vid mobilisering genast uppsättas, vore det själfallet, att bestämmelserna om rättighet att inkalla de för dem afsedda värnpliktsklasserna samt om dessa klassers användning måste vara desamma som för inkallelse och användning af öfriga i fälthärens ingående klasser. De ifrågakvarande klasserna måste sålunda tillhöra beväringens första uppbåd. Detta räknade emellertid endast åtta årsklasser och måste därför ökas.

En ökning till tio årsklasser vore dock icke under alla förhållanden tillräcklig. Den yngsta årsklassen kunde nämligen icke tagas i anspråk för en mobilisering, förr än den erhållit åtminstone nödortfödig rekrytutbildning, i hvilket fall den för fortsatt öfning kunde ingå uti depåerna. Under den del af året, då nämnda klass sålunda icke kunde användas, måste man, för fyllandet af det beräknade mobiliseringsbehovet af tio klasser, inkalla från och med andra till och med elfte klasserna. Ur denna synpunkt borde alltså första uppbådet räkna elfva årsklasser. Då emellertid den elfte klassen, såsom nämndt, vore behöflig endast under en del af året, kunde man inskränka uppbådet till tio klasser, under förutsättning att man ägde rätt att, intill dess under hvarje år den yngsta årsklassen kunde användas, förfoga öfver elfte klassen på samma sätt som för första uppbådet är föreskrifvet. På dessa grunder hvilade dels den föreslagna ändringen uti värnpliktslagen § 3 mom. 1 om utsträckning af tjänstetiden i beväringens första uppbåd från åtta till tio år, dels ock förslaget om fogandet till § 28 af ett nytt moment, af innehåll att, intill dess inskrifningarna för året vore afslutade samt därefter tills de senast inskrifna värnpliktiga undergått tillräcklig utbildning för tjänstgöring i krig, den yngsta årsklassen af beväringens andra uppbåd måtte härför kunna inkallas och användas på sätt för beväringens första uppbåd vore föreskrifvet.

I fråga om behovet af ett tillgodogörande frandeles af den ytterligare tillgång å värnpliktiga, som förefunnes uti *beväringens andra uppbåd* framhålla cheferna för generalstaben och flottans stab uti den af dem gemensamt lämnade »öfversikten» af den 18. oktober 1906, att uppsättandet vid infanteriregementena på fastlandet af fjärde-bataljoner endast motsvarade det minimum af ökad försvarskraft, som borde tillföras våra landstridskrafter såsom en följd af vårt lands nuvarande krigspolitiska läge. Arméns organisation finge emellertid ej anses hafva därmed nått den utveckling, som fullt motsvarade detta nya läge. Unionsupplösningen hade beröfvat oss ej allenast en dittills påräknelig förstärkningskontingent, hvars omedelbara ersättande med de här föreslagna åtgärderna åsyftades, den hade jämväl, militäriskt sedt, omskapat vår västra landgräns, så

att denna, från att dittills hafva utgjort allenast en geografisk gränslinje till en med oss förbunden stat, förvandlats till en militär gränslinje mot ett främmande land. Härordningens fortsatta utveckling måste därför åsyfta uppsättandet, förutom af de nuvarande och de här föreslagna truppförbanden, jämväl af erforderliga styrkor för ytterligare tryggnad under inträffande krigiska förvecklingar af vår långa landgräns mot väster. För detta ändamål erforderlig manskapsstyrka stöde till förfogande uti de årsklasser värnpliktiga, hvilka inginge uti beväringens andra uppbåd. Tillgången å befäl för de truppförband, som på detta sätt skulle kunna uppsättas, kunde emellertid icke beräknas under den här omhandlade sexårsperioden varda så stor, att en organisation af andra uppbådet kunde under nämnda tid ifrågasättas. Då vid sådant förhållande landstormen måste tills vidare i stor utsträckning tagas i anspråk för hemortens försvar, hade det ansetts nödvändigt att nu framlägga förslag till fullständig organisation af detta värnpliktsuppbåd.

Beträffande frågan om antalet årsklasser uti beväringens andra uppbåd yttra cheferna för generalstaben och flottans stab i det af dem den 18. oktober 1906 gemensamt afgifna förslaget till ändringar i värnpliktslagen, att behovet af värnpliktiga, som erfordras för uppsättandet af reservtrupper ur andra uppbådet, blefve framgent lika stort som hittills. Då nu de två klasser, som detta uppbåd skulle erhålla från landstormen, vore mindre än de två, som det aflämnade till första uppbådet, och då andra uppbådet eventuellt kunde komma att få afstå sin yngsta klass till första uppbådet, borde rätteligen för andra uppbådet beräknas fem årsklasser. Då detta emellertid för närvarande icke torde anses fullt behöfligt, hade den nuvarande tjänstetiden i uppbådet, fyra år, bibehållits.

Beträffande slutligen den återverkan på *landstormen*, som blefve följden af öfverförandet af tvenne årsklasser från beväringens andra till dess första uppbåd yttra stabscheferna, att, då andra uppbådet borde bibehållas vid oförändradt antal klasser, eller fyra, måste landstormen af sina åtta klasser afstå de tvenne yngsta till andra uppbådet. En dylik minskning af landstormen skulle emellertid medföra en väsentlig nedgång uti vår försvarskraft och därför vara högst betänkelig. Den kunde så mycket mindre ifrågasättas, som det visat sig svårt att, om behörig hänsyn toges till afgången vid mobilisering på grund af oduglighet till krigstjänst och utelblifvande, allestädes fylla behovet af landstormsmän ens med de nuvarande åtta klasserna. Och att, såsom med beväringen kunde ske, täcka brist inom ett område med öfverskott från ett annat, vore vid landstormen ej alltid möjligt, företrädesvis på grund af värnpliktslagens lokala begränsning af

dess användning. Härens landstormsmän finge nämligen enligt § 37 icke föras utom eget och närmast tillgränsande inskrifningsområden.

En ersättning för de två klasser, som från landstormen öfverflyttades till beväringen kunde erhållas endast genom att utsträcka värnpliktsåldern. Att ersätta dessa två klasser med blott två nya sådana, vore emellertid icke betryggande. Och detta så mycket mindre, som klasserna på grund af den naturliga afgangen minskades med hvarje år, så att de två nya klasserna, som skulle tillkomma, vore afsevärdt mindre än de båda yngsta, som afstodes, hvarigenom sålunda landstormens hela styrka skulle komma att blifva mindre än den för närvarande vore. Det syntes därför nödvändigt att bestämma ersättningen till minst tre klasser. Landstormen komme då att erhålla nio årsklasser i stället för de nuvarande åtta. I detta syfte hade i § 1 föreslagits en utsträckning af värnpliktsåldern till och med det fyrtiotredje året.

I betraktande af hvad sålunda anförts föreslog chefen för generalstaben, att § 1 samt § 3 mom. 1 värnpliktslagen skulle erhålla ändrad lydelse, äfvensom att till § 28 skulle fogas ett nytt mom. 4.

§ 1 skulle lyda sålunda: »Hvarje svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguetta år, till och med det, under hvilket han fyller fyrtiotre år.»

§ 3 mom. 1 skulle lyda sålunda: »Värnplikten fullgöres i beväringen och landstormen. Beväringen delas i första och andra uppbådet. Tjänstetiden i beväringen är fjorton år, tio år i första och därefter fyra år i andra uppbådet.

I krigstid bestämmer dock endast behovet tjänstetidens längd för det inkallade manskapet.»

§ 28 mom. 4 skulle lyda sålunda: »Intill dess inskrifningarna för året äro afslutade, samt därefter tills de senast inskrifna värnpliktiga undergått tillräcklig utbildning för i denna § afsedd tjänstgöring, må härför den yngsta årsklassen af beväringens andra uppbåd inkallas och användas på sätt i denna § för beväringens första uppbåd är föreskrifvet.»

Uti sina båda utlåtanden den 21. december 1907 och den 9. juni 1908 uttalar generalskommisjonen sitt tillstyrkande af chefens för generalstaben förslag om en utveckling af infanteriorganisationen. Då emellertid generalskommisjonen hölle före, att reservorganisationsfrågan borde för den närmaste tiden ställas i förgrunden — för hvilken mening kommissionen funne sig hafva så mycket större skäl, som den successiva utvecklingen af denna organisation redan nu kunde öferskådas med en viss tillförlitlighet — ansåge kommissionen, att de af chefen för generalstaben föreslagna nya

Generalskommissionens utlåtanden den 21da 1907 och den 9de 1908.

bataljonerna ur beväringens första uppbåd borde redan under den närmast liggande perioden organiseras såsom reservbataljoner.

Äfven för det fall, att ingen yttre anledning tillkommit, som påfordrat ett stärkande af arméns hufvudvapen, hade det utan gensägelse varit en nödvändig åtgärd att för försvaret draga nytta af den utbildning, som de värnpliktiga erhållit, äfven sedan de utträdt ur de åldersklasser, som behöfde tagas i anspråk för linjeafdelningarnas uppsättning. En åtgärd i detta syfte vore också föreslagen redan i Kungl. Maj:ts nädiga proposition till 1901 års Riksdag, däri uppsättandet af en reservbataljon vid hvarje infanteriregemente å fastlandet förordades. Återupptagandet och ett ytterligare utvecklande af detta förslag syntes nu nödvändigt. Därigenom skulle redan inom den närmaste tiden kunna vinnas åtminstone någon ersättning för förlusten af den norska unionskontingenten. För att emellertid detta skulle kunna anses blifva fallet, måste dessa reservbataljoner gifvas en fastare organisation än hvad som afsågs i 1901 års förslag samt utslutande sammansättas af manskap tillhörande *beväringens första uppbåd*. Med anledning af vårt lands efter unionsupplösningen betydligt försämrade militärpolitiska läge måste nämligen dessa bataljoner hädanefter ställas inför vida mera kräfvande uppgifter än tillförne, hvarjämte de måste sättas i stånd till att kunna mobilisera samtidigt med linjen.

Generalskommissionen funne den af chefen för generalstaben föreslagna kaderökningen vara väl grundad. För att emellertid tillförsäkra samtliga kompanier erforderligt antal för tjänstgöring som kompaniadjutanter lämpliga underofficerare ansåge kommissionen, att, utöfver af chefen för generalstaben föreslagen personal, borde vid hvarje infanteriregemente ytterligare tillkomma 4 underofficerare, däraf 2 sergeanter af första och 2 af andra klassen.

Genom den föreslagna kaderökningen, i förening med den utsikt till betydligt ökad tillgång å reservunderbefäl, som vunnes genom af generalskommissionen föreslagen utsträckning af tjänstgöringstiden för vissa värnpliktiga, blefve det möjligt att under tiden för de årliga repetitionsöfningarna förfoga öfver en befälskader tillräckligt stark att möjliggöra öfningar, förutom med regementets nuvarande trenne, jämväl med en fjärde bataljon. Om äfven till en början värnpliktstillgången inom de trenne till repetitionsöfningar samtidigt inkallade årsklasserna vid vissa regementen blefve något knapp för de fyra bataljoner, som regementena afsåges skola då uppställa, så funnes, i betraktande af den alltjämt stigande folkökningen, grundad anledning till det antagandet, att förhållandena framdeles äfven vid dessa regementen skulle i detta hänseende ställa sig gynnsamma. Redan nu uppginge nämligen vid nära halfva antalet infanteriregementen

beväringssrekrytstyrkan till omkring 700 man, vid vissa regementen till en afsevärdt högre siffra. Äfven med beräkning af en ganska hög afdragsprocent för de äldre årsklasserna medgäfvade denna rekrytkontingent, då tre klasser vore inkallade, anordnandet af öfningar med fyra bataljoner.

Mot storleken af den föreslagna kaderökningen komme måhända den erinran att göras, att svårighet skulle uppstå att bereda det nytillkomna befälet full sysselsättning i fredstid. Enligt kommissionens åsikt komme ingalunda någon sådan svårighet att uppstå. Det vore nämligen af stor betydelse för regementets tjänstbarhet, att, på sätt chefen för generalstaben framhållit, regementschefen mera än hittills frigjordes från bestyren med regementets förvaltning, mobilisering och inskrifningsväsende för att mera ostördt kunna ägna sig åt sin hufvuduppgift — »planläggningen samt ledningen och öfvervakandet af befälets och de menigas fältmässiga utbildning» —, hvilket stode att vinna därigenom, att en särskild regementsofficer biträdde vid handläggningen af förstnämnda ärenden. Härtill komme, dels att de nuvarande på stat anställda regementsofficerarnas redan förut mångfaldiga tillfälliga uppdrag blifvit, genom de af Kungl. Maj:t den 11. oktober 1907 utgifna förordningarna angående förvaltningen vid arméns truppförband, ytterligare ökade, efter det att chefens för generalstaben meranämnda förslag till försvarets stärkande afgifvits, dels äfven att förarbetena för reservtruppernas och landstormens mobilisering och användning i krigstid komme att taga en betydande tid i anspråk för infanteriets regementschefer. På grund af hvad nu blifvit anfördt hölle kommissionen före, icke allenast att den nytillkomne regementsofficeren kunde beredas full sysselsättning i fredstid, utan jämväl att hans uppförande på stat vid regementet vore ägnadt att i hög grad främja trupputbildningen vid detsamma, då därigenom såväl regements- som bataljonschefer bereddes möjlighet att mera än nu ägna sig åt sina hufvuduppgifter. De fyra kompanicheferna afsåges att med biträde af de expeditionshafvande underofficerarna redan i fredstid planlägga och förbereda reservkompaniernas mobilisering samt omhänderhafva deras utrustning och förvaltning. Om nämligen dessa kompanier skulle kunna motsvara de fordringar, som måste ställas på dem i fråga om såväl fältduglighet som förmåga af hastig mobilisering, vore det alldeles nödvändigt, att för desamma afsedda kompanichefer och expeditionshafvande underofficerare uppfördes bland det fast anställda befälet. De fyra kaptenerna funne i öfrigt sysselsättning såsom ställföreträdare för sjuka, permitterade, utom regementet kommenderade eller af tillfälliga uppdrag upptagna kompanichefer. Löjtnanten, som vore afsedd att tjänstgöra såsom adjutant hos den nye regementsofficeren, komme att utgöra ett väl-

behöfligt tillskott uti antalet subalternofficerare disponibla för tjänst vid regementet.

Förutom ofvannämnda fast anställda personal erfordrades för organiserandet vid hvarje infanteriregemente af en reservbataljon jämväl ett visst antal reservbefäl. Den af Kungl. Maj:t under den 9. februari 1906 utfärdade förordningen angående arméns reserver hade under de år densamma hunnit tillämpas tillfört armén en icke obetydligt ökad årskontingent reservofficerare uti subalternofficersgraderna. En ytterligare ökning vore att emotse genom införandet af s. k. förtidspensionering. Slutligen torde en betydligt ökad tillgång å såväl reservofficerare som framför allt reservunderbefäl kunna förväntas, därest en utsträckning af tjänstgöringstiden för vissa kategorier värnpliktiga, såsom kommissionen föreslagit, blefve beslutad. Genom anlåtande af här angifna sätt för anskaffandet af den befälspersonal, som erfordrades utöfver den ofvannämnda fast anställda, torde infanteriets å fastlandet nu berörda reservbataljoner i fråga om tillgång å befäl komma att tillfredsställa rimliga anspråk. Nu omhandlade reservorganisation borde kunna genomföras under en period af sex år, eller från och med 1910 till och med 1915.

Beträffande den af chefen för generalstaben föreslagna utsträckningen af tjänstetiden i beväringens första uppbåd yttrar generalskommissionen, att densamma med nödvändighet betingades af den föreslagna ökningen vid mobilisering. Af stabschefernas motivering framginge, att icke ens de föreslagna tio årsklasserna alltid skulle räcka till, utan att äfven elfte årsklassen under viss del af året komme att tagas i anspråk för linjens mobilisering. För att vinna enkelhet i lagbestämmelserna syntes därför äfven sistnämnda årsklass böra öfverföras till beväringens första uppbåd, dock utan att härigenom någon minskning finge uppstå i det antal klasser, som enligt stabschefernas förslag skulle ingå uti beväringens andra uppbåd och uti landstormen. Tjänstetiden skulle sålunda komma att omfatta elfva år i beväringens första uppbåd.

Beträffande uppsättandet vid infanteriregementena på fastlandet af reservtruppförband ur *beväringens andra uppbåd* anför generalskommissionen uti sitt utlåtande den 21. december 1907, att den instämde med chefen för generalstaben uti hans åsikt, att unionsupplösningen icke allenast beröfvat oss den ofvan omnämnda unionskontingenten, utan äfven försvagat vårt allmänna militära läge, hvadan kommissionen ville kraftigt betona vikt af, att den betydande värmkraft, som förefunnes uti de äldre beväringssklasserna, fullt tillgodogjordes landets försvar. Intet borde därför underlåtas, som kunde bidra till en snar och tillfredsställande lösning af frå-

gan rörande organisationen af andra uppbådet och dess användning för bildandet af reservtrupper.

Uti tilläggsutlåtandet den 9. juni 1908 framhåller generalskommissionen vidare, att, med organiserandet vid mobilisering af en reservbataljon vid hvarje infanteriregemente å fastlandet, tillgången på fältdugligt manskap vid infanteriet ingalunda vore uttömd, därest tjänstetiden i beväringen utsträcktes så, som kommissionen föreslagit. En vidare utveckling af reservorganisationen utöfver den ofvan afhandlade måste därför planläggas, hvarvid såsom första mål borde sättas uppställandet af tillräckligt antal bataljoner för öfvertagandet af de uppgifter, hvilka skolat tillkomma de år 1901 föreslagna reservbataljonerna. Då ifrågavarande uppgifter icke blefve så kräfvande som reservbataljonernas ur första uppbådet, torde dessa senare uppsatta reservbataljoners mobiliseringsbehof af befäl till hufvudsaklig del kunna fyllas genom pensionerad befäl jämte sådant, som vunnit anställning vid reserverna efter enbart därför undergången utbildning. Ett snart ordnande af den s. k. förtidspensioneringen vore af synnerlig vikt för fyllandet af detta befälsbehof, särskildt i fråga om kompanichefs- och högre befattningar. Påbörjandet af dessa senare uppsatta reservtruppförbands organisation torde kunna ske redan under sexårsperioden 1910—1915. Den slutliga utvecklingen af infanteriets reservorganisation borde afse uppställandet af så stor styrka, som tillgången på utbildade värnpliktiga inom beväringens äldre årsklasser och på användbart reservbefäl medgäfve.

Hvad beträffade antalet årsklasser, som borde ingå uti beväringens andra uppbåd, framhåller generalskommissionen, att ingen minskning borde ifrågakomma under det nuvarande antalet (hvilket enligt stabschefernas förslag kunde i visst fall inträda), utan borde detta antal fortfarande vara fyra, hvadan tre klasser borde öfverföras från landstormen till andra uppbådet.

Den omständigheten att tre klasser, hvilka f. n. vore befriade från hvarje mönstringsskyldighet, i och med öfverförandet till beväringen skulle åläggas sådan skyldighet, gaf kommissionen anledning att göra en undersökning angående lämpligheten af *mönstringsinstitutionen* i allmänhet och särskildt ändamålsenligheten af nu gällande mönstringsbestämmelser.

Kommissionen framhåller, hurusom från flera håll yrkanden framstälts på, att mönstringarna helt och hållet skulle afskaffas samt ersättas med skriftlig adressanmälan. Såsom skäl härför hade framhållits, att den längre och på flera år fördelade tjänstgöringen för de värnpliktiga borde göra mönstringarna obehöfliga, att jordbruket och öfriga näringar ginge miste om arbetskraft under mönstringsdagarna, att mönstringarna ofta gäfve anledning till oordningar, att olägenheter uppstode för de värnpliktiga, hvilka vista-

des utom rullföringsområdet samt att bötespåföringarna för försummad mönstring gäfvé anledning till trakasserier. Å andra sidan gjordes gällande, att mönstringarna, såsom ock torde framgå af § 112 inskrifningsförordningen, hade en verklig och därtill ganska viktig uppgift, hvilken de icke kunde fylla med mindre personlig inställelse blefve regel, samt att de band, hvilka fäste de värnpliktiga, särskildt de äldre årsklasserna, vid hären och flottan, vore så svaga, att det vore alldeles felaktigt lossa på något af dem, hvilka verkligen förefunnes. Slutligen torde landstormens organisation kräfva, att mönstringar under formen af mobiliseringsöfningar i vissa fall stadgades äfven för dess årsklasser. Det skulle därför förefalla oegentligt att afskaffa mönstringskyldigheten för beväringen, samtidigt med att den påbjödes för landstormen.

Generalskommissionen, som tagit dessa olika skäl i betraktande, ansåge, att den nuvarande formen för mönstringarna vore otillfredsställande och att personlig inställelse borde fordras. Till undanröjdande af vissa af de anmärkta olägenheterna borde stadgas, att de mönstringsskyldiga ställdes under kriminallag för krigsmakten vid förrättningen äfvensom under viss tid före och efter densamma samt befriades från personlig inställelse endast för det fall, att de anmält vistelse utom rullföringsområdet eller tillhörde församlingar, hvilkas utsträckning eller brist på samfärdsmedel skulle göra inställelsen förenad med allt för stor tidsutdräkt.

Beträffande antalet årsklasser uti *landstormen* ansåg generalskommissionen, i likhet med cheferna för generalstabén och flottans stab, att detta borde, i samband med öfverföringen af klasser till beväringens andra uppbåd, ökas från åtta till nio, kommande härigenom värnpliktstiden att utsträckas till och med det fyrtiofjärde året.

I betraktande af hvad sålunda anförts föreslog generalskommissionen, att § 1 samt § 3 mom. 1 värnpliktslagen skulle erhålla ändrad lydelse.

§ 1 skulle lyda sålunda: »Hvarje svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguetta år, till och med det, under hvilket han fyller fyrtiofyra år.»

§ 3 mom. 1 skulle lyda sålunda: »Värnplikten fullgöres i beväringen och landstormen. Beväringsen delas i första och andra uppbådet. Tjänstetiden i beväringen är femton år, elfva år i första och därefter fyra år i andra uppbådet.

I krigstid bestämmer dock endast behovet tjänstetidens längd för det inkallade manskapet.»

Den år 1907 tillsatta försvarskommittén framhåller uti sitt den 5. december 1910 afgifna betänkande, att den organisatoriska utvecklingen af landstridskrafterna bör, förutom det slutliga genomförandet af den år 1901 beslutade härordningen, hufvudsakligen afse uppsättandet vid mobilisering af reservtruppförband såväl vid infanteriet ur beväringens första och andra uppbåd som vid specialtruppslagen. *Försvarskommitténs betänkande den 5/12 1910.*

Efter en redogörelse ej mindre för de sätt, hvarpå reservorganisationen ordnats inom ett flertal europeiska arméer, än äfven för de inom vårt land vid olika tidpunkter framlagda förslagen till reservorganisation, öfvergår kommittén till en undersökning af det sätt, hvarpå en reservorganisation lämpligen bör ordnas inom den svenska härorganisationen, sådan denna genom beslut af 1901 års Riksdag blifvit till sina grunddrag bestämd.

Kommittén ansåg sig härvid böra först och främst erinra därom, att de värnpliktiga årsklasser, som i allmänhet inginge uti reservtrupperna, vore hvarandra inbördes ganska olika i fråga om förutsättningarna för användning i fält, en olikhet hvilken gjorde sig särskildt gällande vid infanteriet, där ett vida större antal klasser vid mobilisering toges i anspråk än vid specialtruppslagen.

Reservens yngre årsklasser stode linjens ganska nära, deras spänstighet vore ännu icke älls eller endast föga minskad, de under militärtjänsten förvärfvade och under nyligen genomgångna repetitionsöfningar uppträskade kunskaperna och färdigheterna hade endast föga hunnit förflyktigas eller aftaga. Reservtruppförband sammansatta af sådana årsklasser blefve, om ej omedelbart efter verkställd mobilisering, så efter en viss tid, användbara vid sidan af linjens i det rörliga fältkriget.

Inom reservens äldre årsklasser däremot hade ett ej ringa antal af de värnpliktiga hunnit förlora den rörlighet och spänstighet, hvars ägande vore villkoret för, att mannen i ledet skulle kunna uthärda ett fälttågs äfven största ansträngningar. Det under de militära utbildningsåren inlärdade hade förbleknat, i samma mån som ett större antal år förflutit efter senast undergången repetitionsöfning, och den i tjänst återinträdande möttes af i många afseenden nya förhållanden. Af sådana kategorier värnpliktiga sammansatta reservtruppförband funne i regeln icke användning vid sidan af eller till ersättande af linjetrupperna. Deras användning begränsades till mindre kräfvande uppgifter, såsom försvaret af vissa utanför de egentliga operationsområdena belägna trakter, hvilka kunde blifva föremål för anfall af mindre styrkor, samt försvaret af egna och anfall mot fiendens förbindelselinjer m. fl. liknande uppgifter.

Ett särskiljande enligt hvad ofvan framhållits, framförallt vid infanteriet, af *reservtrupper af första och af andra ordningen* vore ett viktigt led uti en väl ordnad reservorganisation. Ett motsatt förfarande, d. v. s. sammanförandet af ett stort antal till åldern vidt skilda klasser uti en och samma reservbataljon skulle nämligen innebära ett frivilligt afsägende af de fördelar, som erbjöde sig med afseende på de yngre årsklassernas användbarhet i det rörliga fältkriget. Ett sådant särskiljande kunde äfven — såsom framginge af den tidigare lämnade redogörelsen för reservorganisationen i vissa främmande arméer — spåras öfverallt, där man velat i största möjliga utsträckning tillgodogöra sig resultaten af den utbildning, som staten med ej ringa kostnader bestode de värnpliktiga under deras tidigare tjänstår.

Den olikartade användningen af de båda kategorierna reservtrupper framställde väsentligen *olika kraf på rättigheten för Konungen att inkalla och använda dem*. De reservtrupper, som afsäges att direkt samverka med linjen, måste vara lika användbara som linjetrupporna; de värnpliktiga årsklasser, som inginge uti dessa reservtrupper, måste alltså i likhet med linjens tillhöra beväringens första uppbåd och antalet klasser i detta uppbåd afpassas därefter.

För de reservtrupper, hvilka afsäges för sådana mindre kräfvande uppgifter, som i det föregående angifvits, erfordrades icke samma grad af användbarhet som för linjen; de värnpliktiga årsklasser, som inginge uti dem, kunde därför tillhöra beväringens andra uppbåd.

De olikartade uppgifter, som tillkomme reservbataljoner ur beväringens första och ur dess andra uppbåd, framställde vidare *skiljaktiga kraf på deras befälspersonal*. Hvad antalet befäl vid en bataljon beträffar, måste detta i allt väsentligt vara detsamma, oafsedt hvilket värnpliktsuppbåd bataljonen tillhörde, då nämligen truppförbandets taktiska användbarhet och manöverförmåga vore beroende af en bestämd indelning af detsamma uti underafdelningar, en hvar med sin chef; befäl i reserv, beställningsmän, handverkare m. fl. kunde dock till antalet variera. Den viktigaste olikheten hänförde sig emellertid till befälets kvalifikationer. Vid linjeafdelningarna, där fordringarna på truppens användbarhet för alla i fält förekommande förrättningar vore ställda högst, måste finnas ett kvalitativt förstklassigt befäl. Vid landstormstrupperna, hvilkas användning i allmänhet vore såväl taktiskt som lokalt begränsad, kunde man få nöja sig med ett vida svagare. Vid reservtrupperna ställdes fordringarna olika, beroende af huruvida de stode linjen eller landstormen närmast.

I hvarje fall måste med afseende å befälspersonalens sammansättning vid mobilisering reservbataljonerna ur första uppbådet stå linjebataljonerna ganska nära, för så vidt dessa bataljoner skulle kunna göras så mobila, att de

kunde operera i samband med linjen. De borde alltså — hvilket i alla välordnade arméer vore fallet — redan i fred till viss utsträckning vara försedda med befäl på aktiv stat. Vore så ej fallet, blefve följdén, att vid mobilisering linjeafdelningarnas kadrer måste försvagas genom allt för stora detacheringar till reservafdelningarna. Detta kraf på en viss kaderökning gjorde sig egentligen gällande vid infanteriet. Vid specialtruppslagen däremot torde en sådan kaderökning icke erfordras, då nämligen antalet reservtruppförband, som vid dessa truppslag kunde uppsättas, blefve ganska begränsadt utaf befintlig tillgång ej mindre på stamhästar än äfven på materiel.

De uppgifter, som i fält komme att åläggas reservtrupperna gjorde slutligen *anordnandet af öfningar* med viss eller vissa för desamma afsedda årsklasser önskvärda. Sådana öfningar förekomme — såsom af tidigare lämnad framställning af reservorganisationen i vissa främmande länder framginge — uti ett flertal arméer, medan man på några håll inskränkt sig till öfningar allenast för reservtruppernas befäl.

Med hänsyn till hvad af chefen för generalstaben uttalats i fråga om behovet af en ökning utaf antalet infanteritruppförband och hvad generalskommissionen i sammanhang härmed anförts, ville kommittén uttala önskvärdheten af, att redan under den närmaste tiden anstalter vidtoges för **uppsättandet vid mobilisering vid hvarje infanteriregemente på fastlandet af en reservbataljon ur beväringens första uppbåd.**

Då kommittén i likhet med chefen för generalstaben och generalskommissionen ansåge, att dessa bataljoner borde, för att den förstärkning, som med dem afsåges, skulle blifva fullt effektiv, kunna uppträda vid sidan af linjetrupperna, och då under viss del af året härför erfordrades tillgång på ytterligare 3 klasser utöfver de nuvarande 8 i beväringens första uppbåd, ville kommittén uttala sig för, att *antalet årsklasser* i nämnda uppbåd blefve ökad till 11.

Medan för de reservbataljoner, som afsågos blifva organiserade enligt 1901 års förslag ifrågasattes en *kaderökning* per infanteriregemente af blott 1 major och 2 kaptener, hade chefen för generalstaben i 1906 års förslag upptagit en kaderökning af 1 major, 4 kaptener och 1 löjtnant, hvarjämte 12 meniga volontärbeställningar föreslagits skola uppflyttas till distinktionskorpralsbeställningar. Härtill hade generalskommissionen föreslagit en ytterligare ökning med 4 sergeanter.

Kommittén, som instämde uti hvad af chefen för generalstaben och generalskommissionen anförts i fråga om de här berörda bataljonernas användning i fält, särskildt vid jämförelse med de mindre kräf-

vande uppgifter, för hvilkas lösning de år 1900 föreslagna reservbataljonerna afsåges, uttalade önskvärdheten af, att den för dessa bataljoners organiserande afsedda kaderförstärkningen måtte framdeles komma att uppgå till den af chefen för generalstaben föreslagna styrkan. Från att redan under den närmaste tiden gifva kaderökningen denna storlek torde man emellertid af vissa skäl nödgas afstå.

Af såväl chefens för generalstaben och generalskommissionens uttalande i denna fråga som äfven af ett till kommissionens utlåtande fogadt särskildt yttrande framginge, att vid bestämmandet af kaderökningens storlek personalbehovet vid mobilisering icke kunde vara den uteslutande afgörande faktorn. Det gällde äfven att tillse, det den nytillkomna personalen kunde i fredstid erhålla full sysselsättning under hela året. Hvad härutinnan anförts uti de ofvannämnda uttalandena torde äga full giltighet under förutsättning af 365 dagars tjänstgöringstid för de värnpliktiga och därmed följande tjänstgöring året rundt för all fast anställd personal vid samtliga infanteriregementen. Det torde äfven hafva varit under denna förutsättning, som den föreslagna kaderökningen befunnits i sin helhet påkallad ur fredstjänstgöringens synpunkt. Af de såväl chefens för generalstaben förslag som generalskommissionens utlåtande bilagda öfvergångsplanerna för infanteriregementena framginge nämligen, att kaderförstärkningen afsåges vara i sin helhet tillkommen först från och med det år (1912), då en utsträckning af tjänstgöringstiden för de värnpliktiga till 365 dagar förutsattes kunna tidigast inträda.

Det syntes äfven kommittén, som skulle svårighet yppa sig att bereda *hela* den föreslagna kaderpersonalen full sysselsättning året om, så länge tjänstgöringstiden för de värnpliktiga vid fotfolket ännu icke blifvit utsträckt utöfver den nuvarande, eller 240 dagar.

Omfattningen af tjänsteåliggandena för den vid regementsexpeditionen tjänstgörande personalen gjorde, såsom uti generalskommissionens utlåtande, äfvensom uti ett till detta fogadt särskildt yttrande närmare framhölles, behovet af ytterligare en regementsofficer jämte adjutant för handläggning af ärenden rörande reservtrupperna, deras organisation och mobilisering samt för beredandet af ärenden angående landstormen, dess organisation, öfningar och användning, äfvensom samarbetet mellan landstormen och det frivilliga skytteväsendet, synnerligen kännbart. Grundad anledning syntes alltså föreligga att redan inom den närmaste tiden öka infanteriregementenas kadrer med 1 major och 1 löjtnant af andra klassen.

Utän tvifvel vore det äfven önskvärdt, om under den närmaste tiden kunde tillsättas jämväl de 4 kaptener af andra klassen, som afsåges till kompanichefer vid reservbataljonen, om nämligen denna organisationsfråga

kunde betraktas uteslutande ur synpunkten af personalbehovet i fält. Af hvad uti denna fråga anförts hade kommittén emellertid icke funnit sig öfvertygad om, att redan under den närmaste tiden full sysselsättning skulle kunna i fredstid året om beredas åt samtliga fyra kaptener, vid hvilket förhållande den med den föreslagna kaderökningen förenade kostnaden syntes kommittén väl stor i förhållande till den fördel, som i fredstid stode att därför vinna. Om däremot arbetet på förberedandet af reservkompaniernas mobilisering och utrustning m. m. tills vidare fördelades på endast två kaptener, sålunda att en hvar finge ansvara för två reservkompanier, så torde en lämpligt afvägd arbetsbörda blifva dem ålagd. En olägenhet vore visserligen förenad med denna anordning så till vida, att vid mobilisering tvenne af reservbataljonens kompanier erhöles chefer, hvilka icke varit i tillfälle att i fredstid göra sig så förtrogna med reservorganisationen som önskligt vore; den här ifrågasatta anordningen förutsatte emellertid, att samtliga till kompanichefer vid reservbataljonerna afsedda officerare bereddtes tillfälle att under regementsöfningarna föra kompanichefs befäl vid en för vissa tillfällen sammansatt bataljon, hvars befälspersonal utsages i enlighet med den personalfördelning, som vid mobilisering skall gälla för reservbataljonen ur beväringens första uppbåd. Inskränkningen af kompanichefernas antal till 2 syntes äfven böra förutsätta, att till chefer för de båda kompanier, hvilka i fredstid saknade ordinarie chefer, utsages fullt kvalificerade officerare på regementets aktiva stat eller ock sådana, som, ännu vid full kraft, nyligen därifrån öfvergått till pensionsstat. Att anförtro befälet öfver dessa reservkompanier, hvilka skulle kunna i fält användas vid sidan af linjetrupporna, åt officerare, hvilka efter viss tids anställning å aktiv stat öfvergått till reservstat och därefter endast med långa mellanrum fullgjorde kortare öfningar, syntes i regeln icke vara tillrädligt. I betraktande af hvad sålunda anförts funne kommittén en begränsning tills vidare af antalet kaptener till 2 vara möjlig.

Hvad slutligen beträffar sättet för anskaffning af fast anställdt underbefäl för reservbataljonen, syntes den af chefen för generalstaben med instämmande af generalskommissionen föreslagna uppflyttningen af 12 meniga volontärbeställningar till distinktionskorpralsbeställningar vara en ändamålsenlig åtgärd, då dels härigenom för minsta kostnad erhöles 3 dugliga underbefäl per reservkompani, dels den nämnda åtgärden torde komma att i sin mån bidraga till främjandet af volontäranskaffningen. Att, såsom af generalskommissionen föreslagits, ytterligare öka tillgången på underbefäl med 1 sergeant per reservkompani, afsedd för tjänstgöring såsom

kompaniadjutant, hade kommittén funnit icke vara med nödvändighet erforderligt.

Den arliga ordinarie kostnaden efter fullt genomförd organisation för en ökning i enlighet med chefens för generalstaben förslag af infanteriregementenas fast anställda personal med 1 major, 4 kaptener af andra klassen och 1 löjtnant af andra klassen, äfvensom för uppflyttning af 12 meniga volontärbeställningar till distinktionskorpralsbeställningar, skulle uppgå till 801,235 kr. Om däremot i enlighet med hvad af kommittén förordats, antalet kaptener af andra klassen inskränktes till 2, men kaderökningen i öfrigt bibehölles oförändrad, uppginge motsvarande kostnad efter fullt genomförd organisation till 576,600 kr.

I anslutning till hvad såväl af cheferna för generalstaben och flottans stab som af generalskommissionen anförts beträffande tillgodogörandet för landets försvar af den betydande värmkraft, som förefunnes uti beväringens äldsta årsklasser, ville kommittén uttala önskvärdheten af, att redan under den närmaste tiden anstalter blefve vidtagna för **uppsättandet vid mobilisering vid hvarje infanteriregemente på fastlandet af reservtruppförband ur beväringens andra uppbåd.** Organisationen af reservtruppförband vid detta uppbåd, likaväl som vid det första, borde emellertid ske allt efter som tillgången på befäl och utrustningspersedlar det medgafve, och man borde icke vid ett infanteriregemente uppskjuta med bildandet af reservtrupper därför, att det t. ex. vid en viss tidpunkt icke vore möjligt att vid andra uppbådet uppsätta en hel bataljon. Så fort det vore möjligt att tillöka reservorganisationen med blott ett kompani, borde det ske. På sådant sätt tillgodogjordes nämligen efter hand nationens försvarskraft i stegrad grad för landets försvar.

Då kommittén ansett sig böra biträda förslaget om *öfverförandet af tre årsklasser* från beväringens andra till dess första uppbåd, och då andra uppbådet med hänsyn till sina viktiga uppgifter icke borde numeriskt försvaras, följde häraf att kommittén biträdde förslaget om öfverföring af tre årsklasser från landstormen till andra uppbådet.

Då sålunda trenne årsklasser, hvilka nu vore befriade från *mönstringsskyldighet* på den grund, att de tillhörde landstormen, öfverfördes till beväringen, hade det varit satt i fråga, huruvida sådan skyldighet lämpligen borde åläggas dem. En frikallelse från mönstringsskyldigheten kunde gifvetvis icke medgifvas allenast de *tre* äldre årsklasserna i andra uppbådet, medan skyldigheten kvarstode oafkortad för den yngsta, utan borde, därest frikallelse skulle äga rum, denna gälla hela uppbådet.

Kommittén kunde icke biträda tanken på en befrielse för beväringsskylldigheten från mönstringsskyldighet. Då redan under nuvarande förhållanden, under hvilka ingen organisation af reservtrupper ur andra uppbådet vore afsedd och sålunda kontroll öfver dessa värnpliktiga icke vore behöflig ur synpunkten af deras användning i krig, mönstringsskyldighet dock vore dem ålagd, syntes krafvet på denna skyldighets kvarstående framträda med ökad skärpa, i och med det att uppbådet afsåges att organiseras vid mobilisering. Den omständigheten, att kommittén funnit sig böra afstå från yrkandet på repetitionsöfning för årsklass ur andra uppbådet, gjorde krafvet på mönstringsskyldighetens kvarstående för detta uppbåd ännu starkare. Ett borttagande af den kontroll af beväringsskylldigheten, som låge uti mönstringsinstitutionen, skulle återverka ofördelaktigt äfven på landstormen, då nämligen uppgifterna angående de värnpliktiga i detta uppbåd, för hvilket ifrågasattes allenast *en* mönstring under en nioårig tjänstetid i landstormen, måste blifva mindre tillförlitliga, ju flera år som förgått efter det landstormsmännen senast undergått mönstring.

I själfva verket torde det omak, som åsamkades den värnpliktige genom fullgörandet af mönstringsskyldigheten, vara ytterst ringa, då numera den personliga anmälningsskyldigheten kunde ersättas af adressanmälan.

Uppsättandet, i öfverensstämmelse med hvad af kommittén förordats, vid hvarje infanteriregemente på fastlandet af reservtruppförband ur beväringens andra uppbåd betingade emellertid *extra ordinarie kostnader för en gång* för anskaffning dels af gevär och mobiliseringsammunition, dels af intendenturutrustning. Storleken af dessa kostnader vore beroende af antalet sådana förband, hvilket vore inom vissa gränser växlande vid olika regementen. För ett reservkompani beräknades sammanlagda kostnaden till omkring 84,000 kr. Då af samtliga i fältutrustningen ingående persedlar gevär och mobiliseringsammunition vore så till vida de viktigaste, att brist vid mobilisering å dessa persedlar icke kunde utan stor tidsutdräkt fyllas, syntes vid anskaffningen hänsyn böra tagas därtill, att behovet af dessa persedlar blefve i första hand tillgodosedt. I öfverensstämmelse härmed hade uti kostnadsberäkningarna upptagits fullständig anskaffning af gevär och mobiliseringsammunition för samtliga truppförband, som beräknats kunna uppsättas ur andra uppbådet.

Villkoret för att öfver hufvud kunna vid infanteriet organisera reservtruppförband ur beväringens andra uppbåd vore emellertid, att *det erforderliga befälet förefunnnes*. Hvad underbefälet beträffade, måste detta komma att till väsentlig del utgöras af värnpliktigt underbefäl. Det torde därför vara nödvändigt, att sådan ändring infördes uti värnpliktslagen, hvarigenom den nuvarande bestämmelsen, att samtliga värnpliktiga såväl f. d. fast an-

ställda som högskoleelever (klasserna A och B enligt inskrifningsförordningen) kvarhölls i första uppbådet under hela sin tjänstetid i beväringen, blefve upphäfd eller modifierad.

Hvad officerarna och underofficerarna beträffade vore det i hög grad önskvärdt, att bataljonschefer med adjutanter samt kompanichefer och kompaniadjutanter vid andra uppbådets bataljoner ägde sådan kroppslig spänstighet och sådan förtrogenhet med militärtjänsten, att ifrågasvarande bataljoner verkligen blefve i befålets händer fullt användbara för de uppgifter, som i krig skulle åläggas dem, hvilka visserligen icke vore lika kräfvande som de, hvilka komme att föreläggas första uppbådets bataljoner till lösning, men dock hos det högre befålet förutsatte ej ringa kraft och insikt. Att för detta ändamål ifrågasätta en kaderökning af det på aktiv stat uppförda befålet, i likhet med hvad som skett i syfte att tillförsäkra första uppbådets reservbataljoner det erforderliga högre befålet, torde icke kunna ske.

Hufvuddelen af det högre befålet måste anskaffas på annat sätt och kommittén ville med hänsyn härtill förorda införandet af s. k. *reservstatsbefäl*. Generalskommissionen hade uti sitt utlåtande den 9. juni 1908 uttalat, att »ett snart ordnande af den s. k. förtidspensioneringen är af synnerlig vikt för fyllandet af detta behof (nämligen af befäl vid reservtrupperna ur andra uppbådet), särskildt i fråga om kompanichefs- och högre befattningar». Öfver det kort tid efter detta uttalande af särskildt tillkallade sakkunniga afgifna »Betänkande rörande införande af fast aflönadt reservbefäl vid armén», hade de militära myndigheterna uttalat sig, hvarvid samtliga truppförbandschefer utan meningsskiljaktighet uti allt väsentligt tillstyrkt de däruti framställda förslagen. Det till kommittén öfverlämnade, den 3. mars 1909 afgifna »Betänkande och förslag angående upprättande af reservstater vid armén och marinen», hvilket, hvad armén beträffar, till alla delar öfverensstämde med ofvannämnda betänkande af 1908, hade af kommittén tagits under ompröfning. Den uti nämnda betänkande förordade reservstatsorganisationen ansåge kommittén vara synnerligen ändamålsenlig, då genom antagandet af en sådan organisation dels möjlighet bereddes att för en jämförelsevis ringa kostnad anskaffa för tjänst vid reservtruppförband användbar personal af officers och underofficers grad, dels en önskvärd ökad omsättning skulle framkallas inom officers- och underofficerskårerna. De föreslagna bestämmelserna såväl angående lefnads- och tjänsteålder, som skulle erfordras för rättigheten att öfvergå till reservstat, och om skyldighet att afgå från samma stat, som äfven den föreslagna tjänstgöringsskyldigheten för befålet funne kommittén ägnade att bereda tillgång på ett för ändamålet kvalificerad reservbefäl. De föreslagna lönebeloppen syntes vara afvägda med hänsyn såväl till före

inträdet å reservstat fullgjord tjänst å vederbörligt truppförbands aktiva stat, som äfven till omfattningen af den föreslagna tjänstgöringsskyldigheten för reservstatsbefälet. I betraktande häraf ville kommittén, i syfte att bereda tillgång på befäl för reservtruppförband vid infanteriet ur beväringens andra uppbåd samt vid specialtruppslagen, förorda en reservstatsorganisation i hufvudsaklig öfverensstämmelse med den af de sakkunniga föreslagna. Denna organisation syntes kommittén böra, på det förberedelserna i fredstid för uppsättandet vid mobilisering af ifrågavarande reservtruppförband måtte kunna utan tidsutdräkt igångsättas, snarligen taga sin början. Då emellertid reservstatsorganisationen torde komma att orsaka en ökad omsättning inom officerskårerna och då kommittén för andra ändamål förordat viss ökning af den fast anställda officerspersonalen vid infanteriet, hade det syntes kommittén af omständigheterna betingadt, att reservstatsorganisationen, hvad officerspersonalen beträffade, ej måtte genomföras fullt så hastigt som uti kommitterades förslag förutsattes. Kommittén ville därjämte fästa uppmärksamheten vid, att befordran inom reservstaten från löjtnants till kaptens grad ej torde böra ifrågasättas, med mindre de villkor blifvit uppfyllda, hvilka gällde för befordran af motsvarande beställningsinnehafvare, uppförd å aktiv stat.

Den slutliga kostnaden för upprättandet af en reservstatsorganisation vore af de kommitterade beräknad till 500,000 kr. Under den här berörda 8-årsperioden ville emellertid kommittén förorda, att reservstatsorganisationen måtte genomföras endast till den utsträckning, som motsvarade »första öfvergångsperioden» enligt de kommitterades förslag. Under denna förutsättning inskränktes den af organisationen betingade kostnaden vid periodens slut till 310,000 kr.

Till förtydligande af reservorganisationen, sådan som den af kommittén ifrågasattes, bifogades omstående teckning, utvisande de linje-, reserv- och depåafdelningar, som skulle uppsättas vid ett infanteriregementes mobilisering samt de olika stater, hvarur befälet *hufvudsakligen* skulle tagas. Fördelningen på årsklasser vore endast *approximativt* angifven och komme att i praktiken undergå vissa modifikationer.

Hvad slutligen beträffade den återverkan på tjänstetiden i *landstormen* och därmed på värnpliktstiden i dess helhet, som blefvo följden af öfverförandet af tre klasser från beväringens andra till dess första uppbåd, instämde försvarskommittén med stabscheferna och generalskommisionen uti förslaget om ökning af antalet klasser i landstormen från 8 till 9 och förordade alltså en utsträckning af värnpliktstiden till och med det år, då den värnpliktige fyllde 44 år.

i hufvudsak de värnpliktiga årsklasser, som afsågos skola ingå uti linjetrupporna, medan genom beslut af 1904 års riksdag landstombsorganisationen blifvit till sina hufvuddrag beständ. De värnpliktiga årsklasser, hvilka stå mellan de för linjen och de för landstormen afsedda, d. v. s. de som för närvarande ingå uti beväringens andra uppbåd, stå enligt värnpliktslagen till förfogande, men kunna nu icke finna användning, hufvudsakligen af brist på erforderligt befäl; de utgöra en lefvande kraft, väl värd att tillvarataga för landets försvar, men för närvarande obrukbar för det af lagstiftaren med dem afsedda syftemålet, på den grund att den icke kan sammanhållas, än mindre inriktas mot sitt mål.

Jag finner i likhet med såväl generalskommissionen som försvarskommittén, att det är på brukbargörandet af denna nu obrukade kraft, som härorganisationens fortsatta utveckling bör i första hand inriktas. Att därvid syfta till uppställandet redan i fredstid af nya truppförband vid sidan af de nu befintliga, med andra ord till en ökning af de nuvarande linjetruppförbandens antal, finner jag icke välbetänkt, då det skulle innebära en rubbning af den linjeorganisation, som för endast 10 år tillbaka på goda grunder pröfvades lämplig efter vårt lands ekonomiska resurser och folkmängdens storlek, och då några så afsevärda förändringar härutinnan icke sedermera inträdt, att på den grund en utveckling af linjeorganisationen kan nu anses erforderlig. Fastmera anser jag, att det är en organisation på djupet, som nu bör eftersträfvast, och att detta bör ske genom ordnandet af de värnpliktiga årsklasser, som stå bakom dem, hvilka behöfva tagas i anspråk för linjearméns uppbringande till krigsstyrka. Till alla delar instämmer jag alltså uti det af försvarskommittén gjorda principuttalandet i fråga om landstridskrafternas fortsatta utveckling, att »organisationen bör ytterligare stärkas hufvudsakligen genom uppsättandet vid mobilisering af reservtruppförband såväl vid infanteriet ur beväringens första och andra uppbåd som vid specialtruppslagen.

Då det gäller att uppdraga konturerna till en ändamålsenlig och efter våra förhållanden afpassad reservorganisation, finner jag det af nämnda kommitté framhållna principiella särskiljandet mellan reservtruppförband af första och af andra ordningen synnerligen välbetänkt. För ett sådant särskiljande tala först och främst de olika kvalifikationer i militäriskt afseende, som känneteckna å ena sidan de yngre och å andra sidan de äldre beväringsskasser, som kunna ifrågakomma att tagas i anspråk för uppsättandet af reservtrupper. Därtill kommer ytterligare, att genom uppsättandet af reservtruppförband af såväl första som andra ordningen fälthären stärkes, i det att de förra snarast möjligt böra kunna användas till direkt

förstärkning af linjetrupporna, medan de senare, hvilka afses för sekundära krigsändamål, innebära en redan vid operationernas början förfogbar indirekt förstärkning af linjetrupporna, så till vida att detacheringar från dessa för sistnämnda ändamål kunna undvikas eller i hvarje fall inskränkas till det minsta möjliga. En reservorganisation, sådan som den af kommittén förordade syftar alltså till att förläna linjearmén (de rörliga fälttrupperna) största möjliga numeriska styrka redan vid den första afgörande kraftmätningen med fienden och är alltså uttrycket för en ändamålsenlig ekonomisering med de lefvande stridskrafter, som genom värnpliktslagens bestämmelser ställas till förfogande.

Kommittén har förutsatt, att under den närmast liggande 8-årsperioden reservtruppförband ur såväl första som andra uppbådet skola kunna upprättas, men däremot icke ingått på någon detaljerad framställning af den inbördes ordning, hvaruti detta bör ske. I öfverensstämmelse med den allmänna grundsats, hvilken funnit uttryck redan uti det för hela försvarsfrågan grundläggande kungl. brefvet af den 5. januari 1906, att det ur försvarssynpunkt viktigaste bör sättas i främsta rummet, håller jag före, att organiserandet af reservtruppförband ur beväringens första uppbåd vid infanteriet bör för den närmaste tiden ställas i förgrunden. Så mycket större skäl att låta tills vidare något anstå med påbörjandet af organisationen af reservtruppförband vid infanteriet ur beväringens andra uppbåd och vid specialtruppslagen synes föreligga, som införandet af en reservstatsorganisation — hvilken skulle lämna tillgång å det för dessa truppförband erforderliga högre befälet — förutsätter vissa ännu ej verkställda fullständigande utredningar angående den ordning, hvaruti den för ändamålet erforderliga reservstaten skulle bildas.

Hvad beträffar det befäl, som erfordras för reservbataljonerna ur första uppbådet, instämmer jag med försvarskommittén uti dess uttalande, att det i regeln icke torde vara tillrådligt att härtill afse sådana officerare och underofficerare, hvilka efter viss tids anställning å aktiv stat öfvergått till reservstat och därefter endast med långa mellanrum fullgöra kortare öfningar. Flertalet af detta befäl torde böra vara uppfördt å sådan stat vid vederbörliga truppförband, hvarmed är förenad skyldighet att till erforderlig utsträckning fullgöra vapenöfningar hvarje år. Dessa reservtruppförband kunna nämligen icke förutsättas blifva användbara redan vid början af ett fälttåg till direkt samverkan med linjetrupporna, med mindre det för dem afsedda högre befälet (från och med kompanichefer uppåt) ej blott erhållit samma utbildning som det för linjetrupporna afsedda, utan äfven kunnat genom tjänstgöring hvarje år förvärfva erforderlig tjänstevana. Med afseende på storleken af den för ändamålet erforderliga ökningen af in-

fanteriregementenas kaderpersonal har försvarskommittén, under uttalande af önskvärdheten, att densamma framdeles måtte komma att uppgå till den af chefen för generalstabens år 1906 föreslagna, förordad, att ökningen må komma att under den närmaste 8-årsperioden efter hand uppgå till vid hvarje regemente på fastlandet 1 major, 2 kaptener af andra klassen och 1 löjtnant af andra klassen, hvarjämte 12 af de nuvarande meniga volontärbeställningarna borde uppflyttas till motsvarande antal distinktionskorpralsbeställningar. Utan att nu göra något bestämdt uttalande i fråga vare sig om det minimum af kaderökning, som är för ändamålet erforderlig, eller i hvad mån det kan vara möjligt att för viss del af den nytillkomna kaderpersonalen minska krafvet på antalet tjänstgöringsdagar per år under det af kommittén föreslagna, vill jag nu endast framhålla behöfligheten af en ytterligare granskning af denna befälsfråga. Huru än frågan om anskaffning af det erforderliga befälet kan komma att lösas, anser jag, att i intet fall kostnaderna böra få öfverstiga de af försvarskommittén förutsatta. Vid utredningen angående befälets anskaffning bör emellertid hållas i sikte önskvärdheten att om möjligt ytterligare nedbringa kostnaderna under hvad sålunda blifvit förutsatt, dock utan att personalens antal och tjänsteduglighet nedsättes under det mått, som pröfvas erforderligt för fyllandet af de viktiga uppgifter, som åligga densamma.

I hvarje fall kan gifvetvis ej hela personalökningen tillkomma på en gång, utan först efter hand och enligt en för en viss period gällande öfvergångsplan, hvarigenom den med ökningen förenade något hastigare omsättningen uti kompaniofficersgraderna vid infanteriet fördelas på ett flertal år och krafvet på de med officerskårernas ökning något utvidgade kurserna vid krigsskolan ej kommer att med ett slag göra sig gällande.

Ehuruväl, i afvaktan på den ytterligare utredning angående de lämpligaste och med minsta kostnad förbundna formerna för uppförandet å stat af den här berörda fast anställda personalen, som ofvan omnämmts, något förslag till ändrade stater redan för år 1912 icke nu torde böra framläggas, finner jag dock starka skäl tala för att icke uppskjuta med framläggandet af de förslag till *ändringar uti värnpliktslagen*, som skola kunna bereda möjlighet till det hittills fördröjda uppsättandet vid mobilisering af reservtruppförband ur beväringens bägge uppbåd.

Enligt nu gällande värnpliktslag äro de värnpliktiga årsklasserna indelade på de olika uppbåden sålunda:

1.— 8.	klasserna (21—28 år)	i beväringens första uppbåd
9.—12.	» (29—32 år) »	» andra »
13.—20.	» (33—40 år) »	landstormen.

Tillgången å värnpliktiga inom de klasser, som tillhöra första uppbådet, är icke större än som motsvarar behovet för organiserandet af infanteriregementenas nuvarande linje- och depåafdelningar. Den omständigheten, att, enligt beslut af 1901 års riksdag, den första tjänstgöringen vid fotfolket skall fullgöras först under andra tjänsteåret i stället för att, såsom föreslagits, taga sin början redan under första året, har orsakat, att 1. årsklassen är alldeles utbildad, hvilket ur mobiliseringssynpunkt medfört den olägenheten, att nämnda klass är vid krigsutbrott oanvändbar för tjänst i fält. Vidare är jämväl 2. årsklassen icke disponibel för krigstjänst, förr än densamma undergått viss tids rekrytutbildning, således i allmänhet först under årets senare hälft, hvarvid den dock icke kan ingå uti linjeafdelningarna förr än efter vid depån fullständigad utbildning. Vid krigsutbrott under årets förra hälft äro sålunda i allmänhet de båda yngsta klasserna i första uppbådet icke påräkneliga. Detta har orsakat, att inom vissa inskrifningsområden, där tillgången å värnpliktiga är jämförelsevis knapp, manskapstillgången inom första uppbådet icke är tillräckligt stor för att helt fylla de nuvarande linje- och depåafdelningarnas behof, hvadan man inom sådana områden nödgats, för fyllandet af depåerna till föreskrifven styrka, anlita någon del af manskapstillgången af andra uppbådet under den gifna förutsättningen, att intet hinder ur värnpliktslagens synpunkt föreligger. Ingenstädes är emellertid manskapstillgången tillräckligt gifvande för att möjliggöra uppsättandet af reservafdelningar inom första uppbådet.

Chefen för generalstaben har uti sitt den 18. oktober 1906 afgifna förslag till landförsvarets stärkande beräknat, att för uppsättandet af ytterligare en bataljon ur *beväringens första uppbåd*, förutom nuvarande 3 linjebataljoner och depån, erfordras tillgång, utöfver nuvarande till detta uppbåd hörande 8 klasser, af ytterligare 2 klasser, därest mobilisering inträffar under årets senare del, men 3 klasser, om mobilisering inträffar under den förra delen. Då sålunda den elfte klassen vore behöflig endast under en del af året, har chefen för generalstaben föreslagit, att första uppbådet skulle inskränkas till 10 klasser, dock under förutsättning att man ägde rätt att, intill dess under hvarje år den yngsta årsklassen kunde användas, förfoga öfver elfte klassen på samma sätt som för första uppbådet vore föreskrifvet. I detta syfte har föreslagits dels behörig ändring uti värnpliktslagen § 3 mom. 1, dels införandet af ett nytt moment 4 till samma lag § 28.

Generalskommissionen har uti sitt den 21. december 1907 afgifna utlåtande framhållit, att, då under viss del af året den elfte klassen måste tagas i anspråk, det syntes, för vinnande af en önskvärd enkelhet i lag-

bestämmelserna ändamålsenligt, att äfven sistnämnda årsklass öfverfördes till beväringens första uppbåd. Tjänstetiden skulle sålunda komma att omfatta 11 år i detta uppbåd.

Då försvarskommittén, i likhet med chefen för generalstaben och generalskommissionen ansett, att de här berörda bataljonerna borde, för att den förstärkning, som med dem afsåges, skulle blifva fullt effektiv, kunna uppträda vid sidan af linjetrupporna, och då i sammanhang härmed under viss del af året erfordrades tillgång på ytterligare 3 klasser utöfver de nuvarande 8 i beväringens första uppbåd, har kommittén i likhet med generalskommissionen uttalat sig för, att antalet årsklasser i första uppbådet blefve ökad till 11.

I likhet med cheferna för generalstaben och flottans stab, generalskommissionen och försvarskommittén finner jag en ökning från 8 till 11 årsklasser uti beväringens första uppbåd vara erforderlig, så framt det skall varda möjligt att under hvarje del af året förstärka det uti fält-hären ingående infanteriet till den utsträckning, som i det föregående blifvit förordad, d. v. s. genom uppsättning vid mobilisering af en reservbataljon ur beväringens första uppbåd. Den af generalskommissionen förordade och af försvarskommittén i sak biträdda formuleringen af lagbestämmelserna synes mig vara att föredraga framför den af chefen för generalstaben föreslagna; någon fördel för de värnpliktiga är icke förenad med den sistnämnda, då nämligen de värnpliktiga som tillhöra elfte årsklassen i hvarje fall skulle tagas i anspråk under krig, därest behovet så skulle kräfva, och då de i fredstid äro underkastade mönstring vare sig de tillhöra första eller andra uppbådet.

Äfven för den händelse, att uppsättandet vid samtliga infanteriregementen af reservbataljoner ur beväringens första uppbåd icke varit ifrågasatt, är emellertid redan nu en ökning af antalet klasser i detta uppbåd i hög grad erforderlig. Tidigare har påvisats, att det vid vissa regementen visat sig nödvändigt att redan för fyllande af de tre linjebataljonernas och depåns behof i viss utsträckning anlita tillgången å värnpliktiga inom beväringens andra uppbåd. Vidare har det visat sig oafvisligen nödvändigt för fyllandet af vissa krigsbesättningar att, redan inom den nuvarande organisationens ram, vid mobilisering till en viss utstäckning öka antalet infanteritruppförband utöfver de tre linjebataljoner och den depå, som skola organiseras vid hvarje infanteriregemente. Detta har endast vid ett fåtal regementen varit möjligt, nämligen vid sådana, inom hvilkas värnpliktsområden tillgången å f. d. fast anställdt underbefäl inom första uppbådet varit jämförelsevis stor. Men det är gifvet, att sådana anordningar endast med stor olägenhet kunna utsträckas utöfver första uppbådets klasser, då

den Konungen medgifna rättigheten att inkalla de bägge uppbåden är bunden vid på olikartade sätt formulerade villkor, i det att första uppbådet får efter statsrådets hörande inkallas till krigstjänstgöring, då rikets försvar det kräfver, så ock när det erfordras till stillande af uppror, medan andra uppbådet får af Konungen inkallas sedan Han statsrådet hört och, såvida Riksdagen ej är samlad eller inom trettio dagar sammanträda skall, låtit riksdagskallelse utfärda, och därest det i anseende till krig eller för afvärijande af befaradt eller börjadt angrepp finnes nödigt. Fall kunna följaktligen tänkas inträffa, då det icke varder möjligt att vid mobilisering uppbåden de nu omnämnda truppförbanden till krigsstyrka på grund där af, att de villkor icke blifvit uppfyllda, som erfordras för inkallelse af andra uppbådet. Men äfven om så skulle vara fallet, kan en ny svårighet framträda i fråga om användningen i krig af truppförband, uti hvilka ingå värnpliktiga tillhörande bägge uppbåden, i det nämligen § 28 mom. 3 värnpliktslagen stadgar olika villkor i fråga om rättigheten att i territoriellt afseende använda de bägge uppbåden.

Hvad beträffar sammansättningen af *beväringens andra uppbåd* hafva cheferna för generalstaben och flottans stab i det af dem den 18. oktober 1906 gemensamt afgifna förslaget till ändringar i värnpliktslagen framhållit, att behovet af värnpliktiga, som erfordras för uppsättandet af reservtrupper ur detta uppbåd blifver framgent lika stort som hittills. Genom öfverflyttning af de två yngsta klasserna i landstormen till andra uppbådet för ersättande af de båda, som enligt stabschefernas förslag skulle öfverflyttas till första uppbådet, blefve andra uppbådet numeriskt något svagare än för närvarande, då nämligen klassernas storlek i viss proportion minskades med deras ålder. Ehuru väl alltså rätteligen andra uppbådet bort räkna 5 klasser, ansåge emellertid stabscheferna att en så stor ökning icke för närvarande vore fullt behöflig och förordade därför, att till andra uppbådet skulle räknas 11., 12., 13. och 14. klasserna.

Generalskommissionen har påvisat, hurusom, för det fall att den 11. årsklassen toges, i enlighet med stabschefernas förslag till formulering af § 28 mom. 4 värnpliktslagen, i anspråk för första uppbådet, antalet klasser i andra uppbådet komme att undergå en väsentlig minskning, nämligen från 4 till 3. Då enligt kommissionens mening någon minskning under det nuvarande antalet icke borde ifrågakomma, föreslog kommissionen, att till andra uppbådet borde räknas 12., 13., 14. och 15. klasserna.

Jämväl försvarskommittén har framhållit nödvändigheten af, att andra uppbådet med hänsyn till sina viktiga uppgifter icke måtte numeriskt försvagas och har på den grund biträdt generalskommissionens förslag.

Vid öfvervägande af hvad uti denna fråga blifvit anfördt kan jag ej undgå att finna, det en eventuell minskning af antalet klasser i andra uppbådet skulle betänkligt försvaga den reservorganisation, hvars upprättande och befastande just bör utgöra målet för landstridskrafternas förestående utveckling. Vid sådant förhållande instämmer jag uti generalskommissionens af försvarskommittén biträdda förslag, att för andra uppbådet böra i hvarje fall kunna disponeras 4 årsklasser, nämligen 12., 13., 14. och 15. klasserna.

I sammanhang med en utsträckning af tjänstetiden i beväringen med tre år, hvarmed skulle följa skyldighet för tre årsklasser värnpliktiga, utöfver de nuvarande klasser i beväringen, hvilka icke under året äro tjänstgörande, att undergå mönstring, har generalskommissionen till pröfning upptagit frågan angående ändamålsenligheten af nu gällande bestämmelser angående *mönstringsskyldighetens* fullgörande. Kommissionen har därvid funnit, att den nuvarande formen för mönstringarna, enligt hvilken befrielse från personlig inställelse är medgifven värnpliktiga, hvilka till befälet afgifva tillförlitlig uppgift om bostad och yrke, otillfredställande, och att personlig inställelse bör fordras för alla värnpliktiga, som icke anmält vistelse utom vederbörligt rullföringsområde eller tillhöra församlingar, hvilkas utsträckning eller brist på samfärdsmedel skulle göra inställelsen förenad med allt för stor tidsutdräkt. Vidare har föreslagits ett stadgande, att de mönstringsskyldiga skola ställas under kriminallag för krigsmakten vid förrättningen, äfvensom under viss tid före och efter densamma.

Försvarskommittén har, beträffande mönstringsskyldigheten, icke inlåtit sig på frågan angående inskränkning af den nu medgifna rätten till adressanmälan såsom ersättning för personlig anmälningskyldighet, men däremot med beständhet framhållit nödvändigheten af, att i hvarje fall mönstringsskyldigheten måtte i dess nuvarande form kvarstå såsom obligatorisk för samtliga beväringsskolor. Krafvet härpå har syntts kommittén fränstå med så mycket större styrka, då det nu gällde att i fredstid förbereda organiserandet af reservtruppförband ur andra uppbådet vid mobilisering, då vidare ingen repetitionsöfning ifrågasattes för årsklass ur detta uppbåd och då slutligen uppgifterna angående de värnpliktiga i landstormen, för hvilket uppbåd ifrågasattes allenast *en* mönstring under en nioårig tjänstetid, måste blifva mindre tillförlitliga ju flera år som förgått, efter det att landstormsmännen senast undergått mönstring.

I likhet med generalskommissionen och försvarskommittén anser jag, att den mönstringsskyldighet, som nu åligger samtliga till beväringen hörande värnpliktiga, hvilka icke under årets lopp varit i

tjänstgöring, bör utsträckas jämväl till de årsklasser, hvilka nu föreslås skola öfverföras från landstormen till andra uppbådet. Värde af mönstringsinstitutionen torde kunna sägas stiga med årsklassernas ålder, då nämligen sambandet mellan arméns myndigheter och de till beväringen hörande medborgarna af naturliga skäl tenderar att försvagas, ju längre tid som förflutit efter den sista inkallelsen till repetitionsöfning. Så länge någon sådan öfning icke är ålagd de värnpliktiga, som tillhöra andra uppbådet, så länge alltså hvarje beröring mellan dessa och truppbefälet är utesluten, är det af så mycket större vikt, att de årliga meddelandena mellan de värnpliktiga och områdesbefälet i deras hemorter må fortfarande vara i lag föreskrifna, ej minst för de äldre beväringsskolor, som nu afses skola tillkomma. Då någon skärpning af formerna för mönstringen icke torde böra ifrågasättas i samband med ökningen af antalet beväringsskolor, kunna bestämmelserna i värnpliktslagen § 32 lämnas oberörda af nu föreslagna ändringar beträffande indelningen i värnpliktsuppbåd.

Beträffande slutligen den återverkan på *landstormens* sammansättning, som blefve följden af öfverförandet af vissa klasser från andra till första uppbådet hafva stabscheferna anfört, att i enlighet med deras förslag landstormen borde afstå två klasser till andra uppbådet, för hvilkas ersättande det emellertid icke vore betryggande att öka landstormen med allenast två nya.

På grund af den naturliga afgangen minskades nämligen klasserna med hvarje år, så att de två nya, som skulle tillkomma, vore afsevärdt mindre än de båda yngsta, som skulle afstås. Det syntes därför nödvändigt att bestämma ersättningen till minst tre klasser. Landstormen komme då att erhålla nio årsklasser i stället för de nuvarande åtta, nämligen från och med 15. till och med 23. klassen. I öfverensstämmelse härmed skulle värnpliktsåldern utsträckas till och med det fyrtiotredje året.

Generalskommissionen har i likhet med stabscheferna ansett, att antalet klasser uti landstormen borde utsträckas från åtta till nio och alltså, i anslutning till kommissionens förslag i fråga om beväringsskolorna, utgöras af 16. till och med 24. klasserna, hvilket innebure en uträkning af värnpliktstiden till och med det fyrtiofjärde året.

Afven försvarskommittén har uttalat sig för en ökning af antalet klasser i landstormen från åtta till nio och i sammanhang härmed för en uträkning af värnpliktstiden till och med det fyrtiofjärde året.

Då jag, såsom ofvan anförts, biträdt förslaget om öfverförandet af tre klasser från andra till första uppbådet och af tre från landstormen till andra uppbådet, och då jag på anförda skäl i likhet med samtliga

myndigheter och kommissioner anser en ökning af landstormsklassernas antal från åtta till nio erforderlig, finner jag anledning biträda förslaget, att till landstormen böra räknas från och med 16. till och med 24. klasserna, och att värnplikstiden alltså bör utsträckas till och med det fyrtiofjärde året.

Den förordade utsträckningen af tjänstetiden i såväl beväringens första uppbåd som i landstormen synes lämpligen böra genomföras efter hand för att undvika de olägenheter, som en retroaktiv verkan af därmed förenade bestämmelser skulle medföra. Då emellertid därmed ej bör uppskjutas längre än behöfligt är, har uti värnpliktslagen (§ 53) föreslagits, att bestämmelserna härom skola successive träda i kraft under åren 1912, 1913 och 1914.

Nedanstående teckning afser att lämna en öfverskådlig bild af uppbådsindelningen enligt nu gällande bestämmelser och enligt de olika föreliggande förslagen.

Årsklasser:	1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.	10.	11.	12.	13.	14.	15.	16.	17.	18.	19.	20.	21.	22.	23.	24.
Nuvarande bestämmelser . .	I. uppbådet.				II. uppbådet.				Landstormen.															
Stabschefernas förslag . . .	I. uppbådet. ¹⁾						II. uppbådet.				Landstormen.													
Gen.kommissionens förslag .	I. uppbådet.						II. uppbådet.				Landstormen.													
Försvarskommitténs förslag	I. uppbådet.						II. uppbådet.				Landstormen.													
Departementschefens förslag	I. uppbådet.						II. uppbådet.				Landstormen.													

¹⁾ Med rättighet att vid behof förfoga öfver 11. årsklassen såsom om den tillhörde I. uppbådet. I detta fall återstå af II. uppbådet endast 3 klasser.

Ändringsförslag berörande tjänstgöringstiden för icke vapenföra värnpliktiga.

1901 års
värnplikts-
lag.

Enligt 1901 års värnpliktslag § 27 äro de värnpliktiga, som uttagas till »särskild befattning» vid hären eller flottan, d. v. s. de icke vapenföra, skyldiga att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i samma antal dagar som de vapenföra värnpliktiga, hvilka tilldelats samma truppslag. En icke vapenför, som tilldelats fotfolket, är alltså skyldig tjänstgöra under 240 dagar, medan den som tilldelats rytteriet fullgör 365 dagars tjänst o. s. v. Denna tjänstgöring fullgöres i allmänhet i en följd.

1904 års
Riksdags-
skrifvelse.

I skrifvelse till Konungen den 19. maj 1904, n:r 164, angående uttagningen till tjänstgöring af icke vapenföra värnpliktiga, anför Riksdagen, att uti en inom Riksdagen väckt motion framställning gjorts i syfte att förebygga, att ett större antal icke vapenföra värnpliktiga, än som motsvarade det verkliga behovet, årligen uttoges till eller bibehölles i tjänstgöring. I motionen hade hufvudsakligen framhållits, hurusom uttagning till tjänstgöring af värnpliktiga inom ifrågavarande kategori i den utsträckning, som numera efter införandet af 1901 års härordning ägde rum, innebure misshushållning med arbetskraft, att svårighet redan å flera lägerplatser yppat sig att, sedan bland de icke vapenföra nödigt antal yrkesmän och handräckningsmanskap uttagits, på nyttigt sätt sysselsätta de återstående af dessa värnpliktiga samt att ett stort antal arbetsdugliga armar säkerligen på detta sätt rycktes bort från de produktiva yrkena utan motsvarande nytta för försvaret, och att till denna förlust ur nationalekonomisk synpunkt sällade sig den högst betydande statsutgiften för de icke vapenföras underhåll under värnpliktsöfningarna.

Sedan därefter bestämmelserna för de icke vapenföra värnpliktigas inskrifning och tjänstgöring omnämnts, framhöll Riksdagen:

att de flesta regementschefer i vapenöfningsrapporterna för åren 1902 och 1903 omförmålt den stora nytta de haft af de icke vapenföra, genom hvilkas befintlighet de vapenföra värnpliktiga endast i ringa ut-

sträckning behöft för utförande af handräckningssysslor dragas bort från det rent militära utbildningsarbetet, samt

att äfven icke vapenföra värnpliktiga syntes böra inkallas till värnpliktsöfningarna, emedan de yrkesskickliga bland dessa värnpliktiga utgjorde en billig arbetskraft till utförande af den mängd nyanskaffnings- och reparationsarbeten å utrustningspersedlar och materiel, som alltid förekomme i depåer och å öfningsplatser, och emedan användningen af de icke yrkesskickliga inom ifrågavarande kategori till skrif- och handräckningsgöromål medförde stor vinst för de vapenföra värnpliktigas utbildning, i det att dessa härigenom finge mera ostördt begagna den korta öfningstiden till militära öfningar; men

att de af motionären påpekade förhållandena beträffande de icke vapenföra värnpliktiga dock syntes erfordra vidtagandet af lämpliga åtgärder till förebyggande af, att nyssnämnda fördelar med de icke vapenföras uttagning till militär tjänst komme att köpas alltför dyrt samt af att ett stort antal unga män toges ifrån de närande yrkena och å lägerplatserna, i brist på tillräcklig sysselsättning, vandes från ordentligt arbete.

Vidare redogjordes för antalet icke vapenföra inom armén samt för kostnaden för dem åren 1903 och 1905, hvarefter Riksdagen anförde:

att denna statistik manade till en viss försiktighet vid inkallande till värnpliktsöfningarna af andra än dem, hvilka med afseende å deras kroppsbeskaffenhet ansågos kunna fullt tillgodogöra sig den militära utbildningen;

att Riksdagen därför ansåge, att icke vapenföra värnpliktiga icke borde tagas i anspråk för fullgörande af deras värnplikt i vidare mån, än som för utförande af handräckningsgöromålen vore oundgängligen nödvändigt;

att motionärens i detta afseende väckta förslag att inkalla de icke vapenföra värnpliktiga i olika grupper med en kortare, lika tjänstgöringstid för hvarje afdelning syntes Riksdagen vara väl värdt beaktande, då därigenom vunnes likställighet för alla värnpliktiga inom ifrågavarande kategori, hvaremot förslaget icke torde kunna förverkligas utan ändring i värnpliktslagen;

att vid ärendets behandling inom Riksdagen i enahanda syfte framstälts förslag, att utaf ifrågavarande kategori värnpliktiga årligen skulle uttagas endast ett visst, efter det förefintliga behovet för hvarje truppförband bestämdt antal af de till hälsan kraftigaste individerna bland de icke vapenföra, under det att de öfriga frikallades från krigstjänst;

att vidare framkastats den tanken att nedbringa de icke vapenföras antal genom en skärpning af föreskrifterna för undersökning af värnpliktigas duglighet till krigstjänst; och slutligen

att såsom en utväg till ordnande af denna fråga föreslagits att befria alla icke vapenföra från krigstjänst och i dess ställe pålägga dem värnskatt samt att lega erforderligt handräckningsmanskap å mötesplatserna, mot hvilket förslag dock med fog kunde anmärkas, att det för de värnpliktiga skulle medföra en stor frestelse till så kallad simulans.

I saknad af utredning i fråga om behovet af icke vapenföra värnpliktiga inom de olika afdelningarna af försvarsorganisationen ansåge Riksdagen sig icke kunna förorda något visst förslag till lösning af den förevarande frågan, utan finge anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t att efter nödig utredning rörande det antal af icke vapenföra värnpliktiga, som borde tilldelas hvarje truppförband samt flottan och kustartilleriet, för Riksdagen framlägga förslag till sådana bestämmelser, att endast det antal icke vapenföra, som motsvarade det verkliga behovet, komme att uttagas till eller användas i tjänstgöring.

*Kommitténs
angående
icke vapen-
föra betän-
kande den
25/7 1905.*

Med anledning af Riksdagens ofvan omnämnda skrifvelse tillsatte Eders Kungl. Maj:t den 3. februari 1905 en kommitté med uppgift att verkställa utredning angående uttagning och användning af icke vapenföra värnpliktiga, hvilken kommitté den 25. juli samma år afgaf underdånigt betänkande.

Beträffande den här förevarande frågan, eller bestämmandet af tjänstgöringstiden för de icke vapenföra värnpliktiga, framhåller kommittén till en början, hurusom årskontingenten värnpliktiga, som uttagas till ett truppförband, fastställles enligt mobiliseringsbehovet och tjänstgöringsförhållandena i fred. För antalet *vapenföra* värnpliktiga borde, om möjligt, mobiliseringsbehovet vara bestämmande, emedan man i fred borde utbilda just det antal värnpliktiga vid hvarje truppförband, som erfordrades vid krigstillfälle för truppförbandets mobilisering. I fråga om de *icke vapenföra* värnpliktiga gjorde sig delvis andra synpunkter gällande. Visserligen toges äfven dessa värnpliktiga i anspråk vid mobilisering i ganska stor utsträckning såsom handverkare och handräckningspersonal vid depåerna samt såsom arbetsmanskap inom fästningarna och vid större järnvägs-, bro- och telegrafbyggnader, men de skulle dock kunna undvaras vid de egentliga fältformationerna. Hufvudändamålet med de icke vapenföras fredstjänstgöring vore ej heller, att de skulle utbilda och förbereda sig till sin tjänst vid krigstillfälle, utan att de skulle utföra vissa arbeten och handräckningar. Antalet icke vapenföra värnpliktiga vid hvarje truppförband

borde också i främsta rummet rättas efter detsamma behof af arbetskraft i fred till dessa arbeten och handräckningar. De icke vapenföra värnpliktigas användning vid mobilisering finge dock, såsom särskildt af chefen för fjärde arméfördelningen framhållits, icke helt och hållet lämnas utom räkningen.

Då det gällde att undersöka, i hvilken utsträckning de icke vapenföra värnpliktigas uttagning och användning kunde minskas, syntes man böra utgå ifrån, att de icke vapenföra värnpliktiga fortfarande, om möjligt, borde användas till militära handräckningar i sådan omfattning, att de vapenföra värnpliktiga ej behöfde anlitas för handräckningsgöromål mera, än som erfordrades för deras fältmässiga utbildning, under det att de civila arbeten, hvilka för närvarande utfördes af de icke vapenföra, åtminstone till största delen kunde öfverlämnas åt civila arbetskrafter. De jämförelsevis fåtaliga egentliga yrkesmännen bland de icke vapenföra borde dock allt framgent användas till civila arbeten, hvar och en i sitt fack, dels emedan den arbetsprodukt de härigenom lämnade blefve vida värdefullare, än om de fullgjorde vanliga handräckningsgöromål, dels emedan det måste anses ligga en omedelbar krigsförberedelse af ganska stor betydelse däri, att icke vapenföra skraddare, skomakare och sadelmakare m. fl. yrkesmän utbildades i samma slags arbeten, som de skulle utföra vid mobilisering.

Nästa fråga, som måste besvaras, vore *på hvilket eller hvilka sätt den åsyftade inskränknigen i de icke vapenföra värnpliktigas tjänstgöring skulle åstadkommas.*

Riksdagens skrifvelse angafve fyra olika utvägar, nämligen:

1) att gifva de icke vapenföra värnpliktiga kortare tjänstgöringstid än de vapenföra;

2) att minska antalet icke vapenföra värnpliktiga genom att vid inskrifningsförrättningarna eller vid den läkarbesiktning, som ägde rum kort tid efter tjänstgöringens början, uttaga ett bestämdt antal icke vapenföra och företrädesvis de till hälsan kraftigaste;

3) att minska antalet icke vapenföra värnpliktiga genom att skärpa föreskrifterna för undersökning af värnpliktigas duglighet till krigstjänst; samt

4) att befria alla icke vapenföra värnpliktiga från krigstjänst och i stället pålägga dem värnskatt samt att å öfningsplatserna lega erforderligt handräckningsmanskap.

Mot sistnämnda utväg kunde anföras:

att, såsom ock framhölls i riksdagsskrifvelsen och i flera af yttrandena öfver densamma, den för de värnpliktiga skulle medföra en stor frestelse till så kallad simulans;

att det alltid måste förefalla mindre tilltalande att beröfva de af naturen mindre väl lottade icke vapenföra den för deras utveckling fruktbarande militära uppfostran samt att låta dem betala för ett arbete, hvilket de själfva skulle kunna utföra;

att de penningmedel, hvilka skulle inflyta genom en dylik värnskatt, säkerligen icke skulle förslå till att betäcka kostnaderna för erforderligt legdt handräckningsmanskap;

att ett talrikt civilt handräckningsmanskap i hög grad skulle försvåra ordningens upprätthållande inom etablissementen;

att det vid mobilisering säkerligen skulle möta vida större svårigheter att genom legning anskaffa ytterligare erforderligt handräckningsmanskap än att inkalla icke vapenföra värnpliktiga; och slutligen

att de nuvarande icke vapenföra värnpliktiga, om de i fred befriades från tjänstgöring, sannolikt äfven vid krigstillfälle skulle undandragas tjänstgöringen icke blott vid truppförbanden och deras depåer samt vid etappformationerna och inom fästningarna, utan äfven i landstormen.

Detta tillvägagångssätt kunde sålunda icke förordas.

Uttagningen af en bestämd kontingent värnpliktiga årligen till hvarje truppförband skulle otvifvelaktigt medföra vissa praktiska fördelar såväl i fråga om de vapenföra som de icke vapenföra. Då det emellertid icke ifrågasattes att utsträcka bestämmelsen äfven till de vapenföra värnpliktiga, skulle ett dylikt uttagande bland de icke vapenföra lätt förefalla såsom godtycke samt framkalla missnöje och obehag, vare sig man sökte verkställa gallringen redan vid själfva inskrifningsförrättningarna eller uppsköte densamma, tills noggrannare undersökning och observation hunnit verkställas efter inträdet i tjänstgöring. Dessutom skulle de öfverflyttningar från vapentjänst till särskild befattning, hvilka enligt § 108 inskrifningsförordningen skola äga rum icke blott vid läkarbesiktningen två eller tre veckor efter tjänstgöringens början utan äfven senare, när helst omständigheterna sådant påkallade, vålla svårigheter, i det att, om en jämförelsevis kraftig individ, sedan tjänstgöringen pågått en tid, öfverfördes till särskild befattning, fråga skulle uppstå, huruvida han skulle frikallas eller möjligen någon annan af de i tjänst varande icke vapenföra värnpliktiga. Ej heller skulle likformighet kunna vinnas mellan olika inskrifningsområden och olika truppförband. Detta förfaringssätt, hvilket säkerligen ofta skulle förorsaka vederbörande myndigheter och befälhafvare afsevärda svårigheter samt ännu oftare framkalla missnöje bland de värnpliktiga och deras anförvanter, syntes därför icke böra väljas för här ifrågavarande ändamål.

De återstående tvenne utvägarna, nämligen att minska antalet icke vapenföra värnpliktiga genom en ändring af föreskrifterna för undersökning

af värnpliktigas duglighet till krigstjänst samt att gifva de icke vapenföra värnpliktiga kortare tjänstgöringstid än de vapenföra, lämpade sig däremot för ändamålet.

Den första af dessa utvägar, nämligen att ändra föreskrifterna för undersökning af värnpliktigas duglighet till krigstjänst, torde i någon mån kunna gå i den vid frågans behandling inom Riksdagen angifna riktningen, nämligen att skärpa desamma, så att en del nu såsom icke vapenföra ansedda värnpliktiga blefve förklarade oförmögna till krigstjänst.

I större omfattning däremot torde de icke vapenföra värnpliktigas antal kunna nedbringas genom en revision af föreskrifterna för undersökning af värnpliktigas duglighet till krigstjänst i syfte, att de bästa af dem, hvilka enligt nuvarande bestämmelser förklaras icke vapenföra, i stället skulle inskrifvas såsom vapenföra. Hvarje ökning af de vapenföra värnpliktigas antal måste betraktas såsom en stor fördel, emedan härigenom en välbehöflig förstärkning vunnas i antalet utbildade soldater vid krigstillfälle.

Den andra af de båda sist angifna utvägarna, nämligen att bestämma en kortare tjänstgöringstid för samtliga icke vapenföra värnpliktiga än för de vapenföra, medgäfvade däremot att ganska noga afpassa antalet tjänstgöringsdagar för de icke vapenföra efter behovet.

Mot en dylik anordning skulle visserligen kunna anföras, att den strede mot grundsatsen att såvidt möjligt ställa lika stora kraf på samtliga värnpliktiga. Denna grundsats hade dock redan till följd af de särskilda truppslagens olika behof af utbildningstid väsentligen modifierats i fråga om de vapenföra värnpliktiga, i det tjänstgöringstiden för dessa enligt 1901 års värnpliktslag från och med år 1908 komme att växla mellan 240, 300 och 365 dagar. I fråga om de icke vapenföra värnpliktiga syntes dessutom humanitära skäl tala för en minskning af deras tjänstgöringstid. De måste nämligen i allmänhet anses såsom mindre väl lottade af naturen, och det syntes därför ej blott billigt utan äfven berättigadt, att staten på dem ställde något mindre kraf i fråga om rikets försvar än på de bättre lottade vapenföra värnpliktiga. Dessutom komme en dylik åtgärd äfven att synas rättvis, därigenom att alla icke vapenföra värnpliktiga kunde erhålla lika lång tjänstgöring, oafsedt om de inkallades till det ena eller andra truppslaget vid hären eller till flottan. För de icke vapenföra värnpliktiga kunde nämligen olika lång tjänstgöringstid vid de särskilda truppslagen icke motiveras ur utbildningssynpunkt, alldenstund, såsom ofvan framhållits, den vana vid militärisk ordning och vid handräckningsgöromål som erfordrades af dem, för att de vid krigstillfälle omedelbart skulle kunna ingå i handtverks-, handräcknings- och arbets-

afdelningar, förvärfvades på vida kortare tid än den minsta fastslagna utbildningstiden, eller 240 dagar, och tillika vore oberoende af vid hvilket truppslag de fullgjorde sin fredstjänstgöring.

Att, såsom i riksdagsskrifvelsen förordats, inkalla de icke vapenföra värnpliktiga i grupper blefve också lättast, om tjänstgöringstiden för dem sattes till ett halft år eller för jämuhetens skull till 180 dagar. Efter år 1908, om ej förr, komme nämligen samtliga truppförband att blifva åtminstone i viss mening garnisonerade och därför att behöfva icke vapenföra värnpliktiga under hela året.

Med anledning af hvad sålunda anförts föreslog kommittén, att de icke vapenföra skulle för sin utbildning tjänstgöra i sammanlagdt 180 dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnade, skulle fullgöras under första, andra eller tredje året i en följd eller med en första och en andra tjänstgöring.

*Chefernas
för general-
staben och
flottans stab
förslag den
18/10 1906.*

Cheferna för generalstaben och flottans stab erinra uti det af dem den 18. oktober 1906 gemensamt afgifna förslaget till ändringar i värnpliktslagen, att af den utredning, som i här förevarande fråga blifvit förebragt, framginge, att det icke vore möjligt att till fullo nå det åsyftade målet, endast att närma sig detsamma. Först borde härvid behovet af de olika arbeten, som de icke vapenföras tjänstgöring representerade vid de olika truppförbanden och militära etablissemangen, fastslås. Detta låte sig emellertid icke med någorlunda beständhet göra, förrän regementena finge sina förläggnings- och tjänstgöringsförhållanden slutligt ordnade.

Sedan behovet sålunda vore fixerad, gällde det att uttaga en såvidt möjligt däremot svarande produkt af antal tjänstgöringsdagar och antal man. Detta skulle kunna ske antingen genom att inkalla blott så många man, som med en viss bestämd tjänstgöringstid gäfvade nämnda produkt, eller ock, om samtliga skulle inkallas, i stället låta tjänstgöringstiden bestämmas efter kontingentens numerär.

Emellertid företedde årskontingenterna af icke vapenföra oberäkneliga växlingar år från år, hvilket blefve så mycket kännbarare, som bland de ifrågavarande värnpliktiga funnes många olika kategorier med hänsyn till yrke och användning. I allmänhet torde tillgången på militärarbetare lämna öfverskott, medan däremot antalet yrkesmän — skräddare, skomakare, sadelmakare m. fl. — icke motsvarade behovet.

För att vinna så nöjaktigt resultat som möjligt syntes man böra kombinera de båda ofvan angifna utvägarna. Man skulle inom den föreskrifna längsta tjänstgöringstiden reglera de icke vapenföras af olika kate-

gorier tjänstgöring genom att, där tillgången öfverstege behovet, i motsvarande grad afkorta tjänstgöringen.

På grund af hvad sålunda anförts föreslogo cheferna för generalstabens och flottans stab, att till värnpliktslagen § 27 måtte fogas ett nytt moment af nedanstående lydelse:

»För värnpliktig, inskrifven till särskild befattning vid hären eller flottan (icke vapenför), må tjänstgöringstiden afkortas under det i mom. 1¹ föreskrifna antal dagar, och skall denna tjänstgöring taga sin början under första eller andra året och fortgå i en följd eller fördelas på två omgångar, allt på sätt Konungen närmare bestämmer.

Äfven för värnpliktig, hvilken inskrifvits såsom vapenför, men senare befinnes duglig endast till särskild befattning (icke vapenför), må tjänstgöringstiden, på sätt Konungen närmare bestämmer, afkortas under det i mom. 1 föreskrifna antal dagar.»

1907 års generalskommissionen yttrar beträffande denna fråga, att en begränsning af de icke vapenföra värnpliktigas tjänstgöring till det verkliga behovet vore, såsom framhållits i Riksdagens skrivelse den 19. maj 1904 angående uttagning af icke vapenföra värnpliktiga, påkallad med hänsyn till de stora kostnader de åsamkade statsverket.

Generalskommissionens utlåtande den 21/12 1907.

Att söka åstadkomma denna begränsning genom att inkalla samtliga icke vapenföra värnpliktiga men rätta tjänstgöringstidens längd efter deras antal, så att hvarje truppförband finge ett visst angifvet antal tjänstgöringsdagar, skulle sannolikt medföra afsevärda svårigheter, särskildt på grund af öfverföringarna från vapenföra till icke vapenföra.

Bättre vore att tilldela hvarje truppförband en fix kontingent icke vapenföra värnpliktiga med en bestämd något kortare tjänstgöringstid. Det syntes dock icke lämpligt att fastslå kontingenternas storlek dels på grund af svårigheten att finna en rättvis form för uttagningen, dels emedan behovet af handräckningsmanskap samt af militärarbetare under nuvarande öfvergångsförhållanden i många fall icke kunde på förhand angifvas.

Tjänstgöringen borde därför i fråga om militärarbetarna ordnas i hufvudsaklig öfverensstämmelse med det förslag, som afgifvits af kommittén angående icke vapenföra värnpliktigas uttagning och tjänstgöring. Denna kommitté hade ansett, att tjänstgöringstiden borde inskränkas till etthundra-åttio dagar och att antalet icke vapenföra värnpliktiga borde minskas genom ändrade bestämmelser för undersökning af de värnpliktigas krigstjänstduglig-

¹ Mom. 1 innehåller föreskrift angående tjänstgöringstidens längd och fördelning för vapenföra värnpliktiga.

het. Någon fixering af årskontingenten hade kommittén visserligen icke föreslagit, men den ville göra det möjligt att i någon mån utjämna antalet mellan olika år genom bestämningen, att tjänstgöringen skulle fullgöras i en följd eller i två omgångar under de tre första åren.

Yrkesmännen och skrifbiträdena bland de icke vapenföra värnpliktiga borde däremot erhålla längre tjänstgöring än militärarbetarna. Under det att man vanligen bestämde tjänstgöringstidens längd för de vapenföra värnpliktiga på grund af den utbildning, som i fält erfordrades för olika truppslag och tjänstegrenar, torde i fråga om de icke vapenföra tjänstgöringstidens längd hufvudsakligen böra rättas efter den nytta, armén och flottan kunna draga af det arbete, de utförde under sin fredstjänstgöring, dock med den inskränkningen att tjänstgöringstiden icke för någon personalkategori icke vapenföra sattes högre än för de vapenföra.

Då de yrkesskickliga bland de icke vapenföra värnpliktiga hvar för sig utgjorde en billig arbetskraft till utförande af den mängd nyanskaffnings- och reparationsarbeten å utrustningspersedlar och materiel, som i depåer och å öfningsplatser alltid förekomme, och då erfarenheten tillika visat, att det antal dylika, som kunde tilldelas truppförbanden, i allmänhet väsentligt understeg behövet, torde alla dylika icke vapenföra böra åläggas trehundra-sextiofem dagars tjänstgöring i fred. I gengäld syntes de böra få fullgöra tjänstgöringen i en följd, hvarigenom äfven truppförbandens intressen bäst blefve tillgodosedda.

Vidare uttalade sig generalskommissionen i frågan angående tjänstgöringsskyldighet för värnpliktig, hvilken inskrifvits såsom vapenför, men senare befunnes icke vapenför, hvarom bestämmelse saknas uti nu gällande värnpliktslag. Kommissionen föreslog, att sådan värnpliktig skulle tjänstgöra i samma antal dagar som af kommissionen förordats för å ena sidan militärarbetare, å den andra yrkesmän och skrifbiträden; dagantalet skulle alltså blifva beroende af, till hvilken kategori af icke vapenföra öfverföringen skett.

I öfverensstämmelse med det ofvan anförda skulle till värnpliktslagen § 27 fogas ett moment så lydande:

»Icke vapenför värnpliktig är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att, på sätt Konungen närmare förordnar, tjänstgöra under fredstid:

därest han inskrifvits såsom yrkesman eller skrifbiträde, i sammanlagdt trehundra-sextiofem dagar, hvilken tjänstgöring skall fullgöras i en följd med början under första eller andra året; samt

därest han inskrifvits såsom militärarbetare, i sammanlagdt etthundra-åttio dagar, hvilken tjänstgöring skall fullgöras i en följd eller med en första och en andra tjänstgöring under de tre första åren.

Värnpliktig, hvilken inskrifvits såsom vapenför, men senare befinnes icke vapenför, skall tjänstgöra i sammanlagdt det antal dagar, som ofvan i detta moment sägs.»

1907 års försvarskommitté uttalar uti sitt den 5. december 1910 afgifna betänkande, att den funne en begränsning af det stora antalet tjänstgöringsdagar, som nu fullgjordes af de icke vapenföra önskvärd. Vidare ansåge kommittén nu gällande bestämmelse, enligt hvilken de icke vapenföras tjänstgöringstid öfverensstämde med de vapenföras, hvilka tilldelades samma truppslag, icke vara ändamålsenlig, då den nämligen ledde till sådana oegentligheter, som att yrkesmän, hvilka utbildades för krigsbefattningar vid fälthärens truppförband eller vid fästningsbesättningarna kunde komma att tjänstgöra under 4 månader kortare tid än militärarbetare, hvilkas tjänstgöring hade sin egentliga betydelse allenast för ordningshållningen och den inre tjänsten i fredstid inom truppförbandens etablissement.

Försvarskommitténs betänkande den 5/12 1910.

Kommittén ansåge visserligen en bestämmelse sådan som den af chefen för generalstaben föreslagna, nämligen att »tjänstgöringstiden för de icke vapenföra må kunna afkortas under det antal dagar, som bestämts för de vapenföra, taga sin början under första eller andra året samt fullgöras i en följd eller fördelas på två omgångar» vara i hög grad ägnad att anpassa det antal tjänstgöringsdagar för de icke vapenföra, som årligen kan behöfva tagas i anspråk, efter vid hvarje truppförband under olika tider sig företeende behof, men å andra sidan syntes en så allmänt affattad formulering ställa de icke vapenföra värnpliktiga inför allt för ovissa utsikter beträffande tjänstgöringstidens längd.

Hvad beträffade det öfvervägande antalet icke vapenföra eller *militärarbetarna* syntes en önskvärd begränsning af antalet tjänstgöringsdagar stå att vinna genom afkortning af tjänstgöringstiden från nuvarande 365 och 240 dagar resp. till omkring 180 dagar, såsom af kommittén angående icke vapenföra värnpliktigas uttagning och tjänstgöring, äfvensom af generalskommissionen förordats. Antalet tjänstgöringsdagar för militärarbetare ansåge dock kommittén böra hellre sättas till 182 än till 180 dagar, då nämligen, genom inkallelse i två omgångar, året uti förra fallet täcktes.¹ För att ytterligare bereda möjlighet att i någon mån utjämna antalet militärarbetare mellan olika år förordade kommittén, att tjänstgöringen måtte kunna fullgöras antingen i en följd med början under första eller andra året eller med en första och en andra tjänstgöring under de tre första åren, hvarvid

¹ Så när som på 1 dag.

de värnpliktigas egna önskningsar borde så långt ske kan röna tillmötesgående.

Kommittén ansåge, i likhet med generalskommissionen, att *yrkesmän och skrifbiträden* borde undergå längre tjänstgöring än militärarbetarna på grund af den stora nytta armén kunde för jämförelsevis ringa kostnad draga af det arbete dessa till antalet visserligen ganska fåtaliga värnpliktiga utförde under sin fredstjänstgöring. Då kommittén, i likhet med generalskommissionen, förordade en tjänstgöringstid för dessa värnpliktiga af 365 dagar, hade kommittén ingalunda förbisett, att den i annat sammanhang uttalat sig för allenast 182 dagars sammanlagd tjänstgöringstid för vissa vapenföra värnpliktiga, nämligen för dem, som tilldelades fotfolket i sjukbärartjänst och trängtjänst samt trängen i sjukbärartjänst och egentlig trängtjänst. Kommittén ansåge emellertid, att vid bestämmandet af tjänstgöringstiderna för vapenföra och icke vapenföra olika synpunkter kunnat anläggas: beträffande de förra hade det syntts möjligt att utan menlig återverkan på utbildningens resultat sänka utbildningstiden till ofvan förordadt dagantal; i fråga om de senare hade hänsynen till den praktiska nytta de kunna göra varit bestämmande för dagantalets fixerande till det högsta för vapenföra värnpliktiga föreslagna. Kommittén ville emellertid i detta sammanhang såsom sin mening uttala, att i intet fall tjänstgöringstiden för icke vapenföra yrkesmän och skrifbiträden borde utsträckas till 365 dagar förr, än tjänstgöringstiden för de vapenföra, som tilldelades samma truppslag kunde komma att uppgå till samma tid. För att truppförbanden måtte kunna draga största möjliga nytta af ifrågavarande värnpliktigas yrkesskicklighet, borde dessa fullgöra sin tjänstgöring i en följd, lämpligen med början under första året, en anordning som äfven för de värnpliktiga själfva torde vara mest förmånlig.

Beträffande frågan om tjänstgöringsskyldighet för värnpliktig, hvilken inskrifvits såsom vapenför, men senare befunnes icke vapenför, biträdde kommittén hvad af generalskommissionen härutinnan föreslagits, hvarvid dock till den föreslagna bestämmelsen borde fogas ett tillägg af innehåll, att sådan värnpliktig ägde att såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring tillgodoräkna sig den tid han tjänstgjort såsom vapenför.

Genom tjänstgöringstidens bestämmande för de icke vapenföra värnpliktiga i enlighet med hvad sålunda förordats, beräknades de ordinarie kostnaderna komma att minskas med 430,994 kr.

Departementschefens yttrande.

Uti Riksdagens skrifvelse den 19. maj 1904 framhålles bland annat, hurusom de yrkesskickliga bland de icke vapenföra utgöra en billig arbetskraft till utförande af den mängd nyanskaffnings- och reparationsarbeten

å utrustningspersedlar och materiel, som alltid förekomma i depåer och å öfningsplatser, medan användningen af de icke yrkesskickliga till vissa handräcknings- och andra göromål medför stor vinst för de vapenföra värnpliktigas utbildning, i det att dessa härigenom kunna mera ostördt begagna den korta utbildningstiden till militära öfningar. Denna omständighet i förening med det kända förhållandet, att de yrkesskickliga utgöra ett fåtal och de icke yrkesskickliga flertalet af de icke vapenföra synes tala för att taga de förras tjänstgöring i anspråk till så stor utsträckning som rinligen kan ske, medan de senares tjänstgöring torde böra afpassas med hänsyn hufvudsakligen till främjandet af de vapenföra värnpliktigas militära utbildning.

Jämväl uti det betänkande, som afgafs af kommittén angående icke vapenföra värnpliktigas tjänstgöring, har ofvannämnda principiella åtskillnad mellan tvenne hufvudkategorier af icke vapenföra framhållits. Kommittén har därjämte påvisat, hurusom tillgången å yrkesmän i allmänhet vida understiger behovet såväl vid mobilisering som i fred, medan däremot antalet militärarbetare ej oväsentligt öfverstiger mobiliseringsbehovet, hvartill kommer, att det antal militära dagsverken som representeras af deras tjänstgöring i fredstid skulle kunna utan större olägenhet i viss mån inskränkas. Kommittén har emellertid icke föreslagit någon åtskillnad i fråga om tjänstgöringstiden, utan förordat 180 dagars utbildning för samtliga »till särskild befattning inskrifna» (d. v. s. icke vapenföra) värnpliktiga.

1907 års generalskommission har genom förslaget om stadgande af längre tjänstgöringstid för de yrkesskickliga än för de öfriga sökt befrämja den stora nytta, som armén och marinen skulle kunna draga af det arbete, som de yrkesskickliga under sin fredstjänstgöring kunna utföra, hvarvid kommittén dock framhållit, att fredstjänstgöringen icke bör för någon kategori icke vapenföra sättas högre än för de vapenföra. Yrkesmän och skrifbiträden skulle sålunda enligt generalskommissionens förslag utbildas under sammanlagdt 365 dagar, militärarbetare under sammanlagdt 180 dagar, medan de vapenföra värnpliktiga vid samtliga truppslag skulle underkastas 365 dagars utbildning.

1907 års försvarskommitté har uti sitt betänkande till alla delar biträdt de af generalskommissionen framhållna synpunkterna beträffande de olika kategoriernas särskiljande. Kommittén har alltså först och främst förordat 365 dagars tjänstgöring för *yrkesmän och skrifbiträden*. Detta innebär ingen utsträckning af tjänstgöringstiden för de yrkesmän och skrifbiträden, som tilldelas kavalleriet, fältartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna, enär dessa redan under nuvarande förhållanden

tjänstgöra i 365 dagar. Det innebär däremot en ökning med 125 dagar för de yrkesmän och skrifbiträden, hvilka tilldelas fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna och trängen, hvilka nu äro underkastade allenast 240 dagars tjänstgöring. Kommittén har emellertid i detta sammanhang framhållit, att i intet fall tjänstgöringstiden för yrkesmännen bör utsträckas till 365 dagar, förr än tjänstgöringstiden för de vapenföra, som tilldelas samma truppslag, kan komma att uppgå till samma tid.

I likhet med generalskommissionen och försvarskommittén anser jag, att yrkesmännens värnpliktstjänstgöring icke kan bestämmas efter samma grunder som de vapenföra, utan att härvid den praktiska nytta, som de genom sin i det borgerliga lifvet förvärfvade yrkesskicklighet kunna bereda försvaret, bör vara bestämmande, och håller alltså före, att dessa värnpliktiga böra åläggas en tjänstgöring, uppgående till det dagantal, som uti värnpliktslagen fixerats för de vapenföra, som tilldelats samma truppslag. Då en utsträckning af tjänstgöringstiden för de vapenföra utöfver det i 1901 års värnpliktslag för de olika truppslagen fastställda icke nu ifrågasättes, bör alltså ingen ändring f. n. äga rum beträffande tjänstgöringsförhållandena för denna kategori, utan det truppslag, hvilket dessa icke vapenföra blifvit tilldelade, tills vidare vara bestämmande för tjänstgöringstidens längd. Tjänstgöringen synes böra, såsom nu är medgifvet, fullgöras i en följd och taga sin början under första eller andra året.

Försvarskommittén har, beträffande det öfvervägande antalet icke vapenföra eller *militärarbetarna*, påvisat, att den utaf Riksdagen framhållna önskvärdheten af en begränsning af antalet tjänstgöringsdagar i syfte att nedbringa kostnaderna, lämpligen skulle stå att vinna genom afkortning af tjänstgöringstiden från nuvarande 365 och 240 dagar resp. till ungefärligen det af kommittén angående icke vapenföra och generalskommissionen förordade dagantalet, eller 180 dagar. Kommittén har dock ansett, att antalet tjänstgöringsdagar för militärarbetare bör hellre sättas till 182 än 180 dagar, då nämligen, genom inkallelse i två omgångar, året uti förra fallet täckes, så när som på 1 dag.

Lika litet beträffande militärarbetare som i fråga om yrkesmän och skrifbiträden torde ett bestämmande af tjänstgöringstiden efter de grunder, som äro gällande för motsvarande beräkningar angående de vapenföra värnpliktiga, vara möjligt. Teoretiskt sedt borde antalet tjänstgöringsdagar per år för militärarbetarna bestämmas för hvarje truppförband efter vid detta framträdande behof, hvilket kan inom vissa gränser växla ej allenast vid olika truppförband af samma vapenslag, utan äfven vid ett och samma truppförband under olika år. Under förutsättning att såsom hit-

tills ingen frikallelse af krigstjänstdugliga skulle ifrågakomma, utan samtliga militärarbetare inkallades till tjänstgöring — en uppfattning hvilken torde stå i öfverensstämmelse med den allmänna värnpliktens grundprincip och hvars frångående ej blifvit förordad — skulle alltså det önskvärda antalet tjänstgöringsdagar stå att vinna genom att för hvarje år i kommandoväg fixera dagantalet inom en viss i värnpliktslagen angifven maximigräns. Ett förslag i denna riktning är det af cheferna för generalstaben och flottans stab afgifna, enligt hvilket för samtliga icke vapenföra tjänstgöringstidens längd icke skulle på annat sätt fixeras i värnpliktslagen, än att den skulle kunna afkortas, under det för de vapenföra värnpliktiga föreskrifna antalet dagar (365). En dylik bestämmelse innebär visserligen ur militär synpunkt den afsevärda fördelen, att den medgifver största möjliga anpassning efter de under olika år och olika tider af året vid truppförbanden framträdande krafven på handräknings- och ordningshållningstjänsten, men jag kan ej annat än dela generalskommissionens och försvarskommitténs betänkligheter mot en så allmänt formulerad bestämmelse, då nämligen härigenom de värnpliktiga skulle ställas inför alltför ovissa utsikter beträffande tjänstgöringstidens längd. För den icke vapenföre lika väl som för den vapenföre lärer det vara af stor vikt att på förhand veta, huru lång tid hans arbetskraft skall tagas i anspråk för försvarsväsendet och att därför uti lagen finna klart angifvet det tidsmått, för hvars undandragande från hans borgerliga näring eller sysselsättning han måste på förhand inrätta sig. Såväl kommittén angående icke vapenföra och generalskommissionen som försvarskommittén hafva vid bestämmandet af detta tidsmått stannat vid ett dagantal af omkring 180 dagar, och jag finner hvad uti olika sammanhang anförts för fastställandet af denna tid vara välgrundadt. På af försvarskommittén anfördt skäl förordar jag emellertid 182 dagars tjänstgöring för de här ifrågavarande värnpliktiga.

Under förutsättning att tjänstgöringstiden afkortas till detta dagantal torde det emellertid vara erforderligt, att vissa bestämmelser införas uti värnpliktslagen i syfte dels att förebygga, det värnpliktiga, hvilka utan laga förfall uteblifva från inskrifningsförrättning intill dess lagbestämmelsen om den afkortade tjänstgöringstiden träder i kraft, skola kunna undandraga sig fullgörandet af den dem åliggande längre tjänstgöringsskyldigheten, dels bereda sådana före lagbestämmelsens ikraftträdande inskrifna värnpliktiga, som erhållit uppskof med tjänstgöring eller haft laga förfall för dess påbörjande, förmånen att fullgöra allenast den kortare tjänstgöringen.

I syfte att afpassa antalet militärarbetare vid ett truppförband efter det behof af dylika, som vid olika tider af året gör sig gällande, är det

af synnerligt stor vikt, att de till en och samma årsklass hörande militärarbetarna kunna inkallas i olika omgångar eller grupper, i det nämligen in- och utryckningstiderna för de olika grupperna då kunna så väljas, att truppförbanden under de mest kräfvande perioderna af utbildningsåret få största möjliga antal militärarbetare sig tillförsäkrade.

Detta önskemål uppfylles, såsom af nedanstående tabellariska öfversikt af de olika förslagen frångår, enligt samtliga förslag, då nämligen möjlighet till årskontingentens inkallelse i två eller flera tjänstgöringsomgångar eller tjänstgöringsgrupper föreligger vid dem alla.

Kommitténs angående icke vapenföra förslag.

under 1. året i en följd
 » 2. » » » »
 » 3. » » » »
 en första och en andra tjänstgöring
 under de tre första åren.

Chefernas för generalstaben och flottans stab förslag.

början under 1. året i en följd
 » » 1. » » två omgångar
 » » 2. » » en följd
 » » 2. » » två omgångar

Generalskommissionens förslag.

i en följd under de tre första åren;
 en första och en andra tjänstgöring
 under de tre första åren.

Försvarskommitténs förslag.

början under 1. året i en följd
 » » 2. » » » »
 en första och en andra tjänstgöring
 under de tre första åren.

Då vidare växlingarna i årskontingenternas storlek hittills visat sig och sannolikt äfven framdeles komma att visa sig ganska betydande och i hvarje fall proportionsvis större än växlingarna uti antalet vapenföra, är det af stor vikt att kunna genom utjämning mellan kontingenterna för olika år tillförsäkra truppförbanden ett så vidt möjligt konstant antal militärarbetare hvarje år, med andra ord att kunna framskjuta inkallelsen för en mindre del af kontingenten till ett senare år än för hufvuddelen. Om sålunda flertalet inkallades under första året, skulle en mindre del kunna börja sin tjänstgöring under det andra och sålunda eventuellt (vid inkallelse på hösten) ej hinna avsluta densamma tidigare än efter tredje årets ingång. I hvarje fall anser jag emellertid inkallelse till tjänstgöringens början så sent som under tredje året, hvilket blifvit alternativt föreslaget af kommittén angående icke vapenföra och icke är uteslutet enligt generalskommissionens förslag, ej böra ifrågakomma, så mycket mindre

som inkallelse af vapenföra värnpliktiga till undergående af den första tjänstgöringen icke vid något truppslag äger rum senare än under andra året.

Ur denna synpunkt finner jag det af försvarskommittén framställda förslaget, att tjänstgöringen skall antingen taga sin början under första året och fortgå i en följd eller ock taga sin början under andra året och fortgå i en följd eller ock slutligen fördelas på en första och en andra tjänstgöring under de tre första åren vara att förorda. En sådan anordning är nämligen först och främst ur militär synpunkt tillfredsställande, då därigenom behovet af militärarbetare kan under olika tider af året afpassas allt efter behovet såväl vid truppförbanden som vid från olika inskrifningsområden eventuellt sammandragna arbetsafdelningar. Vidare beredes härigenom den värnpliktige säkerhet för, att den första tjänstgöringens början icke framskjutes utöfver det andra tjänsteåret. Jag får på den grund biträda försvarskommitténs förslag. Jag vill i detta sammanhang påpeka, att, såsom af kommittén blifvit framhållet, de värnpliktigas egna önskingar i fråga om tjänstgöringstidens fördelning böra så långt ske kan röna tillnötesgående.

En afkortning af tjänstgöringstiden för militärarbetarna till 182 dagar skulle medföra en årlig minskning uti anslaget till de värnpliktigas aflöning och redovisning m. m. samt uti vissa andra ordinarie anslag, uppgående till omkring 363,000 kronor.

I detta sammanhang anser jag mig böra erinra om lämpligheten däraf, att, för ytterligare nedbringande i enlighet med af Riksdagen uttalad mening, af antalet icke vapenföra, bestämmelserna angående undersökning af de värnpliktigas duglighet till krigstjänst underkastas revision.

Uti nu gällande värnpliktslag saknas bestämmelse angående beräkningen af tjänstgöringstiden och dess fördelning för *värnpliktig, hvilken öfverföres från vapentjänst till särskild befattning*. Någon sådan bestämmelse har hittills icke varit med nödvändighet erforderlig, enär den lagstadgade tjänstgöringstiden uppgått till samma dagantal för vapenföra och icke vapenföra, som tilldelats ett och samma truppslag. Någon tvekan i fråga om det antal tjänstgöringsdagar, hvilkas fullgörande bort åligga den öfverförde, har följaktligen ej kunnat råda. Endast beträffande den sammanlagda tjänstgöringstidens fördelning hafva särskilda föreskrifter pröfvats erforderliga och i kommandoväg utfärdats af Kungl. Maj:t. Då emellertid nu ifrågasättes, att tjänstgöringstiden för militärarbetare skall afkortas under den för vapenföra vid samtliga truppslag gällande, samtidigt med att tjänstgöringstiden för annan icke vapenför skall förblifva oförändrad, synes särskildt tillägg beträffande tjänstgöringstidens längd för

de öfverförda erforderlig. Då det nämligen måste vara af stor betydelse för en värnpliktig, hvilken efter påbörjad tjänstgöring exempelvis vid rytteriet öfverföres till icke vapenför, huruvida han, antecknad såsom yrkesman, skall fullgöra 365 dagar, eller, antecknad såsom militärarbetare, skall hemförlofvas redan efter 182 dagar, synes ett särskildt lagstadgande angående de öfverfördas tjänstgöringsplikt vara påkalladt.

Generalskommissionen har i nämnda syfte föreslagit, att det moment i § 27 värnpliktlagen, hvilket enligt kommissionens förslag skulle innehålla bestämmelser angående icke vapenföras tjänstgöringsskyldighet, skulle fullständigas genom ett tillägg, af innehåll att värnpliktig, hvilken inskrifvits såsom vapenför, men senare befinner icke vapenför, skall tjänstgöra i sanmanlagdt det antal dagar, som i nämnda moment säges. Försvarskommittén har till ytterligare förtydligande af denna bestämmelse förordat ännu ett tillägg af innehåll, att sådan värnpliktig äger att såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring tillgodoräkna sig den tid han tjänstgjort såsom vapenför.

Då detta sistnämnda förslag synes utesluta hvarje tvekan i fråga om de till icke vapenföra öfverfördas tjänstgöringsskyldighet, förordar jag detsamma.

Slutligen anser jag mig böra erinra därom, att, under förutsättning af tjänstgöringstidens afkortning för militärarbetare till 182 dagar, medan densamma för andra icke vapenföra förblifver oafkortad, bestämmelse torde böra af Kungl. Maj:t utfärdas, hvarigenom öfverförda värnpliktigas hänförande till den ena eller andra gruppen regleras med noggrannt iakttagande af lefnadsyrke och andra inverkande omständigheter. Härvid torde af vederbörande inskrifningsnämnder gjorda anteckningar böra tjäna till ledning.

Ändringsförslag berörande f. d. fast anställdas värnpliktstjänstgöring.

Cheferna för generalstaben och flottans stab förorda uti det af dem den 18. oktober 1906 gemensamt afgifna förslaget vidtagandet af vissa ändringar i värnpliktslagen åsyftande att underlätta rekryteringen af det fast anställda manskapet. Betydelsen af en god volontärrekrytering vore enligt stabschefernas mening så mycket viktigare, som det är från dem underbefälet skall rekryteras, och så länge de värnpliktigas utbildning är otillräcklig, vore det de fast anställda, som förlänade organisationen erforderlig stadga och sammanhållning. Det vore därför nödvändigt ej blott att erhålla volontärer uti tillräckligt antal, utan äfven att de, som söka anställning, vore lämpliga till underbefäl. Volontäranskaffningen vore dock, trots de förmåner som staten erbjöde, ej fullt tillfredsställande, särskildt vid de icke garnisonerade truppförbanden. Detta inverkade icke blott menligt på fredsutbildningen, utan medförde ock den betänkliga olägenheten, att den reserv af underbefäl, som de f. d. fast anställda utgjorde, komme att nedgå under hvad som beräknats för truppförbandens mobilisering, hvarigenom dennas resultat blefve ofördelaktigt. Det vore sålunda af synnerlig vikt att, så långt ske kunde, söka underlätta och säkerställa anskaffningen af volontärer.

*Chefernas
för general-
staben och
flottans stab
förslag den
18/10 1906.*

En åtgärd till främjande af detta mål vore att ur värnpliktslagen § 34 mom. 1 borttaga bestämmelsen om skyldighet för där angifna f. d. fast anställda att med vederbörlig åldersklass deltaga i repetitionsöfning. Då efter så lång tids fast anställning som i nämnda mom. sägs, volontären likväl skulle åter inträda i tjänstgöring för att fullgöra en eller flera repetitionsöfningar, bortföлле nämligen för mängden det skäl att söka dylik anställning, som låge i utsikten att, i stället för den på flera år fördelade tjänstgöringen såsom värnpliktig, få fullgöra all tjänstgöring i fred i en följd. Af denna orsak hade därför den nämnda bestämmelsen i § 34 mom. 1 föreslagits skola utgå och momentet i stället erhålla följande lydelse:

»Den, som innehaft fast anställning vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv under sammanlagdt minst två år, skall efter afgangen från sagda anställning, så länge han i följd af sin värnplikt

kvarstår i beväringen, tillhöra dess första uppbåd. Sådan värnpliktig anses hafva fullgjort den i § 27 föreskrifna tjänstgöring.

Detsamma gäller ock den, som innehåft fast anställning vid hären eller dess reserv under kortare tid än två år, såframt han undergått rekrytutbildning samt deltagit i två repetitionsöfningar.»

Volontärkommissionens betänkande den 31/5 1907.

Uti volontärkommissionens betänkande den 31. maj 1907 anföres, att kommissionen ansåge sig i hufvudsak kunna biträda den uppfattningen, att volontäranskaffningen afgjordt skulle främjas genom att, såsom af cheferna för generalstaben och flottans stab uti den 18. oktober 1906 af dem afgifvet förslag förordats, ur § 34 mom. 1 värnpliktslagen borttaga bestämmelsen om skyldighet för där angifna f. d. fast anställda att med vederbörlig åldersklass deltaga i repetitionsöfning. Men då volontärernas rekryt- och underbefälsutbildning i regel sammanlagdt upptog tre år, syntes det, med hänsyn till utbildningen och stadgan i rekryteringen, angeläget att kvarhålla så många volontärer som möjligt i tjänst äfven under det tredje året. Enligt kommissionens åsikt borde därför den nuvarande lydelsen af § 34 mom. 1 värnpliktslagen bibehållas, men momentet erhålla ett tilläggsstadgande, att den, som innehåft fast anställning vid hären eller flottan under sammanlagdt minst *tre* år, skulle anses hafva fullgjort all den i § 27 värnpliktslagen föreskrifna tjänstgöring, hvilken förmån äfven skulle tillerkännas den, som innehåft fast anställning vid hären eller dess reserv under kortare tid än tre år, såframt han undergått rekrytutbildning samt deltagit i tre repetitionsöfningar. Denna befrielse från tjänstgöring under fred borde, enligt kommissionens förmenande, dock icke omfatta sådan öfning, hvilken kunde blifva anbefalld till uttrönande af härens eller flottans krigsberedskap eller för utbildning af beväringens andra uppbåd eller landstormen.

I sammanhang med frågan om f. d. fast anställdas värnpliktstjänstgöring hade äfven framhållits det obilliga uti, att volontär, som erhöle afsked på grund af sjukdom och därefter inskrefves såsom icke vapenför värnpliktig, måste såsom sådan fullgöra hela värnpliktstjänstgöringen, där est han icke varit anställd under så lång tid, som angåfves i § 34 mom. 1 värnpliktslagen. För den skull syntes detta mom. böra erhålla ett andra tillägg af innehåll, att f. d. fast anställd, som på grund af sjukdom erhållit afsked utan ansökan och därefter inskrifvits såsom icke vapenför, ägde att såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring tillgodräkna sig det antal dagar, han tjänstgjort såsom volontär.

Generalskommissionens utlåtande den 21. 12 1907.

Generalskommissionen yttrar, i samband med förslaget om utsträckt tjänstgöringstid för värnpliktiga med viss allmänbildning, att kommissionen funnit ett ytterligare skäl för detta förslag uti den omständigheten, att volontäranställningen i afsevärd grad slagit fel. Det hade nämligen hittills ej lyckats vare sig att hålla volontärstyrkan fulltalig eller att rekrytera densamma med fullt lämpliga element. Detta gällde i första rummet infanteriet, men äfven på vissa håll andra truppslag.

Visserligen kunde ännu icke öferskådas, huruvida den af statsmakterna beslutade utsträckningen af tjänstgöringstiden för de värnpliktiga kunde komma att öka benägenheten för volontäranställning, ej heller i hvad mån andra i samma syfte föreslagna åtgärder, såsom ökade aflöningsförmåner, civilianställning för befordrade volontärer efter vissa års tjänstgöring osv., skulle kunna verka till förbättrade förhållanden i detta afseende. Men då omkostnaderna för volontäranställningen uppenbarligen icke kunde öfverstiga en viss gräns, kunde det, på grund af den erfarenhet, som vunnits sedan 1901 års härordning antogs, ifrågasättas, huruvida det i framtiden skulle blifva möjligt att hålla fulltaligt det stora antal volontärer, som nämnda härordning kräfde. Resultatet af all manskapsanskaffning på frivillighetens väg (värffning) vore nämligen ytterst en konjunkturfråga och sålunda i hög grad beroende af för tillfället rådande förhållanden.

Inför denna ovisshet vore det af synnerlig vikt att i tid vidtaga sådana åtgärder, som möjliggjorde att ur de värnpliktigas led vinna ersättning för den nedgång i volontäranantalet, som måhända i längden icke torde kunna förebyggas.

Den utväg, som kommissionen förordat för erhållande af det erforderliga antalet reservbefäl, nämligen utsträckning af tjänstgöringstiden för värnpliktiga med viss allmänbildning, beredde emellertid en möjlighet att, i den mån så kunde blifva nödvändigt, med värnpliktigt underbefäl ersätta bristen på fast anställda.

Kommissionen förbisåge därvid icke, att på denna väg erhållet värnpliktigt underbefäl, med den här ifrågasatta tjänstgöringstiden, i afseende på tjänstevana och duglighet såsom instruktörer, icke kunde likställas med det fast anställda underbefälet. Men då anlitaandet af ifrågavarande utväg under alla omständigheter betryggade befälstillgången och då densamma innebure möjlighet till ytterligare utveckling, funne kommissionen det oaktadt vidtagandet snarast möjligt af åtgärder för tillförsäkrandet af värnpliktigt underbefäl vara af förhållandena påkalladt.

Hvad särskildt kavalleriet beträffade, vore tillgång på volontärer i än högre grad vid detta truppslag af behovet påkallad, då man nämligen vid kavalleriet ej kunde undvara en styrka af fast anställda meniga volontä-

rer utöfver den, som erfordrades för underbefälskaderns rekrytering. En nedgång af volontärantalet vid detta truppslag så långt, att stamtrupp till erforderlig styrka icke kunde uppsättas, betingade med nödvändighet en utsträckning af tjänstgöringstiden för samtliga till detsamma uttagna värnpliktiga vida utöfver den af chefen för generalstaben föreslagna.

Beträffande förslaget om frikallelse för de i värnpliktslagen § 34 mom. 1 omnämnda värnpliktiga från all i § 27 föreskrifven tjänstgöring påvisar generalskommissionen, hurusom medgifvandet af befrielse för f. d. fast anställda från deltagandet i repetitionsöfningar stode i nära samband med frågan om det antal år, som tjänsteaftalet vid kapitulationen omfattade, samt om benägenheten för rekapitulation. Då det därjämte vore önskvärdt, att en större del af det fast anställda manskapet (vid kavalleriet i regeln samtliga fast anställda) kvarstannade i tjänst under en längre tid än två år, ansåge generalskommissionen i likhet med volontärkommissionen, att befrielse för f. d. fast anställd från skyldigheten att med vederbörlig åldersklass deltaga i repetitionsöfning ej borde medgifvas för andra än dem, som innehaft fast anställning under minst tre år eller som under fast anställning undergått rekrytutbildning samt deltagit i tre repetitionsöfningar.

Slutligen borde enligt volontärkommissionens förslag en bestämmelse inflyta angående tjänstgöringsskyldighet för volontär, som erhållit afsked på grund af sjukdom och inskrifvits såsom icke vapenför värnpliktig. En lindring i dessa värnpliktigas tjänstgöring vore mycket behjärtansvärd och skulle i sin mån underlätta volontäranskaffningen.

Med anledning häraf föreslog generalskommissionen nedanstående formulering af de moment i värnpliktslagen § 34, uti hvilka föreskrifter skulle lämnas angående de af kommissionen berörda frågorna:

»1. Den, som innehaft fast anställning vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv under sammanlagdt minst två år, skall efter afgången från sagda anställning, så länge han i följd af sin värnplikt kvarstår i beväringen, tillhöra dess första uppbåd. Sådan värnpliktig anses hafva fullgjort den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring, men är skyldig att med vederbörlig åldersklass deltaga i repetitionsöfning.

Detsamma gäller ock den, som innehaft fast anställning vid hären eller dess reserv under kortare tid än två år, så framt han undergått rekrytutbildning samt deltagit i två repetitionsöfningar.

2. Den, som innehaft fast anställning vid hären eller flottan eller vid flottans reserv under sammanlagdt minst tre år, anses hafva fullgjort all den i § 27 föreskrifna tjänstgöring. Detsamma gäller ock den, som

under fast anställning vid hären eller dess reserv undergått rekrytutbildning samt deltagit i tre repetitionsöfningar.

3. I hvad mån fast anställning vid krigsmakten i öfriga fall må anses motsvara tjänstgöring i beväringen bestämmer Konungen.

6. Den, som innehaft fast anställning vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv samt på grund af sjukdom erhållit afsked och därefter inskrifvits såsom icke vapenför, äger att såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring tillgodoräkna sig det antal dagar, han varit fast anställd.»

1907 års försvarskommitté yttrar beträffande förslaget att bereda ytterligare lindring uti värnpliktstjänstgöringen, att kommittén funnit detsamma vara ägnadt att i väsentlig mån underlätta volontäranskaffningen. Att därvid utsträcka lindringen så långt som till frikallelse ej blott från beväringsskolor utan äfven från repetitionsöfningar för dem, som varit fast anställda under allenast två år, skulle säkerligen visa sig såsom ett mycket verksamt medel till underlättande af de menigas rekrytering. Då enellertid ett sådant medgifvande med stor sannolikhet komne att leda därhän, att ett stort antal volontärer afginge ur tjänst redan vid den tvååriga kapitulationstidens utgång, blefve följden, att regementena beröfvades möjligheten tillgodogöra sig den dessa volontärer bi-bragta underbefälsutbildningen samt att underbefälens behöriga rekrytering blefve försvärad eller omöjliggjord. Därtill komne, att de unga män, som efter endast två års fast anställning afginge från krigsmakten, blefve mindre skickade att tjänstgöra såsom reservunderbefäl vid mobilisering. Kommittén ansåg sig därför böra bestämdt afråda ej allenast från sådan ändring af värnpliktslagen § 34 mom. 1, hvarigenom fullständig befrielse från värnpliktstjänstgöringen skulle inträda för dem, som varit fast anställda under 2 år, utan äfven från förslaget om sådan af chefen för generalstaben föreslagen tillfällig ändring uti bestämmelserna angående volontärers antagning, att kapitulationstiden vid infanteriet skulle fastställas till två år, intill dess vakansprocenten af volontärpersonalen nedgått till 10 %. Däremot fann kommittén förslaget om medgifvande af frikallelse från repetitionsöfningar för dem, som varit fast anställda under en tid af 3 år icke medföra sådana olägenheter, som ofvan påvisats, och biträdde på anförda skäl detta förslag.

Likaledes syntes kommittén förslaget, att *f. d. fast anställda, som på grund af sjukdom erhållit afsked* och därefter inskrifvits såsom icke vapenföra, måtte såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring få tillgodoräkna sig det antal dagar de varit fast anställda, vara behjärtansvärdt

och i sin mån ägnadt att underlätta volontäranskaffningen, hvadan kommittén fann anledning biträda detsamma.

*Departementschefens
yttrande.*

Till underlättande af volontäranskaffningen hafva, såsom af ofvan refererade förslag och uttalanden framgår, föreslagits att bereda förutvarande fast anställd manskapspersonal ytterligare lindring uti värnplikstjänstgöringen. Beträffande denna fråga hafva cheferna för generalstaben och flottans stab velat utsträcka lindringen uti f. d. stamanställdas värnplikstjänstgöring så långt, att 2 års fast anställning skulle medföra fullständig befrielse ej allenast från bevärningsrekrytskola utan äfven från repetitionsöfningar. Såväl volontärkommissionen och generalskommissionen som äfven försvarskommittén hafva däremot såsom villkor för fullständig frikallelse från värnplikstjänstgöringen uppställt 3 års fast anställning.

De skäl, som blifvit framhållna för fastställandet af det sistnämnda villkoret synas mig öfvertygande. Vid lagstadgandet i denna fråga torde det vara af särskild vikt att framgå med varsamhet och noga öfverväga alla konsekvenser. Det är i annat fall fara värdt, att hvad man genom en föreslagen åtgärd syftar att ernå måste köpas med en motsvarande eller måhända större förlust. Ett förverkligande af stabschefernas förslag skulle utan tvifvel komma att i väsentlig mån underlätta rekryteringen af de meniga volontärerna, men det skulle säkerligen också, såsom af samtliga kommissioner, som yttrat sig däröfver, framhållits, i hög grad försvåra volontärernas kvarhållande vid regementena efter utgången af den korta tjänstetid, som förskaffat dem frisedel för all värnplikstjänstgöring i fredstid, och därmed äfventyra underbefälsrekryteringen ur volontärernas led framför allt vid infanteriet, där volontärernas antal blifvit bestämdt med hänsyn till denna rekrytering. Huru önskvärdt det än vore att i största möjliga utsträckning rekrytera underbefålet ur de värnpliktigas led, lämnar erfarenheten från de år som gått, sedan 1901 års värnpliktslag börjat tillämpas, endast ringa förhoppning, att denna rekryteringskälla skall komma att visa sig synnerligt gifvande. Då man alltså, åtminstone under en följd af år framåt, måste såsom hittills besätta korpralsbeställningarna med volontärer, hvilka icke utgått ur de värnpliktigas led, blir det ett lifsvillkor för rekryteringen af korprals- och därmed äfven af underofficersgraderna, att de meniga volontärerna kvarhållas i tjänst efter det att de förvärfvat kompetens till korpralsgradens erhållande, det vill säga efter det andra tjänsteårets slut. Vid sådant förhållande kan jag för närvarande icke biträda förslaget om frikallelse från all värnplikstjänstgöring efter allenast 2 års volontäranställning. Då däremot förslaget

om medgifvandet af sådan frikallelse för dem, som varit fast anställda under 3 år, icke medför sådana olägenheter, som ofvan påvisats, och då detta förslag säkerligen skulle i ej ringa mån underlätta rekryteringen, finner jag anledning biträda detsamma.

Såväl nu gällande bestämmelse för frikallelse som äfven den här ofvan förordade tilläggsbestämmelsen äsyfta allenast sådant manskap, som uteslutande varit fast anställdt. Det torde emellertid med fog kunna ifrågasättas, huruvida det icke vore ändamålsenligt att medgifva frikallelse från värnpliktstjänstgöringen jämväl för sådant *manskap, som under sin militära tjänstetid varit dels värnpliktigt, dels fast anställdt*. En värnpliktig, hvilken såsom sådan fullgjort beväringsskola och den första repetitionsöfningen samt därefter tagit fast anställning och i denna egenskap tjänstgjort under två år, hvarunder han deltagit i två repetitionsöfningar, har ju i själfva verket fullgjort alla de tjänstgöringsomgångar, som äligga värnpliktig till och med vid de truppslag, där antalet repetitionsöfningar är störst, d. v. s. 3. Sådan värnpliktig synes böra därest han afgår från den fasta anställningen efter de två årens slut, vara frikallad från all värnpliktstjänstgöring. Då emellertid en sådan värnpliktig efter fullgjord beväringsskola och därpå följande första repetitionsöfning kan omedelbart ingå uti korpralskola samt därefter under sitt första tjänsteår såsom fast anställd genomgå korpralskola och under det andra underofficersskola, har han alltså under sin tjänstetid varit i tillfälle förvärfva sig kompetens för befordran till underofficer. Utsikt torde på den grund förefinnas, att vissa på denna väg framgångna unga män skola finna det med sin fördel förenligt att, tjänande på underofficersbefordran, kvarstanna vid truppförbandet, och i så fall skulle beträffande dem frikallelsen från repetitionsöfningarna leda till det eftersträfvade målet, att underbefälets rekrytering åtminstone delvis skedde ur de värnpliktigas led. De, som föredraga att efter de två årens tjänst öfvergifva den fasta anställningen och hvilka, såsom nämnt, gifvetvis böra frikallas från all värnpliktstjänstgöring i fredstid, hafva i hvarje fall undergått vid infanteriet och likställda truppslag $2^{6/12}$ års samt vid kavalleriet och likställda $2^{10/12}$ års sammanhängande tjänstgöring, hvarunder de erhållit underbefälsutbildning och alltså torde vara med hänsyn till fyllande af behofvet vid mobilisering, användbara såsom underbefäl. Med hänsyn härtill har jag uti förslaget till ändring af värnpliktslagen § 34 låtit införa jämväl, att värnpliktiga tillhörande här angifven kategori skola frikallas från all värnpliktstjänstgöring.

Såväl volontärkommissionen och generalskommissionen som försvarskommittén hafva, i sammanhang med frågan om f. d. fast anställdas värnpliktstjänstgöring, framhållit det obilliga uti, att en volontär, som erhållit afsked på grund af sjukdom och därefter inskrifvits såsom icke vapenför värnpliktig, skall vara skyldig att såsom sådan fullgöra hela värnplikts-tjänstgöringen, därest han icke varit fast anställd under så lång tid, som enligt föreslagen lydelse af § 34 medför fullständig befrielse. Sådan värnpliktig borde få tillgodoräkna sig den tid hvarunder han varit fast anställd. Jag instämmer till alla delar häruti, men anser att medgifvandet bör utsträckas icke allenast till sådan f. d. fast anställd, som på grund af sjukdom erhållit afsked och därefter inskrifvits såsom icke vapenför, utan till hvar och en f. d. fast anställd, hvilken såsom värnpliktig befinnes icke vapenför, oafsedt huruvida han blifvit inskrifven eller öfverförd till sådan.

Jag har på grund häraf ansett mig böra uti förslaget till ändring af värnpliktslagen § 34 införa ett moment, afscende att tillförskaffa här omnämnda värnpliktiga den berörda rättigheten.

Tid efter annan har det inträffat, att framställningar blifvit gjorda af f. d. fast anställda om lindring uti eller frikallelse från värnpliktstjänstgöringen, utan att bestämmelserna i värnpliktslagen kunnat fullt tillämpas på de föreliggande fallen. Sådana fall inträffa exempelvis, då fast anställning visserligen innehafts under sammanlagdt den tid, som föreskrifves uti värnpliktslagen § 34, men varit fördelad under tjänstgöring vid tvänne truppslag med olika antal repetitionsöfningar, då fast anställning vunnits efter viss tids förutgången värnpliktstjänstgöring o. s. v. Det har vid sådant förhållande måst bero af Eders Kungl. Maj:ts att afgöra, i hvad mån den af de värnpliktiga åstundade lindringen eller frikallelsen pröfvats skälig i betraktande af de ej sällan ganska invecklade tjänstgöringsförhållandena. Sådana i värnpliktslagen icke förutsedda fall torde aldrig kunna helt förebyggas, såvida ej värnpliktslagen skall belastas med allt för detaljerade föreskrifter för olika eventualiteter, som kunna tänkas inträda. I hvarje fall torde emellertid ett bemyndigande för Konungen att bestämma, i hvad mån fast anställning vid krigsmakten må anses motsvara tjänstgöring i beväringen i sådana undantagsfall, där ej uttrycklig föreskrift finnes i värnpliktslagen angifven, vara önskvärd, då därigenom en laglig grund lägges för ett förfarande, som visat sig i praxis vara af förhållandena betingadt. Med anledning häraf har en särskild bestämmelse härom blifvit införd uti värnpliktslagen § 34.

Ändringsförslag berörande villkoren för landstormens inkallande till hemortens försvar.

Cheferna för generalstaben och flottans stab föreslå, att den uti värnpliktslagen § 36 Konungen medgifna rätt att inkalla landstormen eller delar däraf måtte i visst afseende utvidgas. Stabscheferna erinra be-^{Chefernas för generalstaben och flottans stab lagförslag den 10/10 1906.}träffande denna fråga, att det jämlikt värnpliktslagen § 36, jämförd med § 28, för inkallande af landstormen erfordrades, dels att beslut fattats om inkallelse för rikets försvar af beväringens första uppbåd eller del däraf, dels att Riksdagen vore samlad eller riksdagskallelse utfärdad.

Genom dessa föreskrifter inskränktes afsevärdt möjligheten att kunna draga nytta af landstormen mot öfverfall, sålunda särskildt i kust- och gränstrakterna. Behovvet af en ändring i de konstitutionella formerna för landstormens inkallelse, gående ut på att denna må vid hotande anfall, då så erfordrades, kunna äga rum i tid, så att ändamålet kunde vinnas, äfvensom att den icke gjordes beroende af beväringens inkallande och af Riksdagens sammanträdande, hade också upprepade gånger framhållits och senast hade till lagtima Riksdagen 1905 framlagts en nådig proposition, n:r 97, i detta syfte. Den hade dock icke då vunnit Riksdagens bifall.

Erfarenheten, ej minst från de senaste krigen, visade emellertid, att själfva krigsutbrottet — den första krigshandlingen — vanligen skedde utan föregående krigsförklaring. Man måste därför, i syfte att förhindra öfverraskande företag från fiendens sida, i tid kunna vidtaga erforderliga skyddsåtgärder. Sålunda måste anordningar ofördröjligen kunna vidtagas till skydd för sådana punkter, särskildt vid land- och sjögränserna, som genast — utan vidare förberedelser — kunde af fienden öfverraskande anfallas.

Att för nämnda ändamål taga i anspråk personalen vid för fredsutbildningen sammandragna skolor vore oftast icke möjligt, enär dessa i de flesta fall vore förlagda till andra punkter. Äfven där så möjligen kunde ske, vore emellertid en dylik åtgärd betänkelig. Därigenom äfventyrades nämligen allvarligt truppförbandens mobilisering, och det torde icke behöfva närmare påvisas, hvad detta kunde medföra. Härtill komme, att den ofvan

nämnda personalen vore under vissa delar af året icke så pass utbildad, att den kunde tagas i anspråk, och om den äfven i sin helhet kunde användas, skulle den likväl icke allestädes äga tillräcklig styrka för det afsedda ändamålet, ortens försvar.

Det måste därför, särskildt med hänsyn till vårt förändrade militärpolitiska läge, ånyo framhållas, dels att lösandet af de ofvan nämnda uppgifterna måste ombesörjas af landstormen, dels att på grund häraf rättigheten att för det lokala försvaret af hotade punkter inkalla behöfliga delar af densamma icke finge ställas i beroende af tidpunkten för fälthärens mobilisering. Denna vore ett i politiskt, socialt och finansiellt afseende ojämförligt betydelsefullare företag än inkallandet till hotade punkter af vissa landstormsafdelningar, så mycket mera som landstormsmännen förutsattes kunna — efter afdelningarnas organiserande och förberedelsernas vidtagande — aflösas eller till och med hemförlofvas, beredda att vid första signal ånyo samlas. En partiell mobilisering — för delar af fälthären — kunde åter beräknas fylla behovet af lokalt skydd endast inom det eller de områden, där densamma ägde rum, samt kräfde vida större kostnader och längre tid för fullständig utrustning med träng m. m.

Då den tjänstgöring vid det lokala försvaret, som för sagda ändamål skulle tillkomma vissa delar af landstormen, ej afsåge annat ändamål än det i nu gällande värnpliktslag uttryckligen angifna, dvs. hemortens försvar, och då det föreslagna tillägget till nu gällande bestämmelser endast åsyftade att taga för det lokala försvaret erforderlig del af landstormen för sagda ändamål i anspråk något tidigare än hvad nu vore möjligt, syntes föreskriften icke kunna anses innebära någon ändring i grunderna för landstormens uppgift och användning.

Lika litet som den af stabscheferna ifrågasatta rättigheten att inkalla delar af landstormen borde göras beroende af, att beslut fattats om inkallelse af beväringens första uppbåd, dvs. stridskrafternas mobilisering, lika litet borde den ställas i förbindelse med Riksdagens sammanträdande. En så uppseendeväckande åtgärd som Riksdagens inkallande vid en konflikt, framför allt med en mäktig granne, kunde en regering se sig nödsakad att uppskjuta, kanske ända tills kriget vore oundvikligt, det vill i de flesta fall säga: redan börjadt.

Därför hade, med bibehållande af de nuvarande villkoren för inkallelse af landstormen, uti § 36 mom. 1 inskjutits ett tillägg, hvarigenom, därest det för afvärjandet af ett befaradt eller börjadt angrepp funnes nödvändigt, Konungen måtte efter statsrådets hörande äga rätt att till tjänstgöring inkalla för det *lokala* försvaret erforderlig *del* af densamma.

Berörda moment i värnpliktslagen skulle enligt stabschefernas förslag erhålla nedanstående lydelse:

»Sedan jämlikt § 28 mom. 1 beslut fattats att för rikets försvar till tjänstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller viss del däraf, må Konungen i den ordning, som för inkallande af beväringens andra uppbåd i mom. 2 af samma § är föreskrifven, för hemortens försvar till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar däraf, som finnas behöfliga.»

»Därest det för afvärjandet af befaradt eller börjadt angrepp finnes nödvändigt, må Konungen, efter statsrådets hörande, oafsedt hvad ofvan i detta moment sägs, till tjänstgöring inkalla för det lokala försvaret erforderlig del af landstormen.»

Generalskommissionen biträder, i sitt utlåtande den 21. december 1907, i sak hvad af stabscheferna föreslagits. För vinnandet af öfverensstämmelse uti formuleringen af de båda styckena i berörda moment har dock kommissionen föreslagit, att momentet måtte erhålla nedanstående lydelse:

Generalskommissionens utlåtande den 21/12 1907.

»Sedan jämlikt § 28 mom. 1 beslut fattats att för rikets försvar till tjänstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller viss del däraf, må Konungen, i den ordning som för inkallande af beväringens andra uppbåd i mom. 2 af samma § är föreskrifven, för hemortens försvar till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar däraf, som finnas behöfliga.»

»Dock må Konungen, därest det för afvärjandet af befaradt eller börjadt angrepp finnes nödvändigt, i den ordning, som för inkallandet af beväringens första uppbåd i § 28 mom. 1 är föreskrifven, till tjänstgöring inkalla för det lokala försvaret erforderlig del af landstormen.»

Försvarskommittén har i sitt betänkande den 5. december 1910 likaledes i sak biträdt stabschefernas förslag. Kommittén framhåller, hurusom inkallandet af landstormen eller delar däraf tidigare än beslut fattats att för rikets försvar till tjänstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller del däraf i flertalet fall torde afse beredandet af erforderligt skydd för sistnämnda uppbåds mobilisering. Dock torde undantagsvis landstormsfdelningar kunna och böra inkallas i god tid för andra särskilda orsaker; det kunde sålunda exempelvis under vissa ömtåliga politiska lägen vara önskvärdt att undvika linjetruppers mobilisering eller att i det längsta uppskjuta därmed, men att samtidigt försäkra sig om, att vissa kuststräckor eller gränstrakter blefve, om äfven med mindre styrkor, effektivt bevakade till

Försvarskommitténs betänkande den 5/12 1910.

skydd mot oförmodadt öfverfall. Det syntes därför kommittén, som borde uti lagtexten det hufvudsakliga ändamålet främst angifvas, men därefter äfven antydas, att åtgärden kunde betingas jämväl af andra skäl.

Då kommittén vidare ansåge, att landstormsafdelning, hvilken sålunda inkallats, ej borde, så vida icke krig skulle utbryta, allt för länge hållas samlad, hade en begränsning af den tid, hvarunder detta måtte kunna äga rum, ansetts böra ske — en begränsning hvilken lämpligen torde kunna sättas till 15 dagar. Möjlighet till aflösning af sådan landstormsafdelning förefunnes nämligen i betraktande däraf, att landstormen enligt värnpliktslagen finge användas ej blott inom eget, utan äfven inom alla närgränsande inskrifningsområden, hvartill komme att genom det af kommittén biträdda förslaget, att samtliga områden skulle organiseras såsom områden af första klassen, ett vida större antal landstormsmän än hvad nu vore fallet blefve användbart för kust- och gränstrakternas försvar.

I betraktande här af förordade kommittén nedanstående formulering af här berörda moment:

»Sedan jämlikt § 28 mom. 1 beslut fattats att för rikets försvar till tjänstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller viss del däraf, må Konungen i den ordning, som för inkallande af beväringens andra uppbåd i mom. 2 af samna § är föreskrifven, för hemortens försvar till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar däraf, som finnas behöfliga.»

»Dock må Konungen, till skydd för mobilisering af beväringens första uppbåd eller för andra särskilda orsaker, i den ordning, som för inkallande af sagda uppbåd i § 28 mom. 1 är föreskrifven, till tjänstgöring inkalla för det lokala försvaret erforderlig del af landstormen. Landstormsafdelning, som sålunda inkallats, må likväl ej hållas samlad längre än högst femton dagar, såvida ej krig före samma tids utgång utbryter.»

*Departement-
chefens yt-
rande.*

Det af cheferna för generalstaben och flottans stab framställda förslaget om sådan ändring af värnpliktslagen § 36, hvarigenom möjlighet beredes att tidigare än hvad nu är medgifvet för hemortens försvar till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar däraf, som finnas behöfliga, finner jag i hög grad ändamålsenligt. Den omständigheten, att afdelningar ur landstormen kunna sättas på krigsfot vida hastigare än truppförband ur de andra uppbåden, gör dessa afdelningar särskildt ägnade att med vida större skyndsamhet än linje- och reservtrupper framdragas till punkter vid våra vidsträckta land- och sjögränser, hvilka kunna blifva utsatta för öfverraskande anfall. Af särskild vikt blir landstormsafdelningars användning till skydd för sådana invid eller i när-

heten af gränserna belägna orter, hvilka äro mobiliseringsorter för linjetrupporna, hvilkas uppbringande till krigsstyrka sker genom inkallande af ett större eller mindre antal klasser ur beväringens första uppbåd. Så länge värnpliktslagen lägger hinder i vägen för landstormens användning för här angifvet ändamål, finnes ingen möjlighet att anordna ett effektivt gräns- och kustförsvar än att tillgripa partiell mobilisering af linjetrupporna, en åtgärd hvilken alltid betänkligt rubbar den ostörda gången af mobiliseringsarbetet för linjearmén i dess helhet, därest det skulle visa sig nödvändigt att skrida till en så vidtomfattande och med betydande kostnader förenad åtgärd. Erfarenheten ådagalägger vidare, att vid sådana politiska lägen, då frågan, huruvida ett land skall indragas uti ett krig mellan andra stater eller förblifva oberördt däraf, varit brännande, en sådan åtgärd som linjetruppers mobilisering kunnat framkalla eller påskynda en inblandning af främmande makter, hvilken man velat undvika. Linjetrupporns mobilisering är nämligen en till sina verkningar så genomgripande åtgärd, att den icke kan inom utlandet förblifva obekant, medan däremot inkallandet af landstormsafdelningar till skydd för vissa kust- och gränstrakter, som kunna förutses blifva hotade, kan, på grund af åtgärdernas lokala begränsning, hafva utsikt att fördöljas för de af vetskapen härom intresserade parterna, särskildt för det fall, att själfa inkallelsen sker under former, hvarigenom detta fördöljande främjas. Landstormens användning i stället för linjetrupporna för här nämnda ändamål kan sålunda vara ägnadt att förebygga inblandning i krig, alltså att främja ett fredssyfte.

Såväl generalskommissionen som försvarskommittén hafva äfven i sak biträdt stabschefernas förslag, ehuruval de, hvar för sig, funnit den af stabscheferna föreslagna bestämmelsen kunna med fördel gifvas en något ändrad formulering. Generalskommissionens förslag skiljer sig endast högst oväsentligt från stabschefernas, i det att det förra endast med hänvisning till behörigt lagrum i värnpliktslagen ersätter det uti det senare använda uttrycket »efter statsrådets hörande», ett utbyte, hvilket jämväl försvarskommittén för sin del förordat och hvilket med hänsyn till i värnpliktslagen i allmänhet användt språkbruk torde vara att föredraga. Hvad beträffar formuleringen af syftemålet med landstormens inkallelse hafva »stabscheferna med generalskommissionens instämmande föreslagit uttrycket: »därest det för afvärjandet af befaradt eller börjadt angrepp finnes nödvändigt», medan försvarskommittén närmare preciserat själfva syftemålet genom uttrycket »till skydd för mobilisering af beväringens första uppbåd eller för andra särskilda orsaker». Då genom den sistnämnda formuleringen det hufvudsakliga syftemålet, nämligen skydd för en möjligen förestående mobilisering af det uti linjetrupporna ingående första uppbådet, är klart

angifvet uti första rummet, och då genom det följande tillägget möjlighet beredes att under en uti politiskt hänseende vansklign situation i det längsta uppskjuta, i lyckligaste fall förebygga linjearméns ställande på krigsfot med däraf följande svåröfverskådliga konsekvenser, finner jag grundad anledning att äfven i denna del biträda det af försvarskommittén framställda förslaget.

Hvarken stabscheferna eller generalskommissionen hafva uti sitt förslag till formulering inryckt någon bestämmelse angående den tid, hvarunder inkallad landstormsaafdelning må hållas samlad. Stabscheferna hafva emellertid, såsom af motiveringen tydligt framgår, förutsatt, att landstormsmännen skola kunna efter viss tid aflösas eller till och med hemförlofvas, beredda att vid första signal anyo samlas. Jag finner vid sådant förhållande intet hinder att för min del biträda försvarskommitténs förslag om fastställande af en maximitid om femton dagar, utöfver hvilken landstormsaafdelning ej må hållas samlad, såvida ej krig före samma tids utgång utbryter — så mycket mindre som planerna för landstormens användning numera förutsätta möjligheten af en sådan aflösning.

En lagändring sådan som den här förordade skulle, såsom af den ofvan lämnade utredningen torde framgå, vara ägnad att i hög grad främja ekonomiseringen med de stridsmedel, som vid inträffande krigiska förvecklingar stå till försvarsväsendets förfogande. Det är nämligen uppenbart, att försvarsmedlen böra i allmänhet tillgripas endast i den mån det förhandenvarande läget kräfver. Hvad särskildt landstridskrafterna vidkommer är det af vikt att, så länge ej läget med nödvändighet påbjuder allmän mobilisering af fälthären, vidtagna särskilda anstalter, ägnade ej mindre att skydda för anfall särskildt ömtåliga punkter och områden vid våra långsträckta gränser, än äfven att bereda erforderlig trygghet för fälthärens mobilisering, därest förhållandena skulle så tillspetsa sig, att denna åtgärd blefve oundviklig. Någon ändamålsenligare utväg än att för detta ändamål anlita landstormen läser icke finnas. Åtgärden torde vara så mycket mera befogad, som den år 1904 beslutade landstormsorganisationen inom våra gränstrakter samt de nordliga delarna af riket nu nått en sådan utveckling, att landstormen är ett användbart led uti riksförsvaret. Den föreslagna lagändringen medför i fredstid inga ökade skyldigheter för de värnpliktiga och inga ökade kostnader för staten, medan den, då krig hotar, tager landstormsmännen i anspråk endast i ett tidigare skede än hvad nu är fallet, samtidigt med att den bereder möjlighet att till ett senare skede framskjuta, möjligen äfven undvika de mycket dryga kostnader för staten, som äro förbundna med fälthärens eller delars af densamma ställande på krigsfot. Jag tvekar därför icke att beteckna det här föreliggande förslaget såsom ur såväl militär som ekonomisk synpunkt i synnerligt hög grad behjärtansvärdt.

Ändringsförslag, åsyftande att förebygga olofligt undanhållande från värnpliktstjänstgöring i fredstid.

Uti strafflagen för krigsmakten 5. kap. göres beträffande självvillad bortovaro från tjänstgöring åtskillnad mellan å ena sidan rymning och å den andra olofligt undanhållande. *Nu gällande bestämmelser.*

Enligt nämnda kapitel 59 § föreligger sålunda *rymning*, när krigsman, *i afsikt att undandraga sig krigstjänsten*, olofligen afviker från den trupp eller det fartyg, hvartill han hör, eller från den tjänstgörings- eller vistelseort, som är för honom bestämd, eller uteblifver efter det tiden för erhållen tjänstledighet tilländagått eller undandöljer sig utan att från orten afvika. Det karaktäristiska för rymningsbrottet är sålunda afsikten att undandraga sig krigstjänsten. Tillhör rymmaren manskapet, belägges han enligt 62 § första gången med disciplinstraff och dömes andra gången till fängelse i högst sex månader, tredje gången till fängelse från och med sex månader till och med ett år samt fjärde och följande gånger till straffarbete från och med sex månader till och med två år.

Enligt samma kapitel 68 § föreligger *olofligt undanhållande*, när krigsman, *utan afsikt att undandraga sig krigstjänsten*, olofligen afvikit från trupp, fartyg, läger eller annat ställe, där han skall tjänstgöra eller vistas eller inom orten, som i sådant ändamål är honom anvisad, hållit sig undan från tjänstgöring eller sedan tiden för honom beviljad tjänstledighet gått till ända eller han särskildt blifvit till tjänstgöring inkallad, underlåtit att sig inställa, utan att därför äga laga förfall eller sådant, så fort ske kunnat, hos vederbörande befälhafvare anmäla. Kännetecknande för det olofliga undanhållandet är alltså, att afsikt att undandraga sig krigstjänsten icke kunnat ledas i bevis. För oloflig undanhållning straffas den brottslige, om han tillhör manskapet, olika, beroende af om undanhållandet räckt öfver åtta dagar eller om det varit kortare. I förra fallet straffas den brottslige såsom rymmare, d. v. s. med disciplinstraff, fängelse eller straffarbete. I senare fallet belägges han med disciplinstraff, dock att, där återfall i brottet sker och omständigheterna äro synnerligen försvärande, straffet kan skärpas till fängelse i högst sex månader.

Medan sålunda uti strafflagen för krigsmakten de olika slagen af själfvållad bortovaro från tjänstgöring äro belagda med olika straff, beroende af brottets art, hvarvid den svåraste arten af olofligt undanhållande är med hänsyn till straffpåföljden likställd med rymning, så är uti värnpliktslagen en vida skarpare åtskillnad gjord mellan rymning och olofligt undanhållande. Uti nämnda lag § 27 mom. 3 stadgas nämligen, att, därest värnpliktig under honom enligt mom. 1 af samma § åliggande tjänstgöring blifvit fälld till straff för rymning, skall den tid, under hvilken han var rymd, ej tillgodoräknas honom såsom tjänstgöringstid, där ej Konungen för särskilda fall annorledes förordnar. Däremot saknas hvarje motsvarande bestämmelse angående värnpliktig, som blifvit fälld till straff för olofligt undanhållande af hvad slag det vara må. Olägenheterna, som äro förenade med frånvaron af sådan bestämmelse hafva upprepade gånger blifvit framhållna af arméns truppförbandschefer, och särskildt hafva de kommissioner, hvilka tid efter annan varit förordnade för utredning af vissa frågor beträffande värnpliktslagen, framhållit behöfligheten af ett fullständigande af berörda lagrum.

Värnplikts-
lagstift-
ningskom-
mitténs be-
tänkande och
förslag den
12/12 1899.

Den af Eders Kungl. Maj:t den 14. oktober 1898 tillsatta kommit-
tén för verkställande af utredning beträffande vissa spörsmål inom värn-
pliktslagstiftningen framhåller sålunda, hurusom de själfvållade anled-
ningarna till afbrott i värnpliktigs tjänstgöring kunna vara dels rymning
eller olofligt undanhållande från tjänstgöring, dels ock den omständigheten,
att verkställighet af straff, hvartill värnpliktig blifvit dömd, ifrågakommer
under öfningstiden.

I dessa fall borde, enligt kommitterades mening, icke hänsynen till
den värnpliktige utgöra giltigt skäl att eftergifva någon del af den före-
skrifna tjänstgöringen.

Därest värnpliktig under öfningstiden gjorde sig skyldig till rym-
ning, men ertappades före dess slut, hade vanligen en god del af denna
tid hunnit förflyta, hvarefter ytterligare tid åtginge för åläggande af straff
och verkställande af detsamma.

Det syntes, särskildt med afseende å förseelsens art, ingalunda obil-
ligt, att det ifråga om den, hvilken genom rymning vållat, att hans ut-
bildning för året sålunda afbrutits, blefve stadgadt, att tid, under hvilken
han under samma år tjänstgjort, ej måtte tillgodoräknas honom såsom tjänst-
göringstid. Skulle tillämpning af denna påföljd inskränkas till det fall,
att det genom rymningen förorsakade afbrottet i tjänstgöringen öfverstege
en viss tidrymd, komme sådant att medföra, att värnpliktig genom att

rymna under senare delen af öfningstiden kunde vinna sin afsikt att förkorta tjänstgöringstiden.

Med rymning torde böra uti ifrågavarande hänseende likställas s. k. olofligt undanhållande från tjänstgöring, så vidt detta undanhållande ägt rum under så lång tid, att det enligt strafflagen för krigsmakten skall anses såsom rymning.

På grund af hvad sålunda anförts, föreslog kommittén, att berörda moment skulle erhålla nedanstående lydelse:

»Har under tjänstgöring, hvarom i mom. 1 sägs, värnpliktig genom rymning eller genom olofligt undanhållande af så lång varaktighet, att detsamma jämligt strafflagen för krigsmakten skall anses såsom rymning, vållat, att hans utbildning för året afbrutits, må tid, under hvilken han samma år tjänstgjort, ej tillgodoräknas honom såsom tjänstgöringstid. Lag samma vare, där värnpliktigs utbildning, innan hälften af den bestämda tjänstgöringstiden för året gått till ända, afbrytes för verkställighet af straffarbete eller omedelbart ådömdt fängelsestraff.»

Uti 1901 års Riksdags skrifvelse, n:r 120, göres ett uttalande med anledning däraf, att uti Kungl. Maj:ts till Riksdagen aflåtna proposition om ny värnpliktslag en bestämmelse intagits i § 27 mom. 3 af innehåll, att värnpliktig, som under tjänstgöring blifvit fälld till straff för rymning eller hvars tjänstgöring afbrutits för verkställighet af straffarbete eller omedelbart ådömdt fängelsestraff, icke måtte få såsom tjänstgöringstid tillgodoräkna sig den tid, hvarunder han varit rynd eller tjänstgöringen sålunda afbrutits.

*1901 års
riksdags-
skrifvelse.*

Riksdagen uttalade, att den ansåge den grundsats, hvaråt nämnda bestämmelse gäfvé uttryck, vara i princip riktig. Densamma hade ock förut vunnit tillämpning i strafflagen för krigsmakten i fråga om krigsmän, som förbundit sig till viss tjänstetid vid krigsmakten. Då emellertid enligt det föreslagna stadgandets lydelse den tid, hvarunder i följd af någon utaf nyss nämnda anledningar afbrott i värnpliktigs tjänstgöring komme att inträda, icke under några förhållanden finge tillgodoräknas honom såsom tjänstgöringstid, men detta vid kortare afbrott syntes i vissa fall, med hänsyn till den utbildning, den värnpliktige kunde hafva hunnit att under den af honom fullgjorda tjänstgöringen förvärfva, kunna komma att ställa sig onödigtvis hårdt samt tilläfventyrs jämväl välla olägenheter i fråga om ordnandet af den återstående tjänstgöringens fullgörande, hade Riksdagen velat, medelst en föreslagen bestämmelse därom, att Konungen skulle äga att i särskilda fall annorledes förordna, gifva stadgandet större böjlighet i tillämpningen och därigenom beträffande fall, då sådant kunde

visa sig vara af omständigheterna påkalladt, i ofvanberörda hänseende möjliggöra en jämkning i beräkningen af tjänstgöringstiden.

Värnplikts-
kommissionens
förslag
den 28/1 1907.

Den af Eders Kungl. Maj:t år 1906 förordnade s. k. »värnpliktskommissionen» erinrar uti sitt den 28. januari 1907 afgifna förslag till lag om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen, att det här berörda momentet i § 27 innehölle bland annat den bestämmelsen, att, därest värnpliktig blifvit fälld till straff för rymning, den tid under hvilken han var rymd ej skulle tillgodoräknas honom såsom tjänstgöringstid, därest ej Konungen för särskilda fall annorledes förordnade.

Nära likställdt med rymning vore emellertid s. k. olofligt undanhållande, något som ju strafflagen för krigsmakten syntes häfda, då densamma i § 68 stadgade, att därest det olofliga undanhållandet varit af viss varaktighet, detsamma skulle bestraffas såsom rymning. Samma åsikter syntes äfven hafva gjort sig gällande såväl inom den af Kungl. Maj:t den 14. oktober 1898 tillsatta kommittén för verkställande af utredning beträffande vissa spörsmål rörande värnpliktslagstiftningen, som äfven inom krigslagstiftningskommittén. Med fog kunde nog icke heller någon invändning göras mot den principen, att olofligt undanhållande vore att jämföra med rymning.

Fråga torde blott kunna blifva om den minsta varaktighet det olofliga undanhållandet skulle äga för att fullt jämnställas med och erhålla samma påföljder som rymning.

Då strafflagen för krigsmakten, åtminstone för vissa fall, bestämt en minimitid af ett dygn, för att här omhandlade förseelse skulle såsom rymning *bestraffas*, hade kommissionen ansett det vara naturligt, att samma minimitid fastsloges, då saken rörde sig icke blott om ett bestraffande utan om tillgodogörande af en knapp utbildningstid och upprätthållande af ordning, och detta så mycket mer som detta olofliga undanhållande ingalunda vore en sällan förekommande händelse utan ett allt vanligare oskick, som ägde rum såväl vid inryckning till tjänstgöring som under dennas fortgång och som af de värnpliktiga bedrefves med noggrannt iakttagande af, att förseelsen icke skulle kunna hänföras till rymning. Med skärpa hade ock flera myndigheter framhållit nödvändigheten af, att detta oskick blefve stäffadt.

Enligt kommissionens förslag skulle värnpliktslagen § 27 mom. 3 erhålla följande lydelse:

»Har värnpliktig under i mom. 1 föreskrifven tjänstgöring jämlikt kriminallag för krigsmakten blifvit fälld till straff för rymning eller för olofligt undanhållande af ett dygns varaktighet eller därutöfver eller har

hans tjänstgöring afbrutits för verkställande af straffarbete, omedelbart ådömdt fängelsestraff eller arreststraff med förbud att göra tjänst, skall den tid, under hvilken han var rymd eller undanhöll sig eller hans tjänstgöring sålunda var afbruten, ej tillgodoräknas honom såsom tjänstgöringstid, där ej Konungen för särskilda fall annorledes förordnar. I hvad mån den värnpliktige må tillgodoräkna sig fullgjord del af tjänstgöringen, samt i hvilken ordning han skall fullgöra återstående tjänstgöringsskyldighet, bestämmer Konungen.»

Generalskommissionen tillstyrker uti sitt den 21. december 1907 afgifna utlåtande värnpliktskommissionens förslag om sådan ändring af § 27 mom. 3, att värnpliktig ej må tillgodoräkna sig den tid han undanhållit sig, därest undanhållandet varit af ett dygns varaktighet eller därutöfver. Kommissionen hade nämligen funnit denna ändring vara af den största betydelse för disciplinens upprätthållande.

Generalskommissionens utlåtande den 21/12 1907.

Med anledning häraf föreslår kommissionen att berörda moment måtte erhålla följande lydelse:

»Har värnpliktig under i denna § föreskrifven tjänstgöring blifvit fälld till straff för rymning eller för oloffigt undanhållande af ett dygns varaktighet eller därutöfver eller har hans tjänstgöring afbrutits för verkställighet af straffarbete eller omedelbart ådömdt fängelsestraff, skall den tid, under hvilken han var dömd eller undanhöll sig eller hans tjänstgöring sålunda var afbruten, ej tillgodoräknas honom såsom tjänstgöringstid, där ej Konungen för särskilda fall annorledes förordnar. I hvad mån den värnpliktige må tillgodoräkna sig fullgjord del af tjänstgöringen, samt i hvilken ordning han skall fullgöra återstående tjänstgöringsskyldighet, bestämmer Konungen.»

I likhet med samtliga de tre kommissioner, som afgifvit yttranden i denna fråga, finner jag det oegentligt, att värnpliktiga, som oloffligen undanhållit sig från tjänstgöring, skola vara berättigade att såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring tillgodoräkna sig den tid, hvarunder de varit frånvarande, medan däremot beträffande värnpliktiga, som rymt, den tid, hvarunder de varit frånvarande, skall frånräknas för att senare fullgöras.

Departementschefens yttrande.

Det torde först och främst i många fall vara vanskligt att afgöra, huruvida rymning eller olofflig undanhållning förelegat, då det nämligen är beroende på vederbörandes bepröfvande, huruvida afsikten varit att undandra sig krigstjänsten eller icke, som är bestämmande för brottets hänförande till den ena eller andra kategorien. Värnpliktiga, som göra sig skyldiga till här ifrågakvarande brott, äro i allmänhet ganska väl un-

derrättade om de olika straffpåföljderna, och det ligger därför uppenbarligen i deras intresse att vid det förhör, som med dem anställes, undvika skenet af att hafva sökt med afsikt undandraga sig värnpliktstjänstgöringens fullgörande. Följden häraf kan blifva, att den brottslige i många fall straffas allenast för oloflig undanhållning och alltså får tillgodoräkna sig det antal dagar han varit borta, medan han rätteligen bort straffas för rymning, och de dagar, hvarunder han varit frånvarande, i öfverensstämmelse härmed bort frånräknas.

Vidare kan det vid upprepadt undanhållande inträffa, att sammanlagda dagantalet, hvarunder en värnpliktig hållit sig undan, är betydligt större än det dagantal, hvarunder en rymmare afvikit, uteblifvit eller undandolt sig. I så fall inträder det egendomliga förhållande, att påföljden med hänsyn till beräkningen af antalet tjänstgöringsdagar såsom värnpliktig varder lindrigare för den, som varit frånvarande under den längre tiden. Sådana värnpliktiga, hvarom här är fråga, äro i allmänhet ganska väl underrättade jämväl därom, att en frånvaro om 8 dagar eller därunder utsetter dem allenast för disciplinstraff, medan de vid längre bortovaro riskera att ådömas fängelse eller möjligen straffarbete. Ej sällan iakttaga de mera förslagna stor punktlighet vid afpassandet af tiden för sin återkomst, i det de begagna den själftagna friheten under nätt och jämnt åtta dagar eller åtminstone i det allra närmaste denna tid, hvarigenom de ej riskera vare sig fängelsestraff eller fullgörandet af de förspilda tjänstgöringsdagarna utom vanlig ordning.

Antalet värnpliktiga, som hålla sig undan, och antalet tjänstgöringsdagar, som på den grund gå förlorade utan att sedermera behöfva fullgöras, är i själfva verket betydande. Nedanstående tabell utvisar antalet

Armefördelning.	Antal värnpliktiga, som hållit sig undan.								Summa värnpliktiga.	Summa tjänstgöringsdagar.
	1 dag.	2 dagar.	3 dagar.	4 dagar.	5 dagar.	6 dagar.	7 dagar.	8 dagar.		
I.	67	46	32	19	15	6	9	12	206	601
II.	40	21	17	9	10	8	7	7	119	372
III.	73	40	20	12	12	20	8	4	189	529
IV.	121	58	49	38	28	51	93	39	477	1,945
V.	47	45	21	20	11	5	17	6	172	532
VI.	48	37	26	27	16	26	23	22	225	881
Bodens trupper	16	7	8	11	4	4	5	—	55	177
Gottlands trupper . . .	2	—	4	2	1	—	1	—	10	34
Summa	414	254	177	138	97	120	163	90	1,453	5,071

värnpliktiga, som under utbildningsåret 1909—1910 hållit sig undan 1—8 dagar under beväringsskolor och repetitionsöfningar.

En jämförelse mellan slutsiffrorna i ofvanstående tabell och de siffror, som utvisa antalet värnpliktiga rymmare under samma utbildningsår, hvilket sistnämnda uppgår till 255 man, visar alltså, att antalet som undanhållit sig uppgår till ej mindre än 5,7 gånger antalet rymmare. Truppförbandscheferna vid såväl armén som marinen hafva äfven upprepade gånger uti sina inspektionsrapporter fäst uppmärksamheten på nödvändigheten af, att skärpta bestämmelser utfärdas till förebyggande af de talrika undanhållningsbrotten.

Det torde icke lida något tvifvel, att det är i de nuvarande olikartade bestämmelserna angående tillgodoräkandet af tjänstgöringstiden för dessa båda kategorier, som man har att söka en väsentlig förklaring till, att undanhållning förekommer i jämförelsevis så stor utsträckning. Men i så fall synes mig frestelsen till oloflig undanhållning böra undanröjas. Därest en bestämmelse blefve införd, att påföljden med hänsyn till beräkningen af tjänstgöringstiden såsom värnpliktig blefve enahanda för den, hvilken blifvit fälld till straff för oloflig undanhållning som för den, hvilken blifvit fälld till straff för rymning, torde säkerligen mången, som nu, förledd af dåliga exempel, olofligen lämnar sitt truppförband, taga sig tillvara för sådant brott.

Värnpliktslagstiftningskommittén har föreslagit, att, därest värnpliktig under sin tjänstgöring genom rymning eller genom olofligt undanhållande af så lång varaktighet, att detsamma jämlikt strafflagen för krigsmakten skall anses såsom rymning, vållat, att hans utbildning för året afbrutits, den tid, under hvilken han samma år tjänstgjort, ej måtte honom tillgodoräknas såsom tjänstgöringstid. Detta förslag, hvilket torde böra bedömas i samband med den då gällande tjänstgöringstiden af endast 90 dagar vid samtliga truppslag, torde icke lämpa sig med hänsyn till nu gällande tjänstgöringstider. Det kan nämligen icke anses billigt, att en värnpliktig, hvilken blifvit förledd att olofligen undanhålla sig en längre eller kortare tid af en till 150 eller 281 dagar uppgående rekrytskola, skall härför plikta därmed, att den tid, hvarunder han samma år tjänstgjort, ej må tillgodoräknas såsom tjänstgöringstid. Ej heller synes kommitténs förslag, att bestämmelsen skall gälla allenast sådana värnpliktiga, som undanhållit sig utöfver 8 dagar vara ändamålsenligt, då genom en sådan inskränkning frestelsen till undanhållning oförminskad kvarstår för ett stort antal på karaktärens vägnar eller med hänsyn till förutgången uppfostran mindre lyckligt lottade individer.

Riksdagen har uti sin ofvan åberopade skrifvelse af år 1901, n:r 120, uttalat, att det vid kortare afbrott i tjänstgöringen syntes kunna i vissa fall, med hänsyn till den utbildning, den värnpliktige kunde hafva hunnit att under den af honom fullgjorda tjänstgöringen förvärfva, komma att ställa sig onödigtvis hårdt, att den tid hvarunder värnpliktig varit frånvarande icke skulle få honom tillgodoräknas såsom tjänstgöringstid. Det kan gifvetvis icke vara min mening att föreslå införandet af en bestämmelse, som med skäl skulle kunna karaktäriseras och af de värnpliktiga uppfattas såsom uttryck för en onödig hårdhet. Men det torde böra bemärkas att ifrågavarande riksdagsuttalande blifvit gjordt vid en tidpunkt, då den förlängda värnpliktstjänstgöringen väl var beslutad, men ännu ej trädt i kraft. Erfarenheten från de år, som sedan dess förflutit, har blott alltför tydligt lagt i dagen, hurusom de mindre karaktärsfasta bland de värnpliktiga just på grund af de nuvarande bestämmelsernas mildhet lätt fallit offer för frestelsen att olofligen undanhålla sig från tjänstgöring, och det synes mig därför ligga vikt uppå att genom erforderlig skärpning af påföljden för sådant undanhållande söka förebygga detsamma. Af bellen å sid. 70 framgår äfven, att flertalet undanhållningsbrott ägt rum under ett kortare dagantal; sålunda har af samtliga brotten ej mindre än 60 % omfattat undanhållning under en tid af 1—4 dagar. Riksdagen påvisade äfven, att ordnandet af den för här ifrågavarande värnpliktiga återstående tjänstgöringstiden tilläfventyrs skulle vara förenad med olägenheter. Att så i någon mån kan varda fallet, torde ej kunna förnekas, men olägenheten häraf förringas i samma mån antalet undanhållningsbrott minskas, och i hvarje fall är olägenheten ringa vid jämförelse med den stora vinsten af ett noggrannare iakttagande från de värnpliktigas sida af dem åliggande förpliktelse.

För att den här ifrågavarande bestämmelsen skall varda fullt effektiv fordras uppenbarligen, att densamma träffar en hvar, som undanhåller sig utöfver ett dygn, och då såväl 1906 års värnpliktskommission som 1907 års generalskommission föreslagit ett sådant tillägg till värnpliktslagen § 27 mom. 3, att, därest värnpliktig blifvit fälld till straff för olofligt undanhållande af ett dygns varaktighet eller därutöfver, den tid, under hvilken han undanhöll sig, ej skall tillgodoräknas honom såsom tjänstgöringstid, där ej Konungen för särskilda fall annorledes förordnar, får jag i underdånighet förorda detta förslag.

Sammanfattning.

På grund af hvad jag sålunda anført får jag i underdånighet hemställa, det Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå Riksdagen att antaga en så lydande

Lag

om ändrad lydelse af vissa paragrafer i värnpliktslagen den 14 juni 1901.

Härigenom förordnas, att §§ 1, 3, 27, 34 och 36 värnpliktslagen skola erhålla följande ändrade lydelse, äfvensom att en ny § 53 skall tillkomma af nedanstående lydelse:

§ 1.

Hvarje svensk man är värnpliktig från och med det kalenderår, under hvilket han fyller tjuguetå år, till och med det, under hvilket han fyller fyrtiofyra år. *Värnplikt och värnpliktsålder.*

§ 3.

1. Värnplikten fullgöres i beväringen och landstormen. *Beväring och landstorm.* Beväringen delas i första och andra uppbådet. Tjänstetiden i beväringen är femton år, elfva år i första och därefter 4 år i andra uppbådet.

I krigstid bestämmer dock endast behofvet tjänstetidens längd för det inkallade manskapet.

2. Under den tid, värnpliktig icke tillhör beväringen, tillhör han landstormen.

§ 27.

1. *Vapenför värnpliktig* är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i det antal dagar, som här nedan angifves, nämligen: *Värnpliktigs utbildningstid.*

a) vid *fotfolket, positionsartilleriet, fästningsartilleriet, fästningsingenjörtrupperna och trängen* i sammanlagdt tvåhundrafyrtio dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om etthundrafemtio dagar under andra året samt

med en repetitions-(regements-)öfning om trettio dagar under hvart och ett af andra, tredje och fjärde åren;

b) vid *rytteriet, fältartilleriet samt fältingenjör- och fälttelegraftrupperna* i sammanlagdt trehundra sextiofem dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

med en första tjänstgöring (rekrytskola) om tvåhundraåttio dagar, som tager sin början under första året, samt

med en repetitions-(regements-)öfning om fyrtyotvå dagar under hvart och ett af andra och tredje åren;

c) vid *flottan* i sammanlagdt trehundra dagar, hvilken tjänstgöring, på sätt Konungen närmare förordnar, skall fullgöras:

af de i § 25 mom. 1 a) nämnda värnpliktiga äfvensom af andra a sjömanshus inskrifna värnpliktiga till det antal Konungen bestämmer i en följd under första och andra året eller, där Konungen till följd af särskilda omständigheter pröfvar nödigt, under allenast andra året,

af dem, som utan att tillhöra sjömanshus jämlikt § 25 mom. 1 b) tilldelats flottan och som därvid inskrifvits till sjötjänst, jämväl i en följd under andra året eller, där Konungen till följd af särskilda omständigheter pröfvar nödigt, med en första tjänstgöring om tvåhundra dagar under första eller andra eller under första och andra året samt med en repetitions-öfning om etthundra dagar under fjärde året,

af till fästningstjänst inskrifna värnpliktiga med en första tjänstgöring om tvåhundrafemtioåtta dagar, som tager sin början under första eller andra året, och med en repetitionsöfning om fyrtyotvå dagar under fjärde året, samt

af flottans öfriga värnpliktiga med en första tjänstgöring om tvåhundra dagar under första eller andra eller under första och andra året samt med en repetitionsöfning om etthundra dagar under fjärde året.

För värnpliktig, som tilldelats fotfolket och uttagits till särskild vinterutbildning (skidlöpartjänst), må, på sätt Konungen finner godt förordna, första tjänstgöringen taga sin början redan under första året.

Värnpliktig, uttagen till trängen i förvaltningstjänst eller egentlig sjukvårdstjänst eller till stationstjänst vid flottan, så ock värnpliktig, som för utbildning vid Gottlands infanteriregemente uttagits från annat regementes inskrifningsområde, må, på sätt Konungen finner godt förordna, fullgöra honom åliggande tjänstgöring i en följd.

Värnpliktig, som aflagt medicine kandidatexamen och fullgjort därefter följande föreskrifna propedeutiska kurser och grundläggande tjänst-

göring äfvensom värnpliktig, hvilken aflagt tandläkarexamen, ma, på sätt Konungen förordnar, fullgöra två eller flera repetitionsöfningar i en följd.

Repetitionsöfning må icke, där ej Konungen finner nödigt att för särskilda fall annorlunda förordna, äga rum

vid de inom Gäfleborgs, Västernorrlands, Jämtlands, Västerbottens och Norrbottens län förlagda fotfolksregementen under tiden från och med den 11 juli till och med den 31 augusti samt

vid öfriga fotfolksregementen, med undantag af de för sjöfästningarna afsedda, under tiden från och med den 11 juli till och med den 9 september.

2. *Icke vapenför värnpliktig* är, sedan han blifvit inskrifven, skyldig att, på sätt Konungen närmare förordnar, för sin utbildning tjänstgöra under fredstid i det antal dagar, som här nedan angifves, nämligen:

militärarbetare i sammanlagdt etthundraåttiotvå dagar, hvilken tjänstgöring skall fullgöras antingen i en följd med början under första eller andra året eller med en första och en andra tjänstgöring under de tre första åren; samt

annan icke vapenför i det antal dagar, som uti mom. 1 ofvan är bestämdt för vapenför värnpliktig vid vederbörligt truppslag af hären eller vid flottan, hvilken tjänstgöring skall fullgöras i en följd med början under första eller andra året.

Värnpliktig, hvilken inskrifvits såsom vapenför, men senare befinnes icke vapenför, är skyldig tjänstgöra i sammanlagdt det antal dagar, som ofvan i detta mom. sägs. Sådan värnpliktig äger att såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring tillgodoräkna sig den tid, han tjänstgjort såsom vapenför.

3. Varder fartyg, därå värnpliktig tjänstgör, hindradt att återkomma till station af flottan och blifva afmönstradt, innan tiden för den tjänstgöring, till hvilken den värnpliktige inkallats, gått till ända, är denne likväl skyldig att tjänstgöra ombord, till dess afmönstringen ägt rum.

Ersättning för den öfverskjutande tjänstgöringstiden erhåller den värnpliktige enligt särskilda bestämmelser.

4. Har värnpliktig under i mom. 1 eller 2 föreskrifven tjänstgöring blifvit fälld till straff för rymning eller för oloffigt undanhållande af minst ett dygns varaktighet, eller har hans tjänstgöring afbrutits för verkställighet af straffarbete eller omedelbart ådömdt fängelsestraff, skall den tid, under hvilken han var rymd eller oloffigen undanhöll sig eller hans tjänstgöring sålunda var afbruten, ej tillgodoräknas honom såsom tjänstgöringstid, där ej Konungen för särskilda fall annorledes förordnar. I hvad mån den värnpliktige må tillgodoräkna sig fullgjord del af tjänstgöringen, samt

i hvilken ordning han skall fullgöra återstående tjänstgöringsskyldighet, bestämmer Konungen.

§ 34.

*Värnpliktig,
som tillhört
härens eller
flottans fast
anställda
personal
m. m.*

1. Värnpliktig, som innehaft fast anställning vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv under sammanlagt minst två år, skall efter afgången från sagda anställning, så länge han i följd af sin värnplikt kvarstår i beväringen, tillhöra dess första uppbåd. Detsamma gäller ock värnpliktig, som innehaft fast anställning vid hären eller dess reserv under kortare tid än två år, så framt han undergått rekrytutbildning samt deltagit i två repetitionsöfningar.

2. I mom. 1 ofvan nämnd värnpliktig anses hafva fullgjort den i § 27 föreskrifna första tjänstgöring, men är skyldig att med vederbörlig åldersklass deltaga i repetitionsöfning.

Har den fasta anställningen vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv uppgått till minst tre år, anses den värnpliktige hafva fullgjort all den i § 27 föreskrifna tjänstgöring. Detsamma gäller ock den, som, under fast anställning vid hären eller dess reserv, undergått rekrytutbildning samt deltagit i tre repetitionsöfningar, äfvensom den, hvilken såsom värnpliktig fullgjort rekrytskola och en repetitionsöfning samt därefter varit fast anställd under minst två år.

Icke vapenför värnpliktig, som innehaft fast anställning vid hären eller flottan eller vid härens eller flottans reserv, äger att såsom fullgjord värnpliktstjänstgöring tillgodoräkna sig det antal dagar, han varit fast anställd.

I hvad mån fast anställning vid krigsmakten i öfriga fall må anses motsvara tjänstgöring i beväringen, bestämmer Konungen.

3. Den, som under minst två år varit inskrifven såsom studerande vid universitet eller annan statens högskola eller som aflagt examen vid navigationsskola, tillhör första uppbådet under hela sin tjänstetid i beväringen.

§ 36.

*Landstormens
inkallande.*

1. Sedan jämlikt § 28 mom. 1 beslut fattats att för rikets försvar till tjänstgöring inkalla beväringens första uppbåd eller viss del däraf, må Konungen i den ordning, som för inkallande af beväringens andra uppbåd i mom. 2 af samma § är föreskrifven, för hemortens försvar till tjänstgöring inkalla landstormen eller de större eller mindre delar däraf, som finnas behöfliga.

Dock må Konungen, till skydd för mobilisering af beväringens första uppbåd eller för andra särskilda orsaker, i den ordning som för inkallande af sagda uppbåd i § 28 mom. 1 är föreskrifven, till tjänstgöring inkalla för det lokala försvaret erforderlig del af landstormen. Landstormsaafdelning, som sålunda inkallats, må likväl ej hållas samlad längre än högst femton dagar, såvida ej krig före samma tids utgång utbryter.

Landstormens inkallande till tjänstgöring sker på sätt i § 29 mom. 2 är föreskrifvet.

2. Värnpliktig, som tillhör landstormen, är underkastad de i kriminallag för krigsmakten gifna bestämmelser såväl under all tjänstgöring och marsch eller annan färd, då han står under militärbefäl, som ock i fråga om åttlydnad af inkallelse i enlighet med § 29 mom. 2 till tjänstgöring, som i mom. 1 här ofvan omförmäles.

När värnpliktig, som tillhör landstormen, är underkastad krigslag.

§ 53.

1. Bestämmelsen i § 1 om värnpliktstidens längd skall icke tillämpas under åren 1911, 1912, 1913 och 1914. I stället skall värnpliktstiden under år 1911 vara utsträckt till och med det år, hvarunder den värnpliktige fyller fyrtio år, från och med år 1912 utsträckas till och med det år, hvarunder han fyller fyrtioett år, från och med år 1913 utsträckas till och med det år, hvarunder han fyller fyrtiotvå år samt från och med år 1914 utsträckas till och med det år, hvarunder han fyller fyrtiotre år.

*Värnplikts-
ålderns och
tjänste-
tidens ut-
sträckning
m. m. under
öfvergångs-
tiden.*

2. Bestämmelsen i § 3 mom. 1 om tjänstetiden i beväringen skall icke tillämpas under åren 1911, 1912 och 1913. I stället skall sagda tjänstetid under år 1911 vara tolf år, däraf åtta i beväringens första uppbåd, under år 1912 vara tretton år, däraf nio i beväringens första uppbåd, samt under år 1913 vara fjorton år, däraf tio i beväringens första uppbåd.

3. Bestämmelsen i § 27 mom. 2 om tjänstgöringstidens längd för militärarbetare skall tillämpas beträffande värnpliktig, som inskrifves under år 1911 eller senare, dock ej beträffande värnpliktig, som utan laga förfall uteblifvit från inskrifningsförrättning under år 1910 eller tidigare. Sådant värnpliktig är skyldig att tjänstgöra under så lång tid, som hans tjänstgöring skolat pågå, därest han inskrifvits tidigare än år 1911.

4. Militärarbetare, som blifvit inskrifven tidigare än år 1911 och som på grund vare sig af erhållet uppskof med tjänstgöring eller af laga förfall påbörjar densamma år 1911 eller senare, skall tjänstgöra under så lång tid, som hans tjänstgöring skolat pågå, därest han inskrifvits år 1911 eller senare.»

Till denna af statsrådets öfriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna nådigt bifall; och skulle till Riksdagen aflåtas proposition i ämnet af den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo:
Gunnar Åkerman.
